

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Bakalářská diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Analýza mluvního projevu sportovních komentátorů

Speech Analysis of Sports Commentators

Bakalářská diplomová práce

Adéla Cejpová

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Michaely Kopečkové, Ph.D., a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsme použila.

V Olomouci dne:

Podpis:

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Michaelae Kopečkové, Ph.D., za příkladné vedení mé práce, cenné rady a ochotu vždy pomoci.

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Média	9
1.2. Veřejnoprávní média a sportovní zpravodajství	9
1.2.1. Česká televize	10
2. Mluvený projev	11
2.1. Veřejný mluvený projev	11
2.1.2. Projev sportovních moderátorů	12
3. Ortoepie češtiny a základní jevy zvukové roviny	13
3.1. Ortoepie	13
3.1.1. Ortofonie	14
3.2. Segmentální jevy	14
3.2.1. Vokály	14
3.2.1.1. Kvalita vokálů	15
3.2.1.2. Kvantita vokálů	17
3.2.2. Konsonanty	17
3.2.2.1. Výslovnost konsonantů	18
3.2.2.2. Spojení konsonantů	19
3.2.3. Ráz	20
3.3. Suprasegmentální jevy	21
3.3.1. Intonace	21
3.3.2. Frázování	23
3.3.3. Mluvní tempo	24
4. Odchylky od správné výslovnosti	25
4.1. Neortoepická výslovnost hlásek	25
4.1.1. Vokály	25
4.1.2. Konsonanty	26
4.1.2.1. Asimilace znělosti	26
4.1.2.2. Asimilace artikulace	26
4.1.3. Ráz	27
4.1.4. Řečové vady	27
4.2. Odchylky v suprasegmentálních jevech	28
4.2.1. Intonace	28
4.2.2. Frázování	29
4.2.3. Mluvní tempo	29
4.2.4. Hezitační a parazitní zvuky	29

II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
1. Materiál a metoda práce	31
1.1. Vlastní postup	32
1.1.1. Výběr mluvčích.....	32
1.2. Pořizování nahrávek	33
1.3. Výběr zkoumaných položek a postup při vlastní analýze	34
1.4. Fonetická transkripce.....	37
2. Analýza	39
2.1. Segmentální rovina.....	39
2.1.1. Kvalita vokálů.....	39
2.1.1.1. Vlastní analýza	39
2.1.2. Kvantita vokálů	58
2.1.2.1. Vlastní analýza	59
2.1.3. Výslovnost konsonantů	70
2.1.3.1. Znělostní asimilace.....	70
2.1.3.2. Artikulační asimilace.....	71
2.1.3.3. Redukce konsonantů.....	73
2.2. Suprasegmentální rovina	74
2.2.1. Intonace.....	74
2.2.2. Frázování.....	77
2.2.3. Mluvní tempo	79
2.2.4. Hezitační a parazitní zvuky	82
2.3. Shrnutí analýzy	82
ZÁVĚR	85
ANOTACE	87
BIBLIOGRAFIE	89
SEZNAMY	96
PŘÍLOHY	99

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla vypracovat fonetickou analýzu projevu současných sportovních komentátorů, kteří vystupují ve veřejnoprávním médiu. Tito mluvčí působí na televizních obrazovkách téměř denně, a tím získávají poměrně významnou roli ve veřejném prostoru. Pro zachování srozumitelnosti svých mluvních projevů by měli dodržovat základní ortoepická pravidla mj. z důvodu, že jsou sledováni velkým a různorodým počtem diváků.

Skupina mluvčích (tzv. mluvních vzorů) se stala předmětem již mnoha analýz. Mluvnímu projevu u televizních moderátorů se zabývaly např. J. Janoušková a J. Veroňková (2008) a M. Kopečková (2022), specifické skupině mluvčích tzv. youtuberů se věnovala K. Bujoková (2022) a současným politikům J. Kučera (2023). Konkrétně sportovními komentátory se zabýval např. J. Bartošek (1991), P. Skalský (2002) a z hlediska jazykových prostředků T. Rais (2010).

Pro vyhodnocení mluvního projevu mnou vybraných mluvčích vycházím z pravidel ortoepické příručky (Hůrková-Novotná, 1995) a také z tradičních popisů zvukové roviny (Palková, 1994; Krčmová, 2010). Zároveň získané výsledky komparuji i s nejnovějšími fonetickými výzkumy.

Hlavním cílem práce je porovnat řečový projev vybraných mluvčích a zároveň jej popsat z ortoepického hlediska. Z tohoto důvodu má předkládaná práce dvě části: teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá z vymezení pojmu veřejnoprávní média, prezentace veřejného mluvního projevu a zejména projevu sportovních komentátorů. Současně s tím objasňuji základní pravidla ortoepických jevů v rovině segmentální i suprasegmentální, kterým se následně věnuji ve své analýze.

V části praktické nejprve uvádím metodologii, podle které postupuji při analýze, a způsob, kterým zpracovávám získaná data. Zvoleno bylo devět mluvčích, z toho vždy tři z jednoho sportovního odvětví, tj. basketbal, fotbal a lední hokej. Z basketbalových komentátorů jsem vybrala J. Bažanta, J. Smetanu a J. Šebka, z fotbalového odvětví J. Bosáka, L. Zelenku, V. Vláška a z hokejových komentátorů jsem zvolila O. Zamazala, P. Hubáčka a R. Zárubu. Mluvčí jsem vybírala podle frekvence jejich výskytu na televizní obrazovce veřejnoprávního média a sledovala jsem jejich mluvní projevy v rámci tří časových intervalů.

V segmentální rovině hodnotím u mluvčích kvalitu a kvantitu samohlásek, výslovnost konsonantů, spodobu artikulační i znělostní a také redukci hlásek. V suprasegmentální

rovině se zabývám intonací, frázováním a mluvním tempem. Tyto jevy jsou následně při prezentaci výsledků opatřeny komentářem, grafy a tabulkami. Spolu s tím komparuji výsledky mluvčích mezi jednotlivými sportovními odvětvími.

Domnívám se, že sportovní komentátoři ortoepická pravidla příliš nedodržují, ale i přesto očekávám, že jejich mluvní projevy budou srozumitelné. Problematickým jevem by se mohlo stát zejména mluvní tempo, a to z důvodu, že tito mluvčí nás mají co nejrychleji informovat o aktuálním děním v zápase.

V závěru práce vyhodnocuji úroveň vybraných mluvčích a reflektuji výsledky zkoumání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Média

V první kapitole shrnuji obecné poznatky k médiím. V České republice existuje duální systém médií, a to média veřejnoprávní a soukromá. Jejich hlavním rozdílem je způsob financování – soukromá média jsou financována z prodeje vysílacího času inzerentům a mohou vysílat až na základě přidělené licence (Burton, 2001, s. 97). Jelikož je moje práce založená na analýze mluvčích, které jsem vybírala z veřejnoprávních médií, budu se primárně věnovat tomuto typu.

Média patří mezi nejpoužívanější pojem současnosti, myslí se jím zejména tisk, rozhlas, televize a současně tzv. „nová“ média, která jsou založená na digitálním zpracování a přenosu dat (Jirák, Köpplová, 2007, s. 15–16). Ta například pracují s interaktivitou, hypertextem a jsou tedy velmi proměnlivá a nestálá. Z mediálního hlediska slouží k zprostředkování informací (Mediální slovník, 2023)¹.

1.2. Veřejnoprávní média a sportovní zpravodajství

Jak jsem již naznačila výše, rozdíl mezi médii soukromými a veřejnoprávními je způsob financování. Veřejnoprávní média jsou financována z koncesionářských poplatků a jejich existenci zřizuje zákon. Tento poplatek je povinen platit každý, kdo vlastní funkční rozhlasový nebo televizní přijímač bez ohledu na to, zda sleduje rozhlasové nebo televizní vysílání, a jeho výši stanovuje zákon Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Mezi televizní a rozhlasové veřejné služby patří v ČR Česká televize (podrobněji k ČT viz Podkapitola 1.2.1.) a Český rozhlas (Burton, 2001, s. 97–98)

I když se média v České republice tímto způsobem rozlišují, požadavky na sportovní zpravodajství jsou totožné. Podle J. Bartoška můžeme tuto formu zpravodajství zařadit mezi zájmovou žurnalistiku, a to na základě zaměření cílové skupiny (Bartošek, 2001, s. 34). Podobně jako u jiných žurnalistických žánrů i zde očekáváme objektivní, pravdivé a vyvážené zprávy, které informují o aktuálních událostech (Bartošek, 1997, s. 45).

Sportovní zpravodajství lze sledovat v rozdílných podmínkách moderátorů (viz níže) a různých odvětvích sportu. Z tohoto důvodu se zprávy mohou obsahově lišit².

V pravidelných relacích, zpravidla po odvysílání hlavních zpráv, sledujeme studiového mluvčího, který má svůj projev pečlivě připravený a často je doprovázen

¹ <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/medium/>

² Například cyklistika nemá živý přenos s komentářem, a proto se zprávy převážně týkají pouze výsledků.

i interaktivními prvky. Tento moderátor nás má obecně seznámit s významnými útržky z jednotlivých utkání, s výsledky jednotlivých soutěží a s výkony sportovců (pozn. autorky).

Připravené projevy můžeme sledovat také před začátkem a o přestávkách významnějších sportovních utkání, které se vyskytují u živých přenosů. Většinou se jedná o dialog mezi sportovním expertem a významnou osobností daného sportu. Jejich účel je informovat diváky o aktuální pozici týmu v tabulkách, sestavě týmů a předpokládaným vývojem zápasu. O přestávkách se jejich pozornost zaměřuje na klíčové situace a hodnocení hry (Tamtéž).

Sportovní komentátoři naopak své projevy připravené nemají, což se projevuje mj. na kultivovanosti projevu. Těmto projevům se věnuji samostatně v Podkapitole 2.1.2.

Vzhledem k tomu, že se v mém případě jedná o projevy mluvčích, kteří vystupují ve veřejnoprávních médiích, mohli bychom očekávat srozumitelnější a kultivovanější mluvní projev než například od komentátorů, již působí v médiích soukromých.

1.2.1. Česká televize

Česká televize byla zřízena 1. ledna 1992. Kontrolním orgánem je Rada České televize, která má patnáct členů a je volena Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR na šest let s dvouletou obměnou jedné třetiny členů. Generální ředitel je jmenován i odvoláván Radou ČT také na šest let (Česká televize, 2023)³. Do dalších povinností (mj. např. schvalování rozpočtu a kontrola jeho plnění) patří předkládat ke schválení Kodex České televize, který má naplňovat zásady veřejné služby v oblasti televizního vysílání závazné pro Českou televizi a její pracovníky. Zavazuje se zejm. poskytováním nestranného a nezávislého zpravodajství, vytvářením orientačních bodů pro všechny členy společnosti, podporou soudržnosti společnosti a integrací jednotlivců, skupin a společenství atd. (Tamtéž)⁴.

Česká televize momentálně vysílá na šesti programech: ČT1, ČT2, ČT24, ČT sport, ČT :D a ČT art. V roce 2022 měla nejvyšší podíl na sledovanosti TV skupin v České republice, z čehož tedy vyplývá, že i jako jediná veřejnoprávní televize má spoustu diváků (MediaGuru.cz, 2023)⁵.

³ <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>

⁴ <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

⁵ <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/12/televize-2022-ct-nejsilnejsi-nova-vede-u-mladsich-posilila-prima/>

2. Mluvený projev

V této kapitole definuji mluvený projev, vymezím jeho požadavky, jež jsou na něj z hlediska posluchačů kladeny, a způsob, jakým je přednášen. Na to navážu specifikací projevu mnou vybraných mluvčích, tj. sportovních komentátorů.

V dnešní době je mluvený projev vnímán jako záležitost celospolečenská, naopak v historii byl spojován s formou soukromé komunikace s výjimkou kazatelských či řečnických projevů (Krčmová, 2005, s. 1). Základní pilíře promluvy vymezil V. Mathesius, který tvrdí, že z každé promluvy můžeme sledovat věcný obsah, situační perspektivu, vztah i postoj hovořícího k posluchači (Mathesius, 1966, s. 9).

V posledních letech má téměř kdokoliv možnost v médiích vystupovat a očekává se, že mluvčí mají alespoň základní povědomí o tom, jaké nároky jsou na ně kladeny (Krčmová, 2005, s. 1). Obecně ale převládal názor, že výslovnost psané podoby jazyka má být stejná jako jeho podoba mluvená. Tento přístup se vytvořil v minulosti, kdy mohli mluvčí komunikovat pouze na místní úrovni. Z tohoto důvodu své projevy předčítali a měli možnost kontrolovat svou artikulaci, mluvní tempo, hlasitost, melodii hlasu i gestikulaci. V dnešní době je již situace jiná. Díky technologickým pokrokům, které už nevyžadují komunikaci přímou, se změnil i charakter mluvených projevů. Mluvčí zaujímá své posluchače hlavně spontánností jazykové reakce a přirozeností. Posluchači dokáží rozeznat nedostatky ve špatném frázování, nezřetelné nebo nářeční výslovnosti, nevýrazné melodii anebo v nevhodném tempu řeči⁶ (Tamtéž).

2.1. Veřejný mluvený projev

Teoretickému vymezení veřejného mluveného projevu se věnuje mj. vědní obor rétorika, pro kterou neexistuje jednotná definice. Jedna z možností, jak můžeme definovat současnou, moderně pojatou rétoriku zní: „*Nauka o tom, jak přesvědčit posluchače a získat ho pro stanovisko řečnickovo: prostředky obsahovými, jazykovými a neverbálním chováním.*“ (Lotko, 2004, s. 16).

Jak již bylo zmíněno výše, kultivovaný projev je jeden z nejzákladnějších pilířů mluveného projevu, zejména pak jeho zvuková složka. Ta napomáhá srozumitelnosti, plné pozornosti posluchače, usnadňuje mu percepci a je především prezentací osobnosti.

⁶ Toto dokládá ve své monografii M. Kopečková (2022). Její posluchači věnovali větší pozornost suprasegmentálním jevům a pokud mluvčí např. nevhodně pracují s melodií hlasu, moderátor byl hodnocen negativně (Kopečková, 2022, s. 146–147).

Jednotlivé typy veřejných mluvených projevů jsou žánrově rozlišeny a podle toho můžeme klást nároky na kvalitu výslovnosti (Krčmová, 2005, s. 1).

Česká spisovná výslovnost a její norma (viz Kapitola 3.) je často chápána jako vzor jednotné výslovnosti a jako neporušitelný kánon. Jiřina Hůrková-Novotná definuje tři výslovnostní styly, které již zahrnovala ortoepická příručka *Výslovnost spisovné češtiny I.* (1968) a jež je potřeba chápat jako tzv. modelové zjednodušení. První styl „základní“, je chápán jako každodenní komunikace a uplatňován např. ve školách a zpravodajství. Druhý styl „vyšší“ se obvykle vyznačuje svým volnějším tempem a užívá se ve slavnostních oficiálních projevech. Mluvený styl, kterým se budu ve své práci zabývat je třetí – dle autorky „zběžný“, tj. výslovnostní styl, jenž je uplatňován zejména ve sportovních živých přenosech. Vyznačuje se rychlejším mluvním tempem a větším počtem odchylek od výslovnostní normy (Hůrková-Novotná, 1995, s. 70).

Jelikož je má práce založena na analýze mluvního projevu sportovních komentátorů, neočekávám striktní dodržování všech ortoepických doporučení, jak je tomu např. u moderátorů zpravodajství, politiků, učitelů apod.

2.1.2. Projev sportovních moderátorů

Protože se ve své práci zaměřuji na určitou skupinu mluvčích, představím charakteristiku takového projevu a požadavky, které jsou na něj ze strany posluchačů kladeny.

Charakter mluvených projevů pro skupinové sporty bývá podobný. Televizní komentář má zpravidla úvodní i závěrečnou část. Nejprve jsou představeny oba týmy, jejich hráči a postavení v tabulce, závěr zpravidla obsahuje stručnou rekapitulaci, shrnutí a hodnocení (Zima, 1972). Komentátoři se vzájemně doplňují, vedou spolu dialog a promlouvají k divákům. Právě pro tento specifický charakter mediálního žánru je jejich projev odlišný od jiných profesionálních mluvčích.

Na rozdíl od studiových moderátorů, kterým se věnovala ve svých pracích a monografiích M. Kopečková (Kopečková 2011, 2014, 2022), sportovní komentátory nevidíme. Výjimečně, pokud se jedná o vyšší soutěž, můžeme vidět jejich tváře před začátkem utkání a také o přestávkách, při samotném komentování však nikoliv. Pokud tedy komentátor např. výrazně zrychlí tempo řeči, není zde žádná možnost zachytit informaci i jiným způsobem, tj. odezírat ze rtů a domýšlet si jednotlivá slova, využít jeho/její neverbální komunikaci apod. Rychlejší mluvní tempo tito mluvčí používají při útočných

akcích, které nemohou předvídat, což poukazuje na další výrazný rozdíl a to ten, že sportovní komentátoři nechtou připravené texty jako rozhlasoví moderátoři. Musí být totiž stále připraveni reagovat na hru, v prázdném času informovat o hráčích, statistikách, strategiích a hracím čase (pozn. autorky).

Z tohoto vyplývá, že požadavky na sportovní komentátory mohou být vcelku vysoké. Ačkoliv jejich primární úkol je informovat o průběhu utkání, sekundárně tyto informace mají také co nejsrozumitelněji předat. Jeden z největších problémů je ten, že jejich věty jsou často dlouhé, přesycené, a proto jsou hůře vnímatelné (Bartošek, 1991, s. 155). Jejich lexikum se často opakuje a výskyt vlastních jmen je také četný, ale ten naopak vede k vyšší pozornosti, alespoň u stálých posluchačů (Tamtéž, s. 153). Podle J. Bartoška jazyková kvalifikace mladších moderátorů je nízká, a to nejvíce z hlediska zvukové výstavby vět. Chybí jim schopnost členit věty na úseky a takty, správně zvolit větné přízvuky a melodii (Tamtéž, s. 157).

Sportovní přenosy jsou sledovány všemi generacemi bez rozdílu. Již od útlého věku děti spolu se svými rodiči i prarodiči povzbuzují své oblíbené týmy, a proto by se komentátoři měli snažit o co nejlepší výslovnostní normu, aby byl jejich mluvní projev srozumitelný a nerušený např. nedbalou výslovností.

3. Ortoepie češtiny a základní jevy zvukové roviny

Pro správnou interpretaci mé analýzy je zapotřebí nejprve objasnit pojem ortoepie a její základní pravidla, na jejichž základě zkoumám projev u vybraných mluvčích. V této kapitole se také zaměřím na vybrané jevy zvukové roviny, které teoreticky objasním. Odchyilkám od normy se budu věnovat v samostatné kapitole (Kapitola 4).

3.1. Ortoepie

Ortoepie je soubor obecně platných pravidel a zásad správné výslovnosti, které se týkají segmentů i suprasegmentů (Hůrková-Novotná, 1995, s. 17).

Ortoepická norma se začala formovat až v době, kdy se mluvený spisovný jazyk rozšiřoval ve své funkci společenské a kulturní. Protože se v první polovině dvacátého století mluvená čeština teprve utvářela, každý do ní mohl vkládat své výslovnostní návyky. Kodifikační příručky, se kterými se pracuje dodnes, jsou publikovány až po druhé polovině dvacátého století, např. B. Hála (1967), M. Ramportl (1978) a J. Hůrková-Novotná (1995) (Krčmová, 2010, s. 191–192).

Důležité je si uvědomit, že mluvená forma jazyka se liší od té psané. Tudíž je potřeba dbát na dodržení normy hlavně tam, kde je projev připravený a předčítaný. Pokud se jedná o projev spontánní nebo emotivní, přesto ale spisovný, jsou jemné odchylky běžnější (Tamtéž, s. 193).

V současné době není ortoepie nikde kodifikována. Její osvojování je dlouhodobý proces, který probíhá od dětství pomocí mluvních vzorů (nejčastěji učitelů), s kterými se setkáváme (Krčmová, 2017)⁷.

Jak jsem naznačila výše, tato norma by měla být závazná pro učitele, jelikož jsou jedním z prvních mluvních vzorů. Dále jsou to televizní moderátoři, které vidáme na televizních obrazovkách každý den, a politici. Tito mluvčí pravidelně promlouvají k velkému množství posluchačů, které pak mohou ovlivňovat.

3.1.1. Ortofonie

Součástí ortoepie je ortofonie, tj. nauka o správném tvoření a znění hlásek mluvené podoby. Její zásady řadí obměny hlásek do dvou kategorií. První kategorie se vymezuje k oblastním, nářečním a vrstevným obměnám a druhá k individuální realizaci. Obě jsou hodnoceny ve veřejném projevu jako výslovnostní nedostatky (Krčmová, 2017)⁸. Vadám řeči se věnuje samostatný pedagogický obor, ale i mluvčí s vadou může správně vyslovovat v rámci svých možností. Z tohoto důvodu nelze ortoepii a ortofonii ztotožňovat (Krčmová, 2010, s. 191).

3.2. Segmentální jevy

V kapitolách níže pojednávám o jednotlivých jevech segmentální roviny, které se staly předmětem mého výzkumu. Kromě teoretických východisek připojuji také základní pravidla ortoepie.

3.2.1. Vokály

Inventář vokalických fonémů v češtině tvoří 10 monoftongů (5 krátkých a 5 dlouhých), tj. [i], [í], [e], [é], [a], [á], [o], [ó], [u], [ú]. Dlouhý vokál [ó] se v běžném jazyce vyskytuje

⁷ <https://www.czechency.org/slovník/ORTOEPIE>

⁸ <https://www.czechency.org/slovník/ORTOEPIE>

pouze ojediněle a nejvíce v přejatých slovech, popř. plní funkci expresivní. V průběhu času se na okraj užívání dostává také vokál [é], který se hojně nahrazuje vokálem [i] například [poléřka] – [polířka]⁹. Kromě těchto jednoduchých vokálů je inventář rozšířený ještě o diftongy, které máme v jazyce tři, české [ou] a další dva využívané ve slovech přejatých ([eʊ] a [aʊ]) (Krčmová, 2010, s. 128).

3.2.1.1. Kvalita vokálů

Základ vokalické artikulace spočívá v utvoření resonančního prostoru v nadhrtanových dutinách (různého tvaru i velikosti), ze kterého následně vznikají zvuky převážně tónového charakteru. Kvalita tohoto zvuku pak závisí na postavení jazyka jako celku v komplexu ústní a hrdelní dutiny spolu s tvarem retní štěrbiny (Palková, 1994, s. 68).

Pro tvoření vokálů je využíván zejména jazyk, jehož pohybem se mění objem dutiny ústní, a doplňkově rty¹⁰. Zaokrouhlení rtů se mění podle pohybu jazyka, pokud vyslovujeme zadní samohlásky [o], [ó] a [u], [ú] jsou rty zaokrouhlené, při tvoření předních vokálů jsou protažené v koutcích do stran (Krčmová, 2010, s. 130).

Jak jsem již naznačila, nejdůležitější je pohyb jazyka. Ten se pohybuje na ose vertikální, u výslovnosti [i] či [u] je hřbet jazyka neutrální, naopak u výslovnosti [a] je hřbet jazyka snížený a dle toho můžeme vokály rozdělit na vysoké, nízké a středové. Na straně druhé může být jazyk postaven na horizontální ose, podle toho se vokály člení na přední, zadní a střední (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 47).

Toto rozdělení demonstruje tabulka, kterou příkládám (Tab. 1).

Tab. 1 – Základní klasifikace českých vokálů, (Palková, 1994, s. 171)

podle polohy jazyka	přední	střední	zadní
vysoké	í, i		u, ú
středové	é, e		o ó
nízké		a, á	
podle postavení rtů	nezaokrouhlené		zaokrouhlené

⁹ K přepisu jsem využila českou fonetickou transkripci, viz legenda v Praktické části Podkapitola 1.4.

¹⁰ Pro výslovnost vokálů je důležitá také čelist.

České samohlásky jsou od sebe velmi dobře odlišeny a nepodléhají redukci. Výrazný vliv na jejich vyznění nemají okolní souhlásky nebo pozice ve slově. Ke koartikulaci i přesto dochází, například vedle nazály bude znít vokál jinak než vedle orální okluzivy (Palková, 1994, s. 170).

Akustickou podstatou vokálů je tón a při jejich výslovnosti není tvořena žádná překážka v dutině ústní. Základní hlasivkovou frekvencí je formant F0, samotná kvalita vokálů se určuje podle formantů F1 a F2, ale měřit můžeme i např. frekvenci F3 (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 49)

Hodnoty jsou udávány zpravidla v Hz a ve studiích jsou nepatrně rozkolísané, například M. Krčmová ve své monografii uvádí pouze průměrné hodnoty. Pro srovnání výslovnosti vokálů budu ve své analýze porovnávat mnou naměřené hodnoty s frekvenčními pásmy¹¹, které uvádí Zdena Palková v monografii *Fonetika a fonologie češtiny* (1994, s. 174), viz Tab. 2. Komparaci s frekvenčními pásmy jsem zvolila pro zřetelnější vyhodnocení správné realizace vokálů.

Rozdíly u frekvenčních pásem můžeme sledovat již na základě genderu. Ženy mají obecně frekvence vyšší z pravidla o 15–20 % (Skarnitzl, Volín, 2012, s. 8). Tato tendence se potvrdila i v novějších pracích, např. M. Kopečkové (2022) a J. Kučery (2023).

Tab. 2 – Souhrn frekvenčních pásem F1 a F2 (Palková, 1994, s. 174)

Formant Hláška	F1(Hz) pásma	F2 (Hz) pásma
i, í	300–500	2000–2800
e, é	480–700	1560–2100
a, á	700–1100	1100–1500
o, ó	500–700	850–1200
u, ú	300–500	600–1000

¹¹ Tato frekvenční pásma jsou utvořena na základě několika studií.

3.2.1.2. Kvantita vokálů

Kvantita neboli délka samohlásek v češtině rozlišuje význam slova [rada] – [ráda] a značí se v písmu (Palková, 1994, s. 323). Toto trvání vokálů je dáno artikulačními vlastnostmi. Pokud se jedná o vokály namáhavější [i], [u], jsou objektivně kratší (Krčmová, 2008, s. 133).

Jiřina Hůrková-Novotná upozorňuje na to, že je to způsobeno postavením jazykového svalstva, které je v nejvyšším postavení ve směru posunu vzhůru k paterní klenbě. Z tohoto důvodu dochází k jisté pohodlnosti při výslovnosti (Hůrková-Novotná, 1995, s. 20).

Tradičnější popisy uvádí, že poměr mezi dlouhými a krátkými samohláskami jsou v poměru 2 : 1 (např. Palková, 1994, s. 179).

Nejnovější studie ukazují, že toto již neplatí. Vokál [í] je oproti svému krátkému protějšku [i] delší pouze o 30 %. Podobně to lze sledovat také u dvojice vokálů *ú/u*, u kterých je však délka rozpoznatelná o něco lépe, dlouhá samohláska je přibližně o 60 % delší (Skarnitzl, Volín, 2012, s. 9).

Tato tendence je doložena také akademickou prací K. Kalové (2019), která zaznamenala poměr mezi hláskami *ú/u* a *é/e* přibližně 1,5 : 1. Vokály *á/a* jsou naopak stále v poměru 2 : 1 (Kalová, 2019, s. 46). Michaela Kopečková ve své monografii (2022) dosvědčuje také nižší poměr mezi samohláskami, rovněž s výjimkou dvojice vokálů *á/a* (Kopečková, 2022, s. 23).

Tyto konkrétní hodnoty uvádím, protože s nimi následně pracuji ve druhé části své práce (Podkapitola 2.1.2.) a jsou prezentované v Tabulce 3.

U tohoto segmentální jevu je nejdůležitější jasné odlišení krátkého a dlouhého vokálů, aby nedocházelo ke změně významu, což požadujeme i od profesionálních mluvčích, jelikož je to jedna z podmínek kultivovaného projevu (Palková, 1994, s. 323).

3.2.2. Konsonanty

Konsonanty jsou základní oporou srozumitelnosti řeči. Tvoří se na různých místech nadhrtanových dutin a různým způsobem. Podstatou k formování souhlásek je vytvoření překážky v dutinách nad hrtanem, která stojí v cestě výdechovému proudu (Hůrková-Novotná, 1995, s. 20–21).

Na rozdíl od vokálů nelze získat základní informace konsonantů z frekvenčních pásem, u většiny souhlásek totiž zjišťujeme jejich identitu až při přechodu k hláskám následujícím (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 53).

3.2.2.1. Výslovnost konsonantů

Zdena Palková definuje čtyři základní popisné charaktery, na jejichž základě lze konsonanty členit:

- **Místo artikulace**, na základě výdechového proudu, který se zužuje či uzavírá v různých místech mluvního ústrojí, lze dělit samohlásky do sedmi skupin: bilabiální ([m], [p], [b]), labiodentální ([ɱ], [f], [v]), prealveolární (např. [n], [c], [s]), postalveolární (např. [č], [ž], [š]), palatální (např. [ň], [tʲ], [dʲ]), velární (např. [k], [g], [x]) a laryngální ([h], ([ʔ])¹².
- **Způsob artikulace**, podle charakteru artikulační překážky rozdělujeme na: okluzivy, které lze dále členit nazální ([m], [ɱ], [n]) a orální (např. [p], [b], [t]), dále semiokluzivy ([č], [ž], [š]) a konstriktivy (např. [f], [v], [s]), již se dále dělí – vibrantní ([ř], [r], [ṛ̌]), laterální ([l]) a centrální ([j]).
- **Postavení měkkého patra**, ve kterém se tvoří nazálnost hlásky. Na tomto základě vyčleňujeme hlásky (např. [m], [n], [ň]).
- **Činnost hlasivek**, hlásky pak podle přítomnosti či nepřítomnosti hlasu klasifikujeme jako znělé či neznělé¹³ (Palková, 1994, s. 208–214).

Konsonanty můžeme dále rozčlenit podle podílu a typu šumu. Vyšší podíl šumové složky a nižší míru sonority pozorujeme u obstruentů, naopak samohlásky s převahou tónového charakteru se označují jako sonory (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, 53).

Sonory, tj. hlásky „jedinečné“, nevytváří fonetické páry a v proudu řeči si zachovávají znělost (např. [m], [n], [r] a zařadit můžeme i hlásku [j]). Obstruenty se dále dělí na znělé a neznělé podle míry šumu (např. [t] a [d]) (Krčmová, 2010, s. 143).

¹² Ráz se také řadí do skupiny laryngálních konsonantů, i když není hláskou (podrobněji v Podkapitole 3.2.3).

¹³ Pomocí těchto složek lze konsonanty zaznamenat do tabulky (viz Příloha 1).

3.2.2.2. Spojení konsonantů

Pokud se spojí dva konsonantické fonémy, nastává sblížení jejich realizací. Toto vede ke vzájemnému ovlivňování artikulační podstaty, tedy ke stejné či podobné výslovnosti obou souhlásek. Nejběžnějším typem přizpůsobování výslovnosti souhláskových fonémů je asimilace (Krčmová, 2010, s. 183).

Podle směru ovlivnění hlásek můžeme rozeznávat dva typy změn, tj. regresivní a progresivní. Pro češtinu je běžnější asimilace regresivní, o které uvažujeme na místech, kde je změněna znělost hlásky předcházející (např. *shoda* – [zhoda]). Vzácnější je asimilace progresivní, u níž jsou rozhodující vlastnosti souhlásky první a probíhá tedy postupně (např. *shoda* – [sxoda]) (Tamtéž, s. 90).

3.2.2.2.1. Asimilace znělosti

K asimilaci znělosti dochází pouze ve skupinách souhláskových fonémů párových (netýká se tedy souhlásek „jedinečných“) (Krčmová, 2010, s. 183).

Souhlásky nepárové jsou tedy v podstatě vždy znělé a nezúčastňují se procesu znělostní spodoby (nejsou asimilovány a samy asimilaci nezpůsobují), a to ani uvnitř slova, ani mezi slovy. Případná asimilace by totiž mohla změnit význam slov (Hůrková-Novotná, 1994, s. 28). Například *sjednat* – *zjednat*.

3.2.2.2.2. Asimilace artikulace

Při této asimilaci se hlásky stojící vedle sebe navzájem přizpůsobují výslovností. Spodoba může nastat v místě tvoření, nebo způsobu tvoření. Podle toho pak můžeme rozlišovat dva základní typy asimilace artikulace (Palková, 1994, s. 332–333).

Nejčastější asimilací artikulace místa tvoření je změna z alveolárního [n] na velární [ŋ], pokud následují velární explozivy – [k] nebo [g] (Skranitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 73). Toto lze sledovat například ve slově *branka* – [braŋka].

K těmto změnám patří mj. i výslovnost souhlásek *tt'*, *dd'* a *nň*, které by se měly podle spisovné výslovnosti realizovat obě (např. *oddíl* – [odd'íl]). Tato plná výslovnost se požaduje také u sykavek a polosykavek, i pokud nemají stejné místo tvoření např. *zčervenal* – [ščervenal] (Palková, 1994, s. 333).

Plné vyslovení je požadováno také v kombinaci nazálních hlásek se sykavkami např. *panský* – [panckí] je hodnoceno jako nekultivované (Krčmová, 2010, s. 187).

Naopak alveolární hlásky [d], [t] a [n] mohou podléhat tzv. „měkčení“ a tato změna může nastat v postavení radix + sufix (např. *kotník* – [kotník]) (Tamtéž).

U spodoby artikulačního způsobu k asimilaci nejčastěji podléhají závěrové a úžinové alveoláry, tedy souhláskové skupiny [ts], [ds], [tš], [dš]. Obdobně také ve skupinách [tz], [dz], [tž] a [dž] dochází snadno k změně na [ʒ] a [ʒ̣] a jedná se o tzv. reciproční asimilaci. Například u slov *dětský* – [d'eckí] je asimilace tolerována, z důvodu spojení kořen + sufix (Palková, 1994, s. 334–335).

Pokud se setkají dvě stejné souhlásky v jenom slově, máme tendenci je vyslovovat jako jednu (např. *měkká* – [mňeká]) Zdvojená výslovnost se doporučuje v situacích, kdy by bylo možné zaměnit význam slov (např. *raci* – *racci*) (Krčmová, 2010, s. 204).

3.2.2.2.3. Redukce hlásek

K oslabení artikulace dochází zejména u hlásek [j], [v], [h] a [l] (Hůrková-Novotná, 1995, s. 24). Souhláska [j] nemusí být realizována ve tvarech pomocného slovesa *být* (např. *přišli jsme* – [přišli sme]). Naopak se její výslovnost zachovává ve tvarech záporných (např. *nejsou*) a ve funkci plnovýznamového slovesa. Podle normativní výslovnosti se tato hláska realizuje také na počátku i uvnitř slov (např. *jméno*, *půjdu*) (Tamtéž, s. 34).

Redukce ostatních výše vyjmenovaných hlásek se považuje za neortoepickou, přesto se s ní setkáváme, což potvrzují i nejnovější studie, např. M. Kopečková (2022) zaznamenala oslabenou výslovnost zejména u hlásek [l], [j], [t] uprostřed slov a J. Kučera (2023) také [d].

Od profesionálních mluvčích požadujeme plnou výslovnost těchto hlásek, protože vlivem redukci se jejich mluvní projev může jevit jako nedbalý.

3.2.3. Ráz

Tvrký hlasový začátek, tzv. ráz, se tvoří při pevnějším sevření hlasivek na začátku samohlásky. Jeho projevem je zřetelnější oddělení od předcházející slabiky (Palková, 1994, 325).

Tradičně je zařazován mezi konsonanty z akustického hlediska, ale je spojován spíše s vokály (Kopečková, 2022, s. 24). V češtině se nejčastěji realizuje před vokály na hranici

dvou slov nebo uvnitř slova po předponě, také se užívá pravidelně po pauze, pokud následující slovo začíná vokálem, jinak je jeho výskyt nezávazný (Palková, 1994, s. 325).

Výslovnostní norma požaduje výslovnost s rázem po neslabičných předložkách, po slově nepřízvučném jednoslabičném (např. *byl ospalý* – [bilʔospalí], *k oknu* – [kʔoknu]). Ráz má asimilační schopnost, jako je tomu u párových konsonantů. Jelikož je neznělý, tak při jeho realizaci dochází k asimilaci znělých konsonantů (Tamtéž, s. 326). Například v *Ostravě* – [f ʔostravje].

Od profesionálních mluvčích očekáváme výslovnost s rázem po již zmíněné nepřízvučné slabice (např. *tot' on* – [tot' ʔon]) a ve vazbě dvou stejných (i jiných) samohlásek na hranici předložky a slova následujícího (např. *do ulice* – [do ʔulice], *do Evropy* – [do ʔevropi]). Realizace rázu je dále doporučena při setkání dvou samohlásek mezi předponou a slovním základem (např. *neexistuje* – [neʔegzistuje], *neobyčejný* – [neʔobičejní]), také u adjektiv s příponou *nej-* a slov složených (např. *nejútlejší* – [nejʔútlejší], *jihoaamerický* – [jihoʔamerický] (Hůrková-Novotná, 1995, s. 26).

U mnou zvolených mluvčích se domnívám, že tato pravidla nedodržují, a protože absence rázu většinou nezpůsobuje nedorozumění, rozhodla jsem se tento jev ve své práci nezkoumat.

3.3. Suprasegmentální jevy

Promluva je budována podle jazykových zákonitostí a je ucelena zvukově i obsahově (Krčmová, 2010, s. 167–174). Jevy, které napomáhají k jasnému členění a srozumitelnosti jsou pauza, intonace, větný a slovník přízvuk, řečové tempo a frázování. Mimo tyto suprasegmentální jevy lze pozorovat zvukově negativní jevy, tj. hezitační a parazitní zvuky (viz Podkapitola 4.2.4.).

Ve své analýze se budu věnovat zejména mluvnímu tempu, intonaci a frázování, a proto považuji za důležité je popsat z hlediska teoretického a uvést jejich normu.

3.3.1. Intonace

Intonaci rozumíme zvukovou a především tónovou modulaci, která probíhá od místa větného přízvuku do konce výpovědi či výpovědního úseku. Ve veřejném projevu je intonace důležitým prostředkem ke správné interpretaci obsahového sdělení (Krčmová, 2005, s. 8).

Lingvisté doporučují od sebe rozeznávat pojmy prozodie a intonace. Podle jejich výkladu se intonace v užším slova smyslu věnuje melodickým změnám. V širším pojetí, tj. agregátu melodie, hlasitostních průběhů, proměnlivých charakteristik barvy hlasu atd. je vhodnější užívat pojem prozodie (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 124).

Kadenci¹⁴ lze rozčlenit do tří skupin:

1. **Klesavá kadence** je typická pro citově neutrální výpověď a zakládá se na celkově klesavém průběhu tónu výpovědi.

Příklad: Šla s ka ma rád
kou.

2. **Stoupavá kadence** neboli **antikadence** se vyznačuje vzestupem hlasu po intonačním centru a na konci může dojít k mírnému poklesu. Tento druh intonace používáme především pro zjišťovací otázky.

kou?

Příklad: Šla s ka ma rád

3. **Polokadence** je charakterizována poklesem hlasu před intonačním centrem. Využívá se v promluvách citově neutrálních a v nedokončených úsecích. Má větší počet obměn, které lze vysledovat při vytýkání (Krčmová, 2010, s. 169–170).

ma

Příklad: Šla s ka rád
kou, ...

Pro správné pochopení autorova záměru je nutné dodržovat základní průběh kadencí. Tento suprasegmentální jev se u mluvních vzorů neočekává jako problematický, přesto se vyskytuje. U televizních moderátorů se nejčastěji setkáváme s klesavou kadencí namísto polokadence (Kopečková, 2022) a podobně je tomu také u politiků (Kučera, 2023).

¹⁴ V tomto smyslu míním průběh melodie v koncovém úseku.

Melodie

Melodie řeči se formuje podle průběhu základního tónu. Tyto tóny mohou měnit svou výšku a při sledování prozodie se percepčně jeví jako nejméně výrazněji (Vlčková-Mejvadová, 2006, s. 21). Z těchto změn můžeme vysledovat subjektivní postoj mluvčího k dané výpovědi, do kterých mohou patřit emoce a expresivní funkce, již jsou nejčastěji zřetelné u spontánních mluvních projevů. Následně mají podíl na průběhu kadence a zároveň ovlivňují i vyznění celé výpovědi (Tamtéž, s. 26–28).

U mnou analyzovaných mluvních očekávám problematický průběh intonace. Nejen z důvodu dlouhých výpovědí, u kterých je někdy poměrně těžké určit začátek a konec, ale také kvůli nečekaným sportovním zvrátům. Ty mohou narušit tónovou modulaci, což může ovlivnit správné porozumění dané výpovědi. Jelikož je melodie řeči percepčně individuální, vždy ji krátce okomentuji, ale více ji u mnou vybraných mluvních hodnotit nebudu.

3.3.2. Frázování

Další suprasegmentální jednotka, které jsem se rozhodla ve své práci věnovat, je frázování. Pod tímto pojmem se rozumí celkové zvukové členění promluvy. Obecná pravidla je obtížné stanovit, protože členění promluvy pomocí pauz, přízvuku, intonace (a tempa řeči) přímo souvisí s obsahem sdělení (Krčmová, 2010, s. 208).

Členění promluvy jakožto rodilí mluvčí pocítujeme intuitivně a často nás ani nenapadne se nad správným frázováním zamyslet. Edvard Lotko uvádí, že každý řečnický projev je srozumitelnější a jednodušší, pokud je správně frázován (Lotko, 2004, s. 65). Tudiž správné frázování zajišťuje mj. srozumitelnější a jednodušší percepci.

Jak již bylo naznačeno výše, mezi prostředky segmentace promluv patří **pauzy**, které přerušují řečový proud, ale jsou součástí projevu. Absolutní pauza značí hranice promluvy a eventuálně je užívána i na hranici výpovědi. Na straně druhé potencionální pauza se vyskytuje na hranicích výpovědního úseku (Krčmová, 2010, s. 167).

Edvard Lotko dále rozlišuje pauzy na základě jejich funkcí, tedy na fyziologickou, logickou, řečnickou a formulační (Lotko, 2004, s. 65). Předpokládám, že pro mnou vybrané mluvčí bude důležitá zejména pauza fyziologická, která umožňuje mluvčímu se nadechnout, aby mohl pokračovat ve své výpovědi.

Segment, který můžeme spolu s pauzou pozorovat, je **důraz a větný přízvuk**. Větný přízvuk se nachází na konci výpovědi, které zpravidla nesou informační jádro. Pokud se

nachází v jiné pozici, jeví se jako důraz. Mluvčí ho užívá v případě, pokud chce upozornit na určité slovo či slovní spojení, nebo slovo použije jako protiklad k jinému slovu z té samé věty (např. *On přinesl tuto knihu – On přinesl tuto knihu*). Jeho nevhodné umístění může působit rušivě a následně zamezit nesprávnou interpretaci sdělované výpovědi (Lotko, 2004, s. 67).

V tomto jevu předpokládám komplikace v realizaci pauz. Jak jsem již zmiňovala, kvůli dlouhým výpovědím nelze vždy rozpoznat hranice jednotlivých promluv. Očekávám tedy, že nepředvídatelný vývoj sportovních utkání bude velmi ovlivňovat práci mluvčích s frázováním a důrazem, čímž se pravděpodobně často pozmění význam výpovědí, popř. budou percepčně rušivé.

3.3.3. Mluvní tempo

Mluvní tempo představuje jednu ze zvukových kvalit, které se podílí na vzniku segmentace na jednotky souvislé řeči (Palková, 1994, s. 317). Jako tradiční průměr mluvního tempa uvádí Z. Palková 4,89 sl/s, které určila z naměřených hodnot u profesionálních i neprofesionálních mluvčích (Tamtéž, s. 318).

Porovnání různých typů řeči u jednoho či více mluvčích ukazuje, že mluvní tempo je záležitost individuální (Vlčková-Mejvaldová, 2006, s. 37).

U rozhlasových reportérů se tempo řeči podle J. Bartoška (1974) pohybuje mezi 3,33–6,67 sl/s (Palková, 1994, s. 318). Těmto mluvčím se ve své diplomové práci věnoval i P. Skalský (2002), který naměřil řečové tempo ve sportovním komentáři 1,6–6,67 sl/s.

Nejnovější studie dokládají vyšší hodnoty. Mluvní tempo u televizních moderátorů, kterým se věnovala např. J. Veroňková (2018) a M. Kopečková (2022) se pohybuje v rozmezí 4,86–6,53 sl/s (Kopečková, 2022, s. 133).

Jestliže je tempo řeči rychlejší, posluchač nestačí vnímat sdělované myšlenky. Naopak pomalejší tempo ve veřejných projevech umožňuje lepší artikulaci a v závažných situacích je i nutné (Krčmová, 2005, s. 8).

Jelikož se ve své práci zabývám sportovními komentáři očekávám, že výsledky mluvního tempa budou podobné naměřeným hodnotám J. Bartoška a P. Skalského. Tím, že jsou považováni za profesionální mluvčí, očekáváme hlavně srozumitelný projev s takovým tempem řeči, které nebude znesnadňovat srozumitelnost. Jak je uvedeno výše, každý mluvčí

se vyznačuje jiným řečovým tempem, a proto předpokládám, že i mezi jednotlivými výslednými hodnotami budou značné rozdíly.

4. Odchylky od správné výslovnosti

V předchozí kapitole byly představeny jednotlivé složky zvukové roviny spolu s ortoepickými pravidly, proto považuji za důležité nyní poukázat na možné odchylky, které se mohou v projevu vyskytovat. Je totiž pravděpodobné, že během mé analýzy řeč jednotlivých mluvčích v souladu s normou nebude.

4.1. Neortoepická výslovnost hlásek

4.1.1. Vokály

Častá odchylka v kvalitě samohlásek spočívá v tzv. otevřené výslovnosti. Jedná se často o přední samohlásky *i/i* a *e/é*, které svou otevřeností mohou vést až k záměně významu slov (např. *lid* [lit] – [let]). Zadní vokál *o* se naopak blíží ke znění *a*. S těmito otevřenými vokály se můžeme setkat v případě nedbalé výslovnosti, nebo jsou ovlivněny nářečím (v tomto případě nejčastěji tzv. pražštinou) (Palková, 1994, s. 324).

Tuto podobou vokálů můžeme pozorovat např. na Klatovsku a Chodsku se u vokálu *á*, které se zvukově přibližuje *é*, naopak v určitých oblastech Moravy lze pozorovat uzavřenější podobu samohlásek *e/é*, *o*, a *i/i*. Naopak se zavřenou výslovností hlásek se můžeme setkat u mluvčích z nářeční oblasti (Hůrková-Novotná, 1995, s. 19).

Novější studie poukazují na centralizaci jednotlivých vokálů, tj. oslabení artikulace jedné či více samohlásek, tento jev se vyskytuje v analýzách např. u M. Kopečkové (2022), K. Bujokové (2022) a J. Kučery (2023).

Chybná délka samohlásek může mít rozhodující vliv na význam slova. Za nejčastější současnou odchylku je považováno zkracování dlouhých samohlásek, zejména [í] a [ú], protože jsou artikulačně nejnáročnější. Tento jev může být také dán nářeční oblastí, zejména se může realizovat u mluvčích s nářečím valašským a lašským (Tamtéž s. 20). Naopak ale současně s tím probíhá dlužení vokálů krátkých, které se potvrdilo např. v práci K. Bujokové (2022).

V Podkapitole 3.2.1.2. jsem se zmiňovala o poměru dlouhých a krátkých souhlásek, který již v mnoha případech není 2 : 1. Potíž nastává v případě, kdy nejsme schopni z této radikální redukce dlouhých vokálů odlišit význam slova.

U mnou zvolených mluvčí očekávám podobné tendence, jako se vyskytly v práci K. Bujokové (2022). V úspěšných akcích zápasu budou pravděpodobně krátké souhlásky prodlouženy. Naopak v rychlých útočných akcích budou komentátoři vokály spíše krátit, a to z důvodu, aby co nejrychleji předali informace divákům. Zároveň také předpokládám rozdílné poměry mezi dlouhou a krátkou samohláskou, zejména *ó/o*.

4.1.2. Konsonanty

Příčin nesprávně vyslovených konsonantů je několik. Může jít o odchýlnou výslovnost nářeční, o nedbalou výslovnost nebo také o vady řeči (Hůrková-Novotná, 1994, s. 22).

Pokud sledujeme odchylky nářeční, můžeme si povšimnout tvrdého l [l], nebo naopak měkkého [lʲ], které se již vyskytuje zřetelně méně. Mluvčí pocházející ze severovýchodních Čech mají tendenci realizovat retozubné *v* s obouretnou výslovností (Tamtéž, s. 23).

4.1.2.1. Asimilace znělosti

K asimilaci znělostní by nemělo docházet u „jedinečných“ souhlásek (*j, l, r, m, n, ň*). Tyto konsonanty jsou vždy znělé a neúčastní se znělostní spodoby, jinak se klasifikují jako neortoepické (např. *náš malý* – [náž malí]) (Tamtéž, s. 28).

K zvláštním případům patří hláska [v], která ztrácí svou znělost na konci slova před pauzou a před neznělými souhláskami např. *opravte* – [oprafte], v jiných případech asimilaci nezpůsobuje např. *květ* – [kvjet] (Palková, 1994, s. 329–330).

Další změnou může být desonorizace, tj. ztráta znělosti, při které se znělé hlásky mění v neznělé nebo se střídají. Nejčastěji k ní dochází při nepečlivé výslovnosti u obstruentů na konci slov před pauzou např. *voda* – *vod* – [vot] (Bičan, 2017)¹⁵.

4.1.2.2. Asimilace artikulace

Pokud hovoříme o nedbalé výslovnosti konsonantů, je oslabena jejich artikulace a tím dochází k deformacím některých souhlásek a někdy úplně zanikají. Tyto oslabené artikulace

¹⁵ <https://www.czechency.org/slovník/SONORIZACE>

(většinou se jedná o spodobu dvou sousedních hlásek) můžeme sledovat dvě – místa a způsobu. Obě vznikají na stejném základu, tj. zjednodužit výslovnost hlásek, a pokud vznikají na hranici dvou slov (ve spojení předložky se jménem), nebo na hranici prefixu a základu, nejsou považovány za spisovné (Palková, 1994, s. 332).

Ke splývání hlásek by nemělo docházet na hranici dvou slov a na hranici prefix + kořen, výslovnost např. *pod širákem* – [počirákem], *odstavec* – [octavec] je již považována za neortoepickou. Podobně nesprávná je úplná elize jedné z hlásek např. *mužská* – [muská] (Krčmová, 2017)¹⁶.

Mezi další odchylku patří disimilace, tj. zvětšení akustických a artikulačních rozdílů dvou hlásek např. *jedenáct* – [jedenást] (Tamtéž).

Ve své analýze se primárně věnuji znělostní asimilaci před sonorami a redukci hlásek, které vlivem nedbalé výslovnosti očekávám u mnou zvolených mluvčích. Zároveň upozorním i na případné odchylky v rámci artikulační asimilace. U sportovních komentátorů nejvíce očekávám splývání hlásek v postavení radix + sufix, a to z důvodu rychlejšího mluvního tempa.

4.1.3. Ráz

K odchylkám v souvislosti s rázem dochází z důvodu jeho častější redukce. To dokládá i monografie M. Kopečkové (2022), která uvádí, že nerealizace rázu má vliv na celkovou kvalitu mluvního projevu a zároveň také, že muži ho nežívají dvakrát častěji než ženy (Kopečková, 2022 s. 93).

Redukce rázu nezpůsobuje nutně nedorozumění, naopak spíše vytváří dojem nedbalé mluvy. Při jeho nevyslovení může například vznikat dojem jednoho slova namísto dvou (např. [vrátil ?a] – [vrátila]) (Štěpánková, 2019, s. 208).

4.1.4. Řečové vady

Výslovnostní vady neboli dyslálie znamenají funkční porušení artikulace jednotlivých hlásek (Krčmová, 2017)¹⁷.

¹⁶ <https://www.czechency.org/slovník/ASIMILACE>

¹⁷ <https://www.czechency.org/slovník/PORUCHY%20ŘEČI>

Mezi nejčastější české odchylky od normativní výslovnosti souhlásek jsou: rotacismy, sigmatismy, hypersigmatismy a nenormativní výslovnost hlásky [l] (Hůrková-Novotná, 1995, s. 23).

Rotacismus se projevuje vadnou výslovností kmitavých souhlásek [r] a [ř]. Sigmatismus nastává nesprávným tvořením sykavek ostrých [s] a [z], tupých [š] a [ž] a polosykvavek [c] a [č]. Opakem této řečové vady je hyperigmatismus, při kterém se sykavky tvoří s nadměrnou sykavostí. Pokud je hrot jazyka opřen nesprávně o dolní zuby, vzniká porucha výslovnosti souhlásky [l] a tuto výslovnostní vadu pojmenováváme lambdacismus (Tamtéž, s. 23).

Tyto řečové vady lze pod dohledem odborníka odstranit již ve školním věku dítěte. Pro zvládnutí mluvené podoby spisovného jazyka jsou logopedická cvičení součástí i profesní přípravy (Krčmová, 2010, s. 57).

Řečové vady u mluvních vzorů nejsou hodnoceny kladně, protože odvádí pozornost od sdělovaných myšlenek. Pokud se vyskytne u mnou analyzovaných mluvčích, upozorním na to.

4.2. Odchylky v suprasegmentálních jevech

Jelikož se ve své analýze věnuji i mluvnímu tempu, intonaci a frázování, níže shrnuji odchylky i u suprasegmentálních jevů.

4.2.1. Intonace

Základní podoby kadencí se liší u každého mluvčího individuálně, stejně tak jako závisí na konkrétní slovní zásobě. V psané podobě lze intonaci velmi dobře odhadnout podle interpunkčních znamének. S rozdílnou intonací se můžeme setkat v kadenci nářeční (Hůrková-Novotná, 1994, s. 46).

Veronika Štěpánová poukazuje na nesprávné zakončení oznamovací věty z hlediska klesavé kadence, čehož si nejvíce všimají posluchači. Jako další problém se jeví užití antikadence v oznamovací větě. Pokud toto nastane, příjemci sdělení mohou chápat jako otázku zjišťovací (Štěpánová, 2019, s. 218).

Mezi odchylky lze zařadit také užití neklesavé kadence v koncových úsecích, tento jev zaznamenal J. Kučera (2023) u politiků.

Z důvodu dlouhých výpovědí sportovních komentátorů, předpokládám, že intonace nebude vhodně užitá zejména na koncových úsecích výpovědi.

4.2.2. Frázování

Frázování je primárně založené na dodržení logické struktury výpovědi a k tomu je zapotřebí správných nádechů. Nádechy bychom měli uskutečnit tam, kde by měla být podle frázování pauza, ne v situaci, kde mluvčímu dochází dech (Štěpánová, 2019, s. 233). Tímto může docházet ke špatné interpretaci sdělovaných informací.

S frázováním úzce souvisí pauzy a větné důrazy, pokud se nachází na nevhodném místě, mohou ovlivnit význam výpovědi. Například užití pauzy ve větě *Předsednictvo projednalo nepečlivě / připravenou zprávu* × *Předsednictvo projednalo / nepečlivě připravenou zprávu* značí jiný význam sdělení (Lotko, 2004, s. 65).

Mluvčí užívá důraz v případě, když chce upozornit na některé slovo či slovní spojení. Jeho nesprávná realizace stejně jako u pauzy může znamenat překážku pro správné pochopení výpovědi, popř. působit rušivě (Tamtéž, s. 67).

Mezi odchylky od správného frázování můžeme také řadit tzv. trhaný projev (až rytimizaci), na nějž je upozorňováno v nejnovějších studiích (např. Kopečková, 2022, s. 117).

4.2.3. Mluvní tempo

Mluvní tempo lze mnohem jednodušeji hodnotit, protože lze měřit v jednotkách (sl/s). Pokud je tempo rychlejší, nejčastěji je opomínaná správná artikulace a výslovnost. Tím se stává promluva nesrozumitelnou a mohou se začít vyskytovat přeroky či jiné rušivé faktory. Jestliže mluvčí dokáže zvolit vhodné tempo řeči vzhledem ke sdělnému obsahu, nemá s modulací ani s artikulací řeči výraznější problémy (Štěpánová, 2018, s. 233).

Za odchylku se považuje i monotónní tempo řeči, zvláště pak pokud mluvčí zvolí pomalé řečové tempo (Zeman, 2008, s. 159).

Jako rychlejší MT lze považovat hodnoty vyšší než 5,7 sl/s (Kopečková, 2022, s. 37).

4.2.4. Hezitační a parazitní zvuky

V mluvených projevech se můžeme setkat se zvuky, které nás vyrušují, ovlivňují negativně naši pozornost na samotný obsah předávaných informací, případně mohou stigmatizovat mluvčího. Pokud se těchto zvuků vedle sebe objeví několik, pravděpodobně nepříznivě ovlivňují průběh komunikačního aktu (Skarnitzl, Machač, 2012).

Hezitační zvuky nejsou vázány na konkrétní hlásky a vyskytují se na místech, kdy mluvčí neví, jak ve své promluvě pokračovat. Jedná se především o dlouhé samohlásky neurčité kvality.

Parazitní zvuky chápeme jako zvukové jevy, které z lingvistického hlediska lze označit jako nesystémové a neopodstatněné. Z hlediska fyziologického se jedná o nesprávnou synchronizaci činnosti artikulačních vokálů ve vokálním taktu. Většinou jsou vázány na konkrétní hlásku a mění její kanonickou podobu. Tyto zvuky jsou spíše ojedinělým jevem a vyskytují se u mluvčích, kteří chtějí zaujmout pozornost (Tamtéž).

Tuto podkapitolu přidávám z důvodu, že u mnoha sledovaných sportovních mluvčích tyto hezitační zvuky slyším. Z velké část mohou ovlivnit divákovu pozornost a většinou především negativně.

U suprasegmentů očekávám odchylky ve všech zmíněných jevech, a to z důvodu, že sportovní komentátoři mají tendenci měnit svoje mluvní tempo v závislosti na aktuálním vývoji zápasu, což se pravděpodobně projeví negativně, mj. na frázování a intonaci.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Materiál a metoda práce

Ve své práci se věnuji sportovním komentátorům, kteří se objevují na našich televizních obrazovkách někdy až několikrát týdně. Tudíž jsou téměř denně sledováni velkou populací obyvatel. Ačkoliv si jsou posluchači vědomi toho, že jsou projevy těchto mluvčích spontánní, jedná se o profesionální mluvčí, u nichž čekáme srozumitelný projev bez zjevných řečových vad a tendence k nedbalosti. Tato skupina lidí byla zkoumána již pomocí fonetických, lingvistických i žurnalistických analýz, ale buď pouze pro jeden určitý sport, nebo naopak v mnohem širším historickém měřítku (např. Bartošek 1991, Červenková, 2019, Chramosta, 2019, Kryl, 2019, Hilberová, 2019).

Já jsem se rozhodla věnovat třem sportům a devíti současným komentátorům. Mým hlavním cílem je zmapovat projev skupiny současných významných sportovních komentátorů. Tyto mluvčí jsem vybírala ze tří skupin populárních sportů v České republice – lední hokej, fotbal a basketbal. Jedná se o týmové sporty, které jsou pokládány za ty „rychlejší“, zejména lední hokej a basketbal, v kontrastu s „pomalejším“ fotbalem. Jejich hrací doba se liší: hokej – 3×20 minut, fotbal – nepřerušovaně 90 minut a basketbal – 4×10 minut. I když je jejich základní hrací doba odlišná, pro účely této práce to nebylo omezující.

Na základě výše zmíněných a vysvětlených pojmů v teoretické části budu zjišťovat úroveň mluvního projevu této specifické skupiny mluvčích. Ze segmentální roviny budu sledovat kvalitu a kvantitu vokálů, asimilaci znělosti před sonorami a redukci konsonantů. V suprasegmentální rovině se budu zabývat intonací, frázováním a mluvním tempu (viz Podkapitola 1.3. v praktické části).

Předpokládám, že výsledky analýzy nebudou v souladu s normou, i když by se dalo očekávat, že sportovní komentátoři s ní budou seznámeni, protože vystupují ve veřejnoprávním médiu. Na druhou stranu pravděpodobně proto, že chtějí svým projevem zaujmout diváky, kteří užívají běžný jazyk, se možná tímto přístupem chtějí odlišit od jiných profesionálních mluvčích, jako jsou např. studioví moderátoři, politici apod. Výrazný vliv na jejich projev budou mít pravděpodobně i emoce, které při nadšení ze sportovních úspěchů neskrývají. Zároveň očekávám, že se od sebe sportovní komentátoři budou lišit v rámci skupin, zejména v mluvním tempu. Protože jsem ke své analýze vybrala tři druhy nejpopulárnějších sportů v České republice, které se mají rozdílný průběh, pravděpodobně se budou lišit i ve sportovním komentáři. U basketbalu a ledního hokeje musí mluvčí více reagovat na hru, a to se následně může projevit také na výslovnosti vokálů a konsonantů.

Metodologie popsaná níže je inspirována akademickou prací J. Kučery *Analýza mluvního projevu současných českých politiků* (2023). Segmentální i suprasegmentální jevy budu vyhodnocovat podobnými postupy, které zvolil i on ve své práci.

1.1. Vlastní postup

K získávání zkoumaného materiálu jsem zvolila médium České televize, konkrétněji její rubriku iVysílání, která je dostupná on-line. Veřejnoprávní televizi jsem si vybrala nejen pro dostupnost materiálu, ale zejména proto, že všichni komentátoři dlouhodobě vystupují pod tímto médiem. V rubrice iVysílání se dají vyhledat téměř všechny záznamy sportů od těch populárních, jako je hokej, až i po ty méně známé, např. dráhovou cyklistiku. Ve většině případů jsou záznamy obohaceny o úvodní slovo sportovních expertů, kteří rozebírají předchozí i nadcházející utkání. Také můžeme ze začátku sledovat rozhovory s hráči či jejich trenéry, nebo představení soupisky hráčů a jejich pozice, strategie a umístění v tabulce. Pokud se jedná o vyšší sportovní soutěž, podobné vstupy se dějí i o přestávkách. Tímto se tedy délka záznamu vždy navýší, ale já jsem tyto vstupy do svých materiálů nezahrnovala.

1.1.1. Výběr mluvčích

Sportovních komentátorů v České televizi je několik. Já jsem se pokusila svůj výběr zúžit na ty, které vidáme na našich televizních obrazovkách nejčastěji. Z každého segmentu jsem vybrala tři zástupce, již v roce 2022 měli největší prostor na kanále ČT1. Abych vybrala ty nejčastější, sledovala jsem v průběhu jednoho měsíce sportovní utkání a zaznamenávala jsem počet zápasů, ve kterých se jaký mluvčí vyskytuje. Z toho jsem vyprofilovala devět mužů, protože ženy se v tomto segmentu vyskytují pouze ojediněle, ne-li vůbec. Další podmínka, kterou jsem si stanovila pro zvolení konkrétního mluvčího byla, aby určité komentované zápasy byly v určitých intervalech. U každého sportu jsou tyto časové intervaly jiné, a to z důvodu jiné hrací sezóny. Pro sledování mluveného projevu jsem zvolila alespoň jeden delší rozestup (minimálně dva měsíce), abych mohla pozorovat, zda se projev mění nebo vyvíjí.

Zkoumané měsíce pro basketbal byly květen, srpen a září. Hrací sezóna pro tento sport je od října do dubna. Poté následuje play-off, které probíhá v květnu. Srpen a září jsem zvolila nejen z důvodu konání Mistrovství Evropy, ale také pro výrazně kvalitnější zvukový záznam.

Vybrané měsíce pro fotbalovou sekci jsou srpen, říjen a listopad. Základní část sezóny probíhá od konce července do dubna, následně se v květnu koná tzv. nadstavba. Zde jsem byla nucena kvůli nedostatku materiálu použít jeden zápas z nejbližšího měsíce – září. Pro tuto sekci bylo výrazně náročnější daný zvukový materiál pořídit, protože nebyly k dispozici všechny záznamy fotbalových utkání. Měsíc listopad je vybraný z důvodu konání Mistrovství světa, které se minulý rok konalo v Kataru.

Materiál pro analýzu hokejových komentátorů jsem nashromáždila z měsíců duben, květen a říjen. Stejně jako ve fotbalové sekci jsem použila jednu nahrávku ze září namísto října ze stejných důvodů. Základní hrací doba je od září do března. Následně v dubnu probíhá baráž, která rozhodne o postupujícím týmu do play-off. Květen je zvolen z důvodu konání Mistrovství světa. Celkový přehled sledovaných zápasů i s daty příkládám do Přílohy 2.

1.2. Pořizování nahrávek

Ke své fonetické analýze jsem pořizovala zvukový záznam z utkání, kde vystupovali vybraní sportovní moderátoři. Nejprve jsem si stanovila určitá časová rozpětí, aby byly podmínky pro všechny mluvčí co nejvíce podobné. Nahrávky byly pořizovány za tři různé měsíce roku 2022. Z každého zápasu je sestříhaná přibližně jedna minuta promluvy. Tudiž se u každého komentátora budu věnovat celkem třem minutám jeho projevu.

U vybraného zápasu jsem pomocí záznamu obrazovky zachytila 4–6 časových úseků, kdy daný mluvčí právě hovořil. Úseky byly vybírány náhodně, bez vyhledávání emočních projevů.¹⁸ Ze záznamu obrazovky jsem pořídila formát wav pro další práci se zvukovou stopou v programu *Audacity*. Z tohoto důvodu jsem zvolila dvě internetové a bezplatné webové stránky *CloudConvert.com* (Lunaweb GmbH © 2023) a *Convertio.co* (Softo ltd. © 2014–2023). Ve formátu wav bylo možné nahrávky sestříhat jako jeden celek v programu *Audacity*. Z minutového záznamu utkání byly vystříženy nadbytečně dlouhé pauzy, a protože se jedná z větší části o improvizovaný projev, zanechány byly hezitační zvuky i nesrozumitelná slova, které jsou zaznamenány pomocí znaků, jež budou vysvětleny níže.

Po těchto úpravách nahrávek jsem již mohla dále pracovat v programu *Praat*, který jsem využila k fonetické analýze.

¹⁸ Takové projevy se vyskytovaly téměř u všech zkoumaných komentátorů a jsem si vědoma toho, že v některých jevech ovlivnily výsledky analýzy.

1.3. Výběr zkoumaných položek a postup při vlastní analýze

K analýze jsem zvolila již zmíněný program *Praat* (Boersma a Weenink, © ppgb, February 10, 2023), ale primárně jsem mluvený projev hodnotila na základě vlastní percepce. Pořízený zvukový záznam jsem si nejprve ortograficky přepsala a až poté analyzovala. K přepisu a určení dalších zvukových jevů jsem následně využila fonetickou transkripci s popisem českých značek (viz Podkapitola 1.4., praktická část). Výsledky jsou posouzeny podle tradičního popisu ortoepické normy, zvukové roviny češtiny a případně studií, které jsou zaměřeny na stejné či podobné téma.

Vzhledem k tomu, že je má práce zaměřena na popis současné úrovně sportovních komentátorů, nepřísluší mi hodnotit jejich mluvní projevy z hlediska dobrého či špatného. Ke každému výslednému jevu jsem připojila komentáře, které vysvětlují získaná data a jsou doplněné příslušnými grafy a tabulkami.

Vokály

Pro analýzu kvality a kvantity vokálů jsem u každého komentátora zvolila 8 krátkých a 6 dlouhých vzorků jednoho vokálu, tj. $8 \times [a]$; $6 \times [á]$. Tyto vokály jsem vybrala ještě před samotnou analýzou z ortografických prepisů, aby byly co nejvíce rovnoměrně zastoupeny ve všech třech záznamech u jednoho analyzovaného mluvčího. Pro zachování systematickosti vokálů jsem se je snažila zvolit tak, aby byly zastoupeny v různém hláskovém okolí a v odlišných pozicích – mediální, finální i iniciální. Stejný postup jsem volila pro krátké i dlouhé vokály z důvodu zajištění co největší objektivity.

Do výzkumu jsem se pokusila zařadit i dlouhý vokál [ó], který se nevyskytuje v běžné řeči příliš často. Pokud se vyskytoval dostatek vzorků, zařadila jsem všechny. V některých případech taková možnost nebyla, a proto jsem použila pouze ty, které byly dostupné. Pokud se ale vokál vyskytoval poněkolkáté ve stejném hláskovém okolí, nezařazovala jsem ho.

V průběhu analýzy jsem zjistila, že u některých mluvčích se v požadovaném množství nevyskytují dlouhé vokály [é] a [ú]. Zjišťovala jsem tedy hodnoty všech těchto dostupných vokálů i přes to, že se vyskytovaly ve stejném hláskovém okolí, a to z důvodu, že tyto samohlásky jsou pro naši řeč mnohem běžnější než již zmíněný vokál [ó].

Pro analýzu kvality vokálů jsem pracovala primárně s programem *Praat*, ve kterém jsem sledovala středové části vokálů a zprůměrovala minimálně tři hodnoty F1 a F2. Tyto hodnoty jsem zaznamenávala včetně dvou desetinných míst do grafu, který pak na základě dat vizualizuje vokalický trojúhelník daného mluvčího. Změřené hodnoty jsem u každého

mluvčího porovnávala samostatně s průměrnými hodnotami (viz Podkapitola 3.2.1.1), které uvádí Zdena Palková v monografii *Fonetika a fonologie češtiny* (1994).

Při zkoumání kvantity jsem použila stejné vokály jako ty, u kterých jsem měřila realizaci kvality. Vybrané samohlásky jsem si v programu *Praat* ohraničila od začátku do konce jejich realizace. Jejich délku jsem měřila v centisekundách a pro lepší orientaci jsem výsledek následně převedla do milisekund. Čísla v grafech následně prezentují průměrnou hodnotu těchto krátkých i dlouhých vokálů. Výsledky jsou porovnány s hodnotami, které prezentuje M. Kopečková (2022), Skarnitzl, Volín (2012), Kalová (2019) viz Tab. 3 v Podkapitole 2.1.2.

Zde budu přejímat již zmíněnou metodologii J. Kučery (2023), tj. hodnotit každého vybraného mluvčí zvlášť, a to jak u kvality vokálů, tak i u kvantity. V závěru kapitoly připojím komentář, který se bude soustředit na jednotlivé mluvčí.

Konsonanty

U konsonantů jsem se zaměřila zejména na jejich redukci a asimilaci znělosti. Podle J. Hůrkové-Novotné v *České výslovnostní normě* (1955) jsem sledovala asimilaci znělosti před sonorami a hláskou [v]. Redukci jsem pozorovala hlavně u souhlásky [j], pokud jsem ale zjistila i jiná vypouštění, jsou zaznamenána. Artikulační asimilaci zaznamenávám na hranicích slov a také prefixu + základu. Uvádím pouze nejčastější příklady.

Zjištěné odchylky jsou určeny hlavně z vlastní percepce sestříhaných nahrávek a u každého mluvčího budou vyjmenovány ty nejčastější.

Od této kapitoly jsem změnila strategii vyhodnocování získaných materiálů a mluvčí budu porovnávat zejména v rámci sportovních skupin, a to z důvodu zjištění úrovně mluvního projevu jednotlivých sportovních odvětví.

Intonace

Protože u sestříhaných nahrávek nebylo pokaždé možné určit začátek a konec výpovědi, mohou být výsledky u intonace zkreslené. U výpovědních úseků jsem sledovala všechny typy kadence a zejména jejich správné užití. U tohoto jevu lze očekávat, že míra chybovosti bude vyšší, protože se jedná o projev improvizovaný s možnou intuící, co bude následovat.

Do ortoepického přepisu jsem zaznamenala intonaci mluvčích, které jsem následně vyhodnocovala jako vhodně či nevhodně užitě. Výsledné hodnoty následně prezentují poměr chybovosti v (%).

Pro každé utkání jsem realizaci intonace zaznamenávala zvlášť, neboť se hodnoty mohou lišit na základě „důležitosti“ zápasů. U každého mluvčího pak následně komentuji jejich výsledné hodnoty a přehled tabulek vkládám do Přílohy (Příloha 4).

I když je realizace intonace ovlivněna z velké části emocemi, nepřihlížím k tomu. Pokud se u některého mluvčího emoce projevují výrazněji a jsou kvůli tomu ovlivněné výsledné hodnoty, vždy to uvádím.

Frázování

Podobně jako u intonace bude správnost či nesprávnost u frázování pravděpodobně ovlivněna stříhem videa, i když jsem se snažila o zařazení co nejvíce ucelených výpovědních úseků. Přihlížela jsem i k realizaci důrazu a pauz, které jsou pro správné frázování důležité. U tohoto jevu očekávám zejména vyšší realizaci důrazů, a to vlivem emocí.

Při vyhodnocování tohoto jevu jsem zaznamenávala členění výpovědi jednotlivých mluvčí a následně jsem vyhodnocovala, ve kterých místech by se pauzy měly nacházet. Výsledek, který je uveden v (%), zobrazuje poměr mnou vyhodnocených správných a špatných pauz.

V Příloze 5 se nachází výsledky tohoto jevu, protože u každého mluvčího komentuji pouze výsledek úspěšnosti a uvádím příklady.

Mluvní tempo

Tento suprasegmentální jev jsem vyhodnocovala tím způsobem, že jsem u každého sledovaného utkání vypočítala mluvní tempo zvlášť a následné hodnoty zprůměrovala. Spočtením všech slabik jsem vypočítala rychlost tempa mluvního projevu v počtu slabik za sekundu (sl/s). Výsledné hodnoty porovnávám s výsledky M. Kopečkové v publikaci *Mluvní vzory v hlavním televizním zpravodajství* (2022), ale také přihlížím k průměrné hodnotě uvedené Z. Palkovou v monografii *Fonetika a fonologie češtiny* (1994), což je 4,89 sl/s. Protože se sportovním rozhlasovým mluvčím věnuje J. Bartošek (1991) a P. Skalský (2002), reflektuji i jejich naměřenou průměrnou hodnotu, tj. 5,7 sl/s.

Zprůměrované hodnoty budou zobrazeny v tabulce pro každého mluvčího zvlášť. Poněvadž jsem do své analýzy zahrnovala i světová utkání, cizí jména jednotlivých hráčů budou rozdělena na slabiky podle jejich české výslovnosti.

I u tohoto jevu se nachází v Příloze 6 naměřené hodnoty pro jednotlivá utkání.

1.4. Fonetická transkripce

Ve své analýze využívám mj. fonetickou transkripci (zejména k uvedení konkrétních příkladů výslovnosti).

Fonetická transkripce je způsob, kterým lze zachytit mluvenou řeč a byl vytvořen pro grafické znázornění jazyka. Nejvíce je používána fonetická abeceda IPA (*International Phonetic Alphabet*) a pro český jazyk existuje její zjednodušená verze, aby jednotlivé znaky co nejvíce korespondovaly s mluvenou podobou jazyka. Z tohoto důvodu jsou také některé znaky přidány, jiné se naopak neužívají (*ch*), aby byl zachován poměr 1 : 1, tj. jeden znak se rovná jednomu grafému (Krčmová, 2008, s. 20).

Ve své analýze využívám její zjednodušenou verzi, tj. českou fonetickou transkripci, a pro viditelné zobrazení jsem také přidala barevné rozlišení, viz legenda níže.

Značení vokálů

[:] – dloužení vokálů

[!] – krácení vokálů

[+] – vypuštění hlásky

[ou̯] – diftong

[i] – vokály *i* a *y*

Barevné označení vokálů:

[a] – vybrané vokály a; [á] – vybrané vokály á

[e] – vybrané vokály e; [é] – vybrané vokály é

[i] – vybrané vokály i; [í] – vybrané vokály í

[o] – vybrané vokály o; [ó] – vybrané vokály ó

[u] – vybrané vokály u; [ú] – vybrané vokály ú

Konsonanty

[ŋ] – velární n

[m̥] – labiodentální m

[ɣ] – znělé ch

[x] – neznělé ch

[ʒ] – znělé c

[ʃ] – znělé č

[l̥] – slabikotvorné l

[r̥] – slabikotvorné r

[ř̥] – neznělé ř

[ʔ] – ráz

Suprasegmentální jevy

[↑] – stoupavá kadence; ↑ správně; ↑ špatně

[→] – polokadence; → správně; → špatně

[↓] – klesavá kadence; ↓ správně; ↓ špatně

[/] – fyziologická pauza; / správně; / špatně

[//] – ukončení výpovědi

[∅] – absence pauzy

Ostatní

[#] hezitační zvuk

[důraz] – důraz

Barevné označení sledovaných asimilací

[znělostní asimilace]

[artikulační asimilace]

[redukce hlásek]

2. Analýza

Výsledné zkoumané hodnoty jsem porovnávala s hodnotami z různých odborných studií a s teoretickými východisky, jež nastiňuji v teoretické části. U každé části analýzy nejprve uvedu obecnou problematickou charakteristiku a poté ji doložím grafy či tabulkou. Pokud se sportovní komentátoři jednoho odvětví výrazně liší od ostatních, je na to upozorněno.

2.1. Segmentální rovina

2.1.1. Kvalita vokálů

Naměřené hodnoty vokálů jsem srovnávala s frekvenčními pásmy Z. Palkové (viz Tab. 2, v teoretické části v Podkapitole 3.2.1.1.), které pro toto vyhodnocování výsledků považuji za normativní. Tuto komparaci jsem zvolila z důvodu vhodnějšího vyhodnocování ortoepické výslovnosti. V novějších studiích se totiž setkáváme spíše s průměrnými (a již konkrétními) hodnotami, u kterých by bylo značně náročnější vyhodnotit, zda daný mluvčí realizuje vokály správně.

Následně jsou vloženy grafy, které zobrazují vokalické trojúhelníky a zároveň se vyjadřují k individuálním odchylkám.

2.1.1.1. Vlastní analýza

Nejčastěji docházelo k výraznému posunutí vokálů [u], které se svými hodnotami často překrývalo s vokálem [e] a [i]. Tyto odchylky zaznamenal i J. Kučera (2023) u politiků. Zajímavé bylo pozorovat rozdíly u třech sportovních odvětví. Vokály basketbalových komentátorů jsou značně posunuty do levé části vokalického trojúhelníku a Jakub Bažant s Janem Smetanou mají tendenci je navíc centralizovat, zejména vokály krátké. Toto se projevilo také u fotbalového komentátora Jaromíra Bosáka. Hokejoví mluvčí poměrně výrazně zrychlovali ve svém projevu, což se projevilo i na hodnotách vokálů. Vyšší hodnoty formantu F2 dosahovaly také měřené vzorky vokálů [o], které byly správně vysloveny pouze Robertem Zárubou. U všech mluvčích je patrná otevřená výslovnost vokálů, po naměření hodnot a také na základě percepce ji považuji za nedbalou.

Basketbal

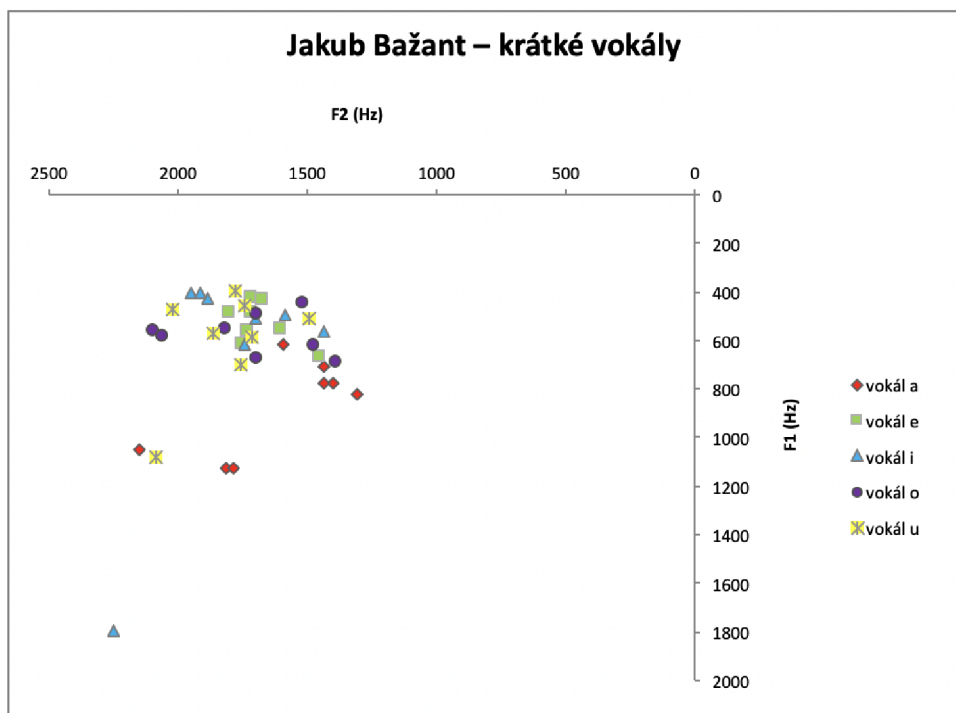
Jakub Bažant

Na Obrázku 1 lze na první pohled vidět, že vokály Jakuba Bažanta se velmi prolínají. Vokál [u] je značně posunut dopředu a podobně jako [o]. Formant F2 u samohlásky [u] má být podle frekvenčních pásem Z. Palkové mezi 600–1000 Hz, průměrná naměřená hodnota však byla 1800 Hz. Zvýšené hodnoty F2 jsou také u již zmíněného vokálu [o] přibližně asi o 500 Hz. Hlávka [a] také nedosahuje svých normativních hodnot. Nejvíce se správné realizaci přiblížila samohlávka [i], která až na ojedinělé výjimky (*třicet*) byla realizovaná správně. Naopak vokál [e] ani jednou nedosáhl ke svým správným hodnotám, formant F2 se ani jednou nepřiblížil hranici 2000 Hz.

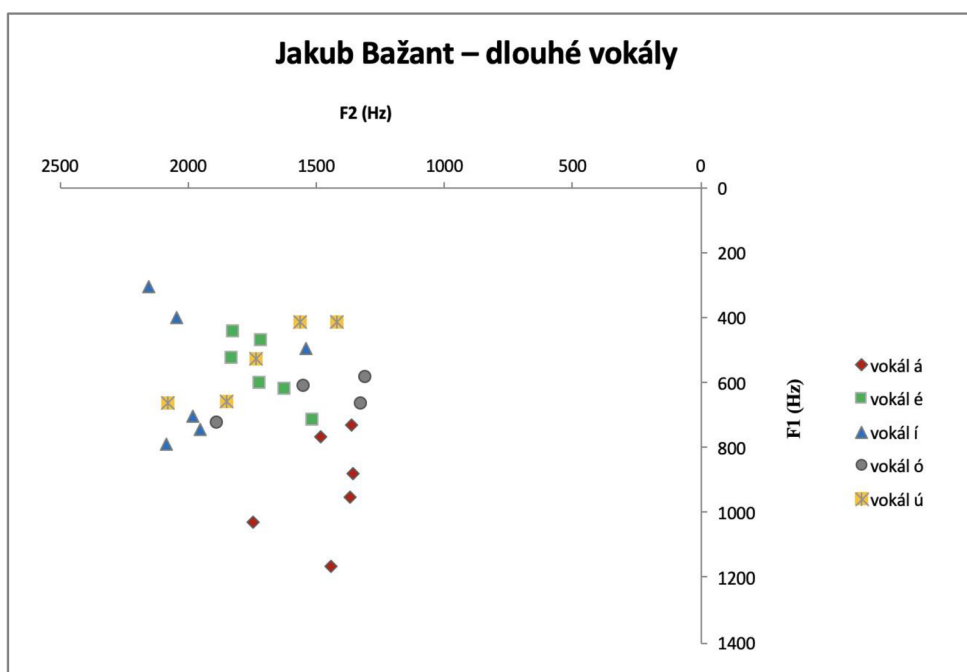
Realizace dlouhých vokálů je značně lepší. Vokály [é], [í] a [á] jsou vyslovovány až na drobné odchylky správně. Problém nastal u slov *dopíchnul* a *myslím*, kdy hodnoty formantu F1 hlávky [í] dosáhly vyšší naměřené hodnoty. U samohlásek [ú] a [ó] se vyskytuje stejná odchylka jako u jejich krátkých protějšků. Vokál [ú] nebyl opět ani jednou či blízko svému frekvenčnímu pásmu, ať se jednalo o finálu (*míčů*) nebo o iniciálu (*úspěšný*).

Z mluveného projevu Jakuba Bažanta lze slyšet, že při rychlých a napjatých útočných akcích, které jsou většinou podmíněné emocemi, se snaží o lepší artikulaci. Přesto jsou jeho vokalické trojúhelníky, zejména při realizaci krátkých, zdeformované.

Obrázek 1 – Realizace krátkých vokálů Jakuba Bažanta

Obrázek 2 – Realizace dlouhých vokálů Jakuba Bažanta

Jan Smetana

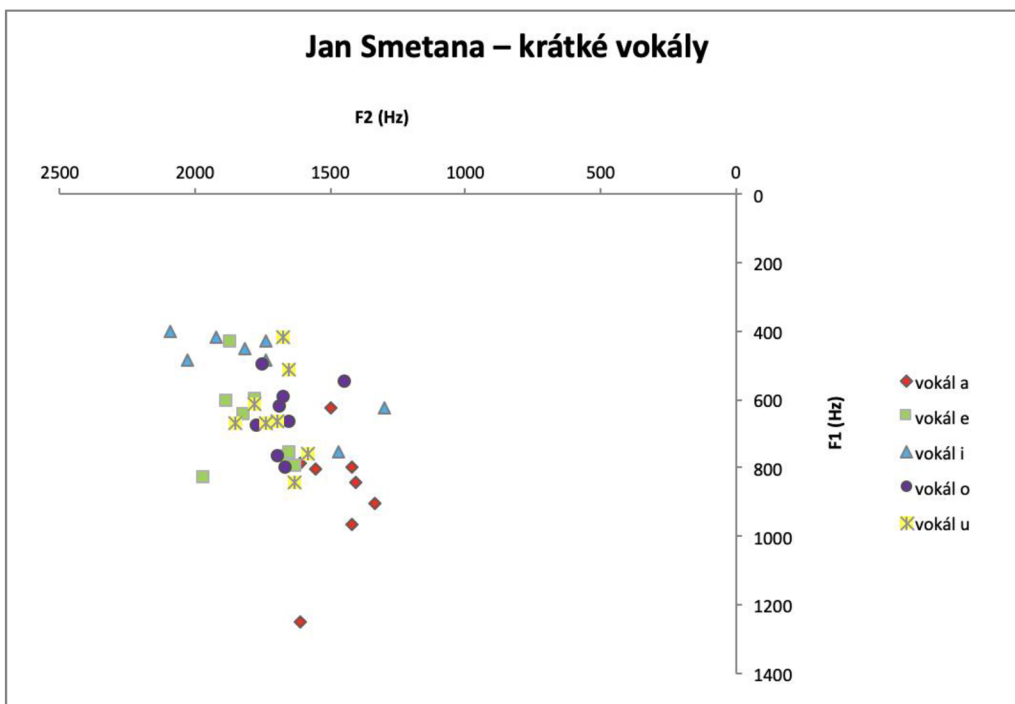
Hodnoty vokálů tohoto mluvčího se velmi často překrývaly. Z Obrázku 3 lze vidět, že tendence vokálu [o] a [u] je velmi podobná jako u Jakuba Bažanta. Hlávka [u] má sice průměrnou hodnotu F2 o 100 Hz menší než u předchozího mluvčího, ale stále se nepřiblížila svému standardnímu frekvenčnímu pásmu. Nejlépe jsou realizovány vokály [a] a [e], které až na ojedinělé výjimky, např. *střela*¹⁹ a *deseti*, se téměř blíží normativním frekvenčním pásmům.

Kvalita dlouhých vokálů tohoto mluvčího také nesplňuje normu. Problematickým vokálem se jeví [í], který ve třech ze šesti případů přesáhnul hraniční hodnotu F1, tj. 500 Hz. K dispozici jsem zde měla i možnost změřit dva vzorky vokálu [ó], nicméně ani jeden vzorek nedosahoval normální hodnoty F2. Analyzovaný vokál [é] má v průměru stejné hodnoty jako jeho krátký protějšek. Jiná je ovšem výslovnost samohlásky [á] oproti [a], která je ve svém průměru vyšší v hodnotách F1, tj. 1079 Hz oproti 875 Hz, avšak je stále v normě.

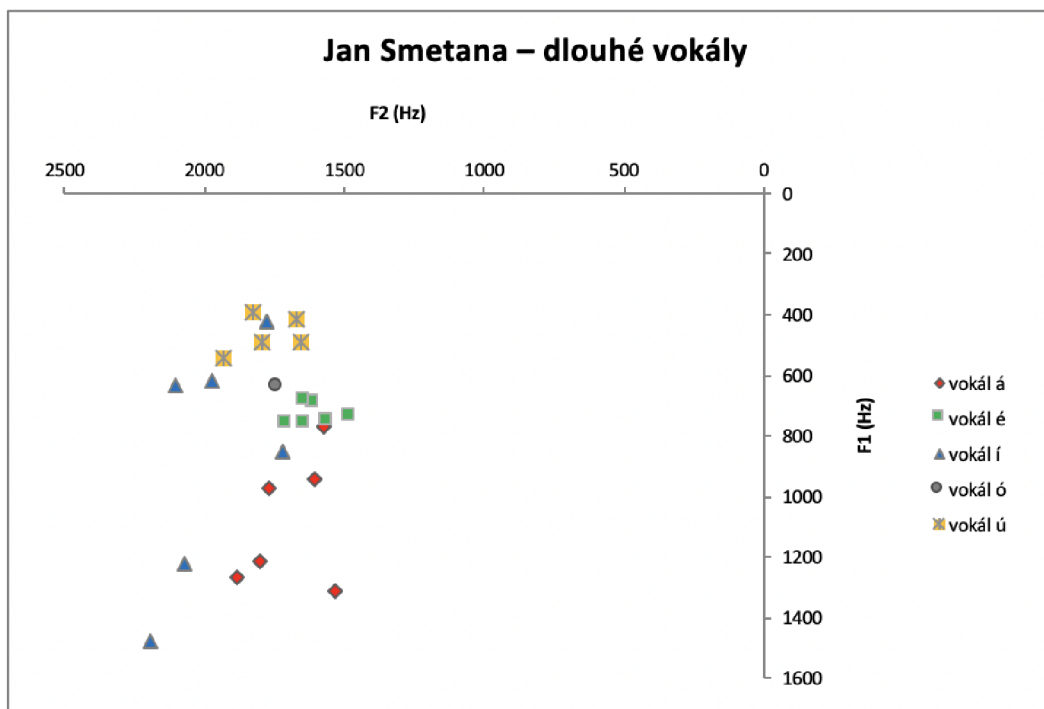
Výslovnost Jana Smetany je na dobré úrovni, přesto u něj převládá tendence k otevřeným vokálům. Z vlastní percepce jsem očekávala, že naměřené hodnoty budou zřetelně lepší, protože výrazněji artikuluje.

¹⁹ Toto slovo bylo vysloveno při střeleném koši.

Obrázek 3 – Realizace krátkých vokálů Jana Smetany

Obrázek 4 – Realizace dlouhých vokálů Jana Smetany

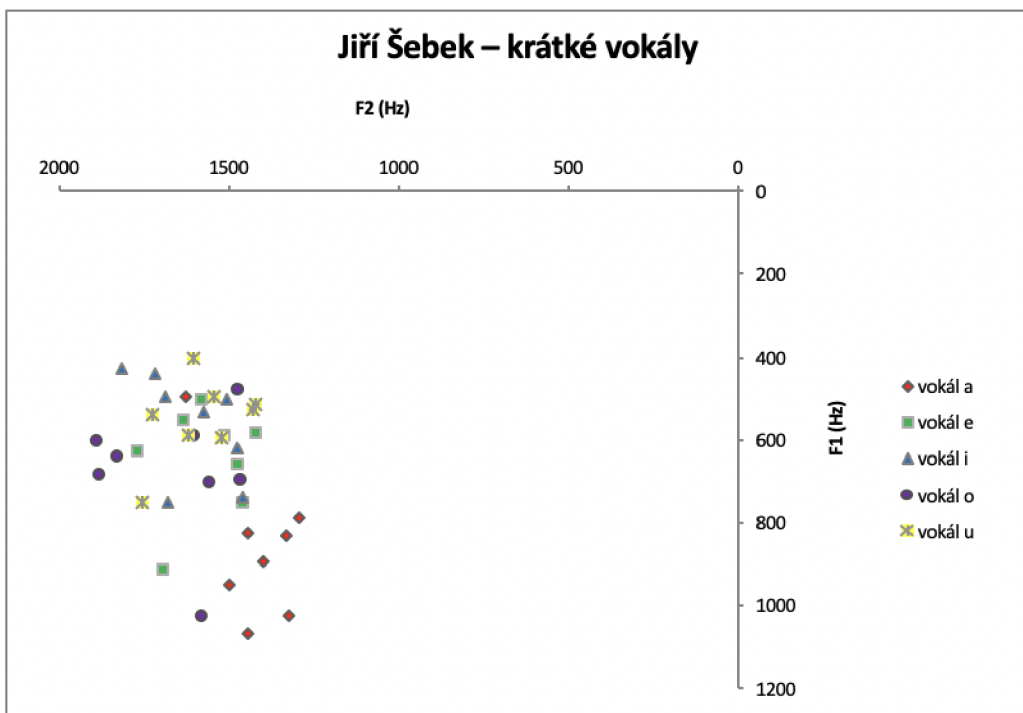
Jiří Šebek

Z basketbalového odvětví je posledním analyzovaným mluvčím Jiří Šebek, u kterého je otevřená výslovnost nejvýraznější (viz Obrázek 5). Můžeme pozorovat, že hlásky jsou velice soustředěné na levou část vokalického trojúhelníku a také, že ani jeden vzorek vokálů [e] a [i] nepřesáhl hodnotu formantů F2 2000 Hz. Naopak hlásky nejsou tolik centralizované. Výslovnost samohlásek [o] a [u] je opravdu výrazně posunutá. U vokálu [u] jsem zaznamenala mnohem vyšší hodnoty, pokud se jednalo o pozici iniciální a finální. Vyšší hodnoty u vokálu [o] ale s pozicí ve slově nesouvisely. I když to z obrázku nelze zřetelně zaznamenat, průměrná hodnota vokálu [a] je 835 Hz, což je sice v souladu s frekvenčními pásmy, ale jednotlivé hodnoty jsou velmi rozkolísané. Nejlépe realizovaný vokál je [i], u něhož se vyskytují pouze nepatrné odchylky.

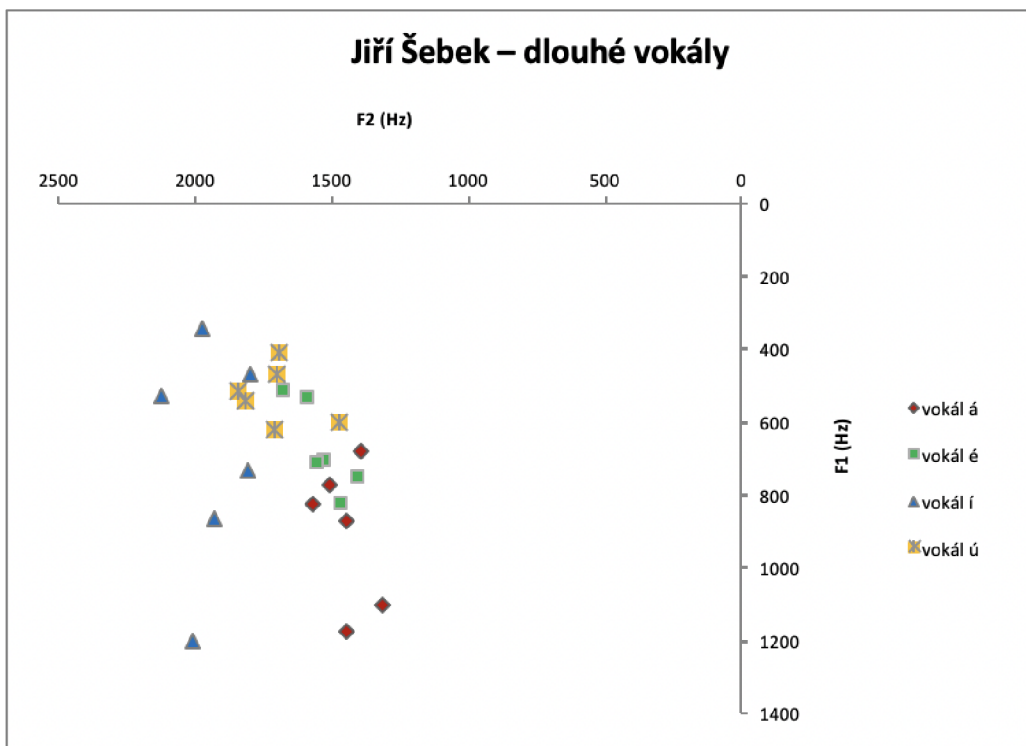
V dlouhých vokálech převládá podobná tendence zejména u hlásky [ú]. Nejprecizněji je vyslovovaný vokál [á], který až na jednu výjimku (*hráči*) spadá všemi svými hodnoty do noremního frekvenčního pásma. Rozkolísanost můžeme pozorovat u vokálu [í], jenž ve třech vzorcích překročil výrazně svou hodnotu. U dvou ze tří případů se tato odchylka realizovala, pokud vokálu předcházela sonora (*Veselý, míč*).

Jiří Šebek velmi pracuje se svou barvou hlasu, frázováním i intonací (viz Podkapitola 2.2.2. v praktické části), a tyto složky pravděpodobně přispěly i k artikulaci vokálů. Jeho mluvní projev je specifický protahováním slov, což často působí rušivým dojmem.

Obrázek 5 – Realizace krátkých vokálů Jiřího Šebka

Obrázek 6 – Realizace dlouhých vokálů Jiřího Šebka

Fotbal

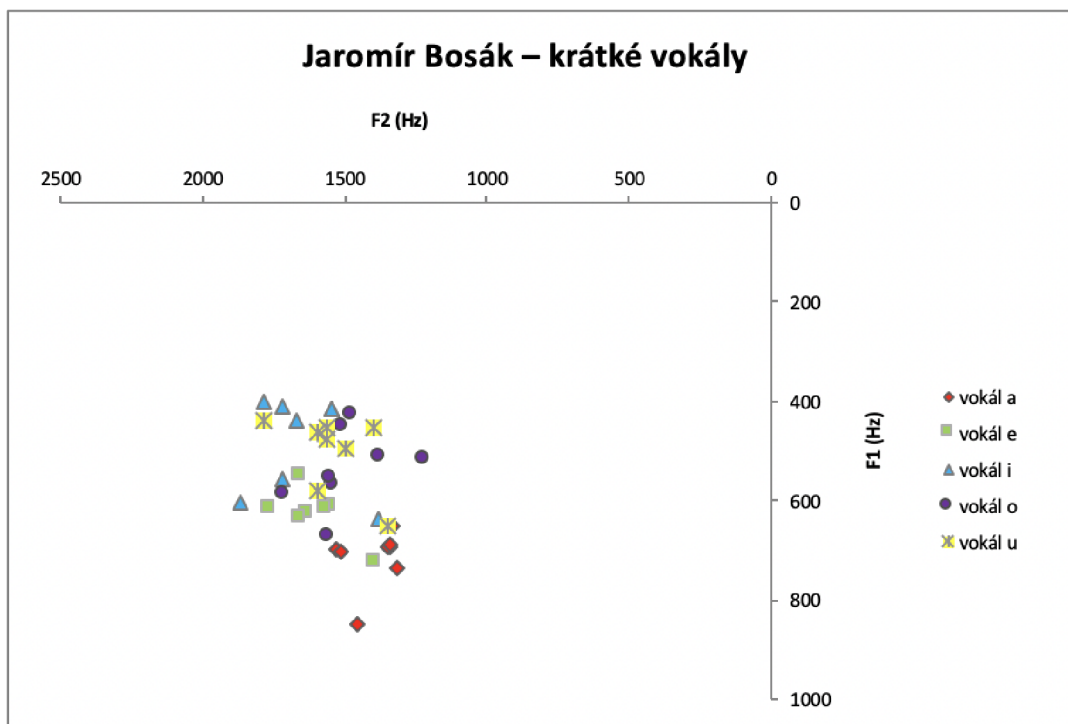
Jaromír Bosák

Výslovnost samohlásek prvního fotbalového komentátora je značně centralizovaná na střed vokalického trojúhelníku. Mezi překrývanými hláskami [i], [u] a částečně [o] můžeme vysledovat, že jejich hodnota formantu F2 se prolíná. I po několika přeměření vzorků vokálů [a] jsem zaznamenala odchylku, ale o mnoho méně často než u již zmíněných hlásek. Podobné je to u vokálu [e], který ale na základě změřených hodnot vyhodnocuji jako nejlépe realizovaný. Hodnoty vokálu [i] jsou ve značné odchylce, pokud následoval za labiodentálním konsonantem [v] a [f], zejména ve slovech *polovinu* a *trefil*. Průměrné hodnoty formantu F2 u hlásky [o] nejsou v průměru o tolik vyšší jako u hlásky [u], která přesahuje své frekvenční pásmo téměř o 500 Hz.

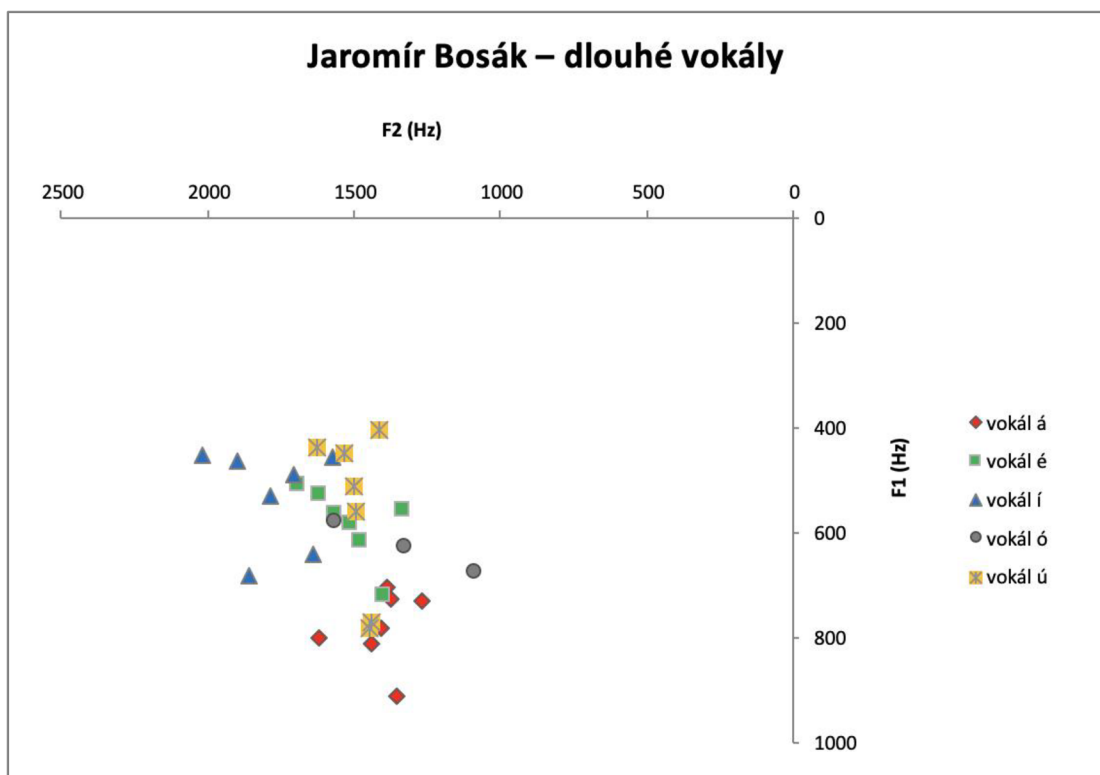
Z Obrázku 8 lze sledovat, že dlouhé vokály jsou realizovány lépe. Vokály [á] a [í] jsou v poměru s ostatními vyslovovány nejlépe. Hlávka [ú] je opět zřetelně posunuta dopředu, ale až na výjimky (*způsobu*) není hodnota formantu F2 o tolik vyšší jako vokálu [u].

Projev Jaromíra Bosáka se mi po vlastní percepci jeví jako velice neuspořádaný. Tento mluvčí často zrychluje své řečové tempo, i když nenastává žádná napjatá herní situace (viz Podkapitola 2.2.3.). Jeho realizace vokálů je nedbalá, a to ovlivňuje kvalitu jeho mluvního projevu.

Obrázek 7 – Realizace krátkých vokálů Jaromíra Bosáka

Obrázek 8 – Realizace dlouhých vokálů Jaromíra Bosáka

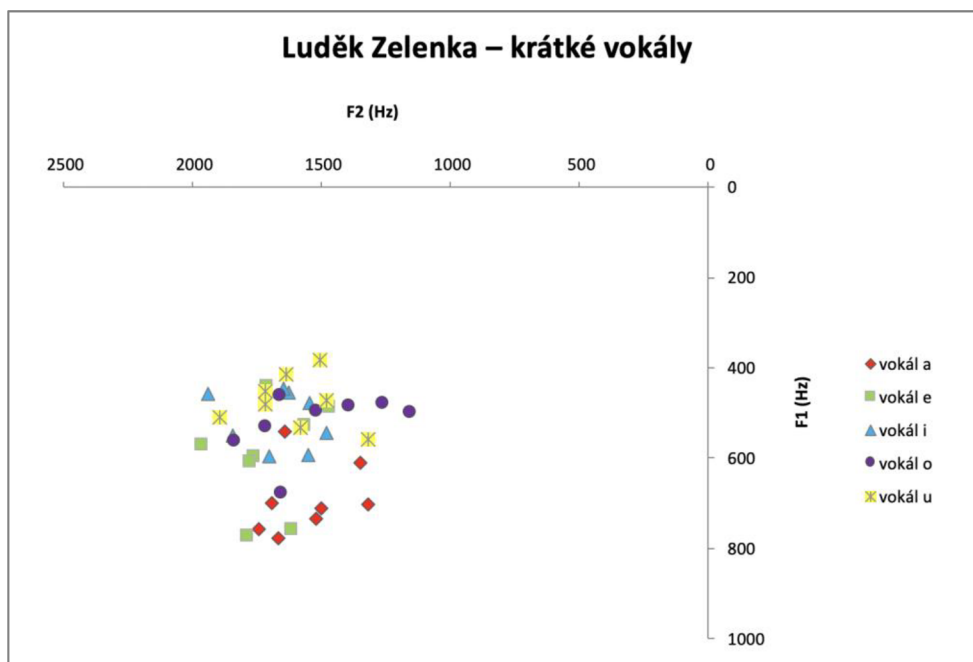
Luděk Zelenka

Tento mluvčí je původem z Liberce, ale protože se živil velkou část svého života jako profesionální fotbalista, strávil několik let v Praze, což se projevilo i na jeho výslovnosti. Vokály jsou otevřené a komentátor je i dloužil. Změřené vzorky vokálu [e] svými hodnotami formantu F2 odpovídají spíše frekvenčnímu pásmu F2 pro vokál [a] a [i]. Odchylka se projevila i ve formantu F1, a to především u posledního analyzovaného úseku ve slovech *jenom* a *necitlivé*. Specifická je také hláska [o], jež je realizována velmi otevřeně a nedbale.

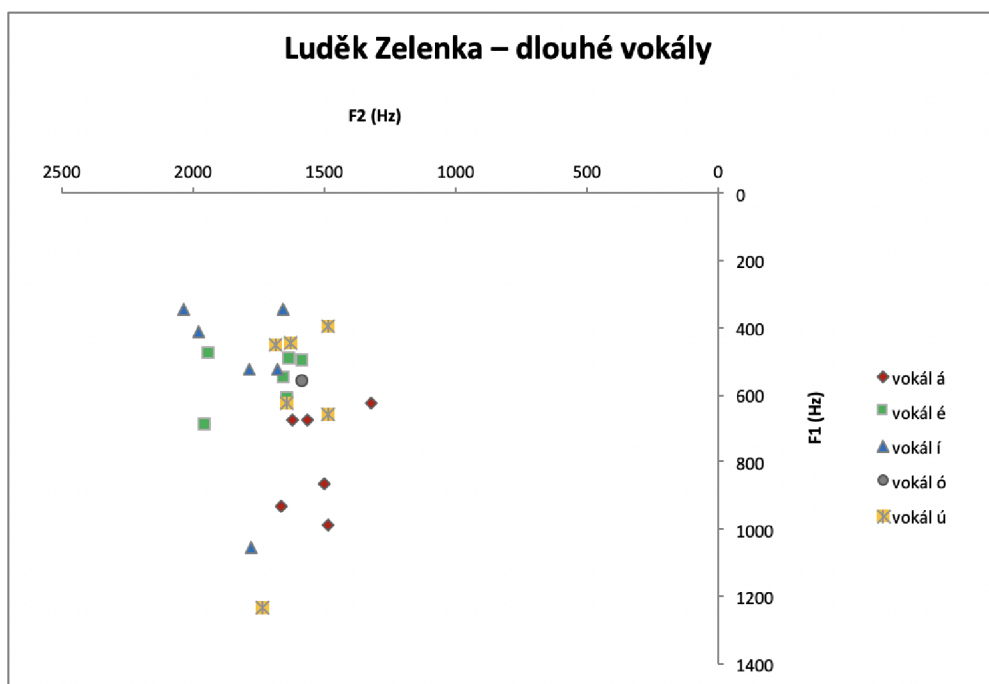
U dlouhých vokálů je tendence podobná. Vyčnívající vokál [ú], který lze pozorovat na Obrázku 10, je iniciálou ve slovu *úniku*. Podobně také ojedinělá hláska [í], jež se takto chybně realizovala ve slově *písknout*. Při tomto mluvním projevu jsem měla možnost analyzovat i jeden vzorek [ó], lze ale sledovat, že jeho výslovnost nezapadá do frekvenčních pásem.

Jak jsem již naznačila, Luděk Zelenka se vyznačoval dloužením vokálů (Podkapitola 2.1.2.), a to zejména v pozici finální. Zanedbána je také artikulace, která je značně oslabena. U tohoto mluvčího pozoruji taktéž otevřenější výslovnost samohlásky [u].

Obrázek 9 – Realizace krátkých vokálů Ludka Zelenky

Obrázek 10 – Realizace dlouhých vokálů Ludka Zelenky

Vlastimil Vlášek

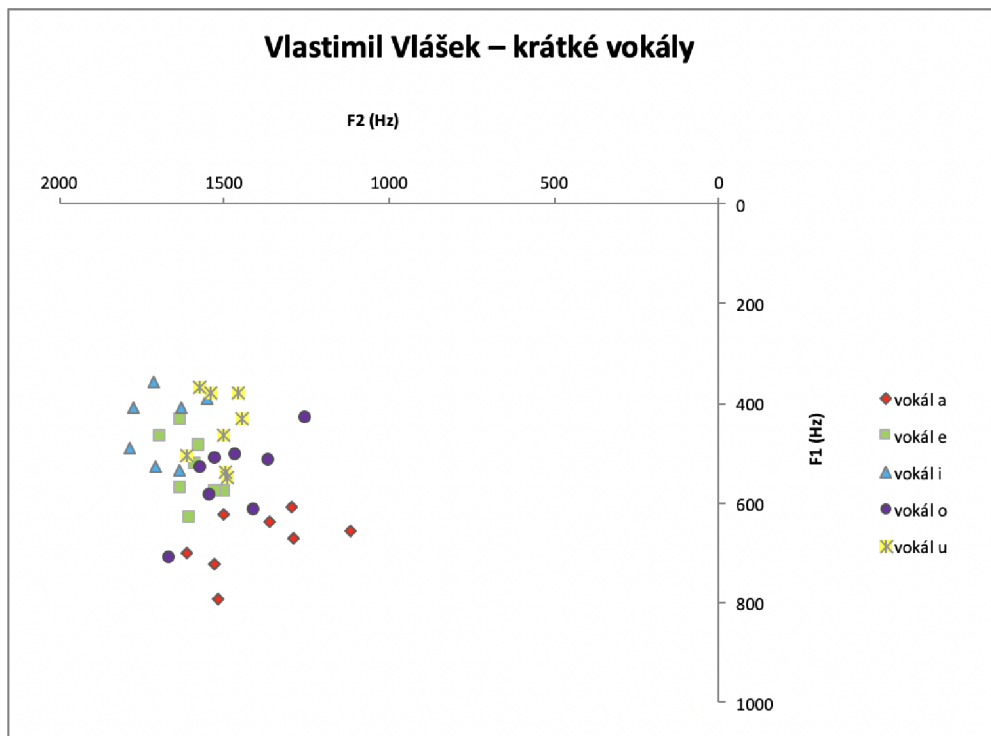
Posledním analyzovaným mluvčím z fotbalového odvětví je Vlastimil Vlášek, u kterého lze pozorovat centralizaci vokálů (Obrázek 11). To zapříčinily především hodnoty formantů F2 u [o] a [u], které jsou o mnoho vyšší než ty noremní. Vokál [o] byl vysloven správně pouze jednou, a to ve slově *bychom*, oproti hlásce [u], která byla vždy realizovaná neortoepicky. Naopak nižší hodnoty jsem zaznamenala u formantu F1 zejména u hlásek [a] a [i], což vypovídá o „zavřenější“ výslovnosti těchto vokálů.

U samohlásek dlouhých lze sledovat podobné uskupení (Obrázek 12). Velký rozdíl je v realizaci hlásky [i]. Pokud se tento vokál nacházel v pozici finální, hodnoty formantu F1 se pohybovaly v rozmezí 800–1000 Hz (např. *hlásí* a *utkáni*), tudíž mluvčí tento vokál vyslovoval otevřeněji. Rozdíl od krátkých vokálů vnímám zejména u [á], které svými hodnotami F1 i F2 odpovídá normě.

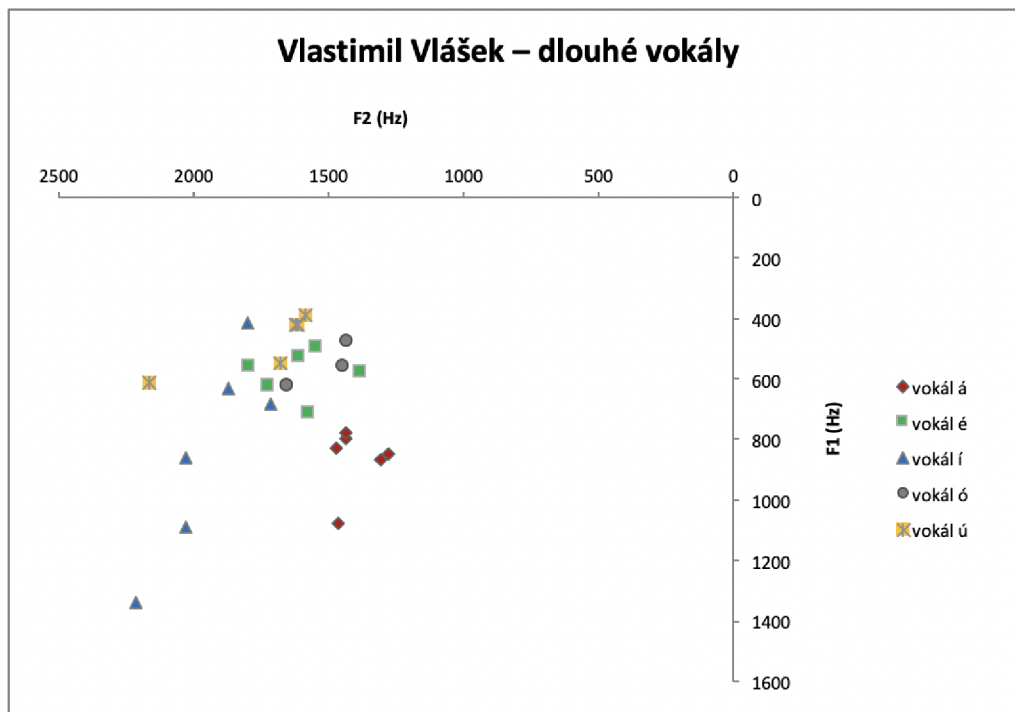
Vlastimil Vlášek má nejen jako předcházející mluvčí posunutou výslovnost hlásky [u], ale i [o]. Společné mají i dlužení vokálů, avšak u tohoto mluvčího to není natolik rušivé a výrazné. Dále jsem zaznamenala hojnou přítomnost hezitačních zvuků a přereků, které už rušivý dojem vytvářely. Tento projev, zejména ve třetím zkoumaném záznamu (viz Příloha 2), byl zatím jediný, ve kterém jsem postřehla intenzivní práci s hlasem.²⁰

²⁰ Pracoval se svou výškou hlasu v závislosti na aktuálních výsledcích zápasu.

Obrázek 11 – Realizace krátkých vokálů Vlastimila Vláška

Obrázek 12 – Realizace dlouhých vokálů Vlastimila Vláška

Lední hokej

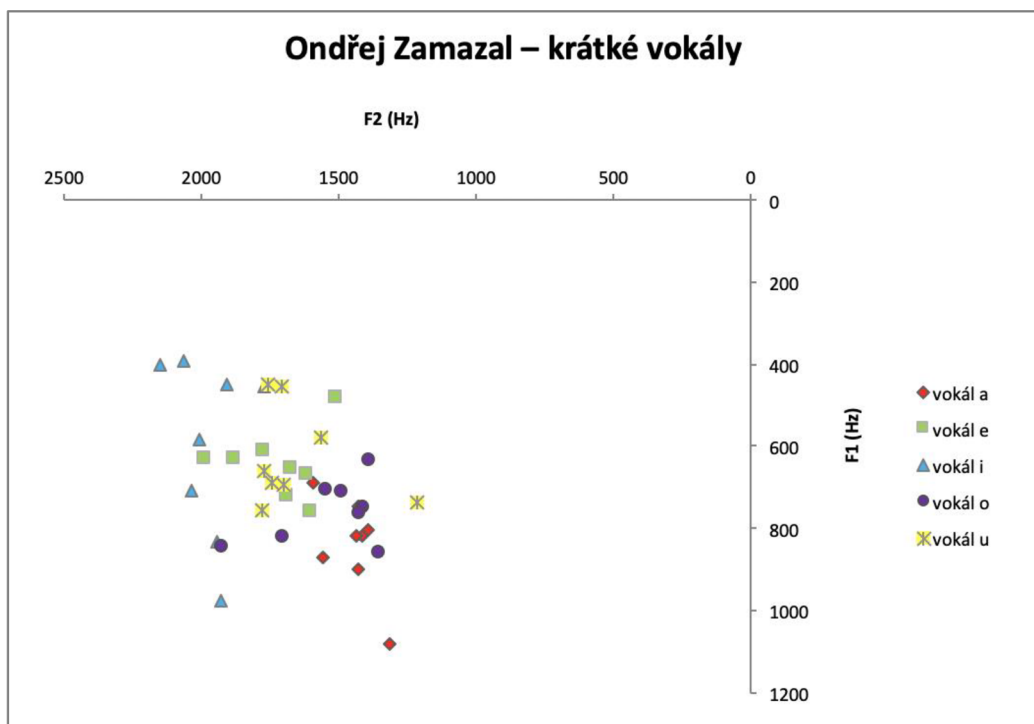
Ondřej Zamazal

Tento mluvčí je charakteristický pro svou „práci s hlasem“ a zainteresováním do zápasů, což se projevilo na vokalickém trojúhelníku. Vlivem emocí jsou vokály pravděpodobně neortoepicky realizovány a většinou spadají až do velmi odlišných hodnot např. pro vokál [e] (viz Obrázek 13).

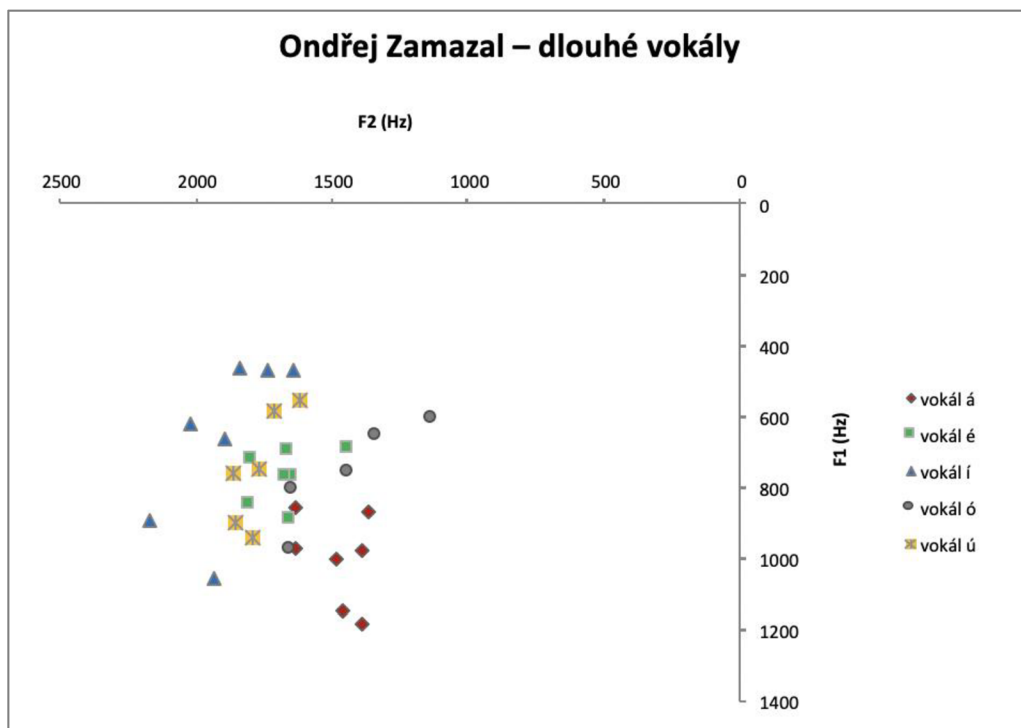
I přes to ale můžeme vidět skupiny, do kterých se jednotlivé vzorky selektují. Několik vzorků vokálů [a] je vysloveno poměrně správně. Podobně je tomu i u pár vzorků [e] a [i]. U hlásky [i] si lze také povšimnout, že jako zatím jediný mluvčí dosáhl několika vzorky hodnot formantů F2 přes 2000 Hz. Samohláska [u] je ale stejně jak u předešlých sledovaných komentátorů výrazně „otevřenější“ a posunutá. Nejvyšší odchylku u tohoto vokálu jsem zaznamenala ve slově *druhá*, kdy mluvčí téměř křičel.

Realizace dlouhých vokálů je u Ondřeje Zamazala velmi obdobná. Vzorky [ó], které jsem tu výjimečně u kvality vokálů změřila dvakrát u stejného slova *gól* pro komparaci, jsou vcelku rozdílné. I když se jedná o slovo realizované ve stejných podmínkách, hodnoty formantu F1 jsou svou hodnotou rozdílné, jak lze vidět z Obrázku 14.

Obrázek 13 – Realizace krátkých vokálů Ondřeje Zamazala

Obrázek 14 – Realizace dlouhých vokálů Ondřeje Zamazala

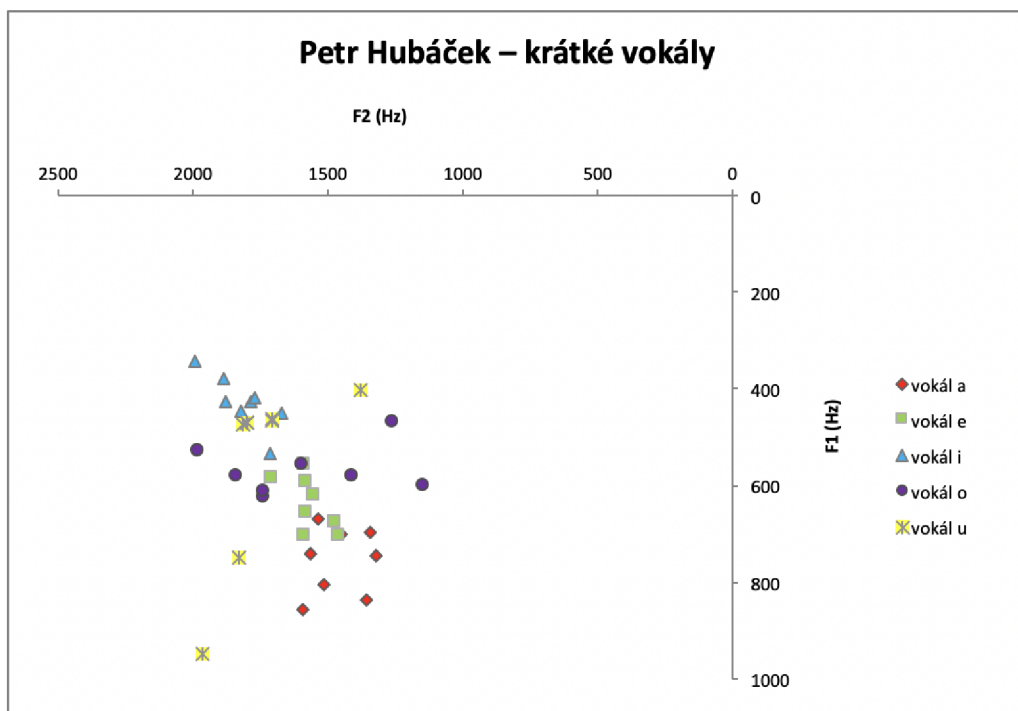
Petr Hubáček

Vokály předposledního mluvčího jsou specifické pro svou výrazně posunutou realizaci předních hlásek [e] a [i], jejichž formanty F2 se podle Obrázku 15 prolínají. Největší odchylku lze pozorovat u hlásky [o], která je často vyslovena s jinou kvalitou, a proto není tento vokál seskupen, nýbrž roztržěn v několika částech trojúhelníku. Z vyměřených hodnot jsem vysledovala, že nezáleží, v jakém hláskovém okolí, nebo pozici se samohláska vyskytuje. Hodnoty výrazně překračují své frekvenční pásmo u slov *prostě*, *co* a *nebo*. Podobně se to děje i u samohlásky [u], která je také poměrně nesystematická. Tam se špatná realizace nejvíce projevila v pozici iniciální, kterou má mluvčí tendenci zkracovat (*utkáni*). Otevřená výslovnost této hlásky dosahovala průměrně u formantu F2 hodnot 1750 Hz. Nejvíce systematická je realizace [a], která jako jediná měla průměrné hodnoty v normě, stejně jako u většiny předchozích mluvčí.

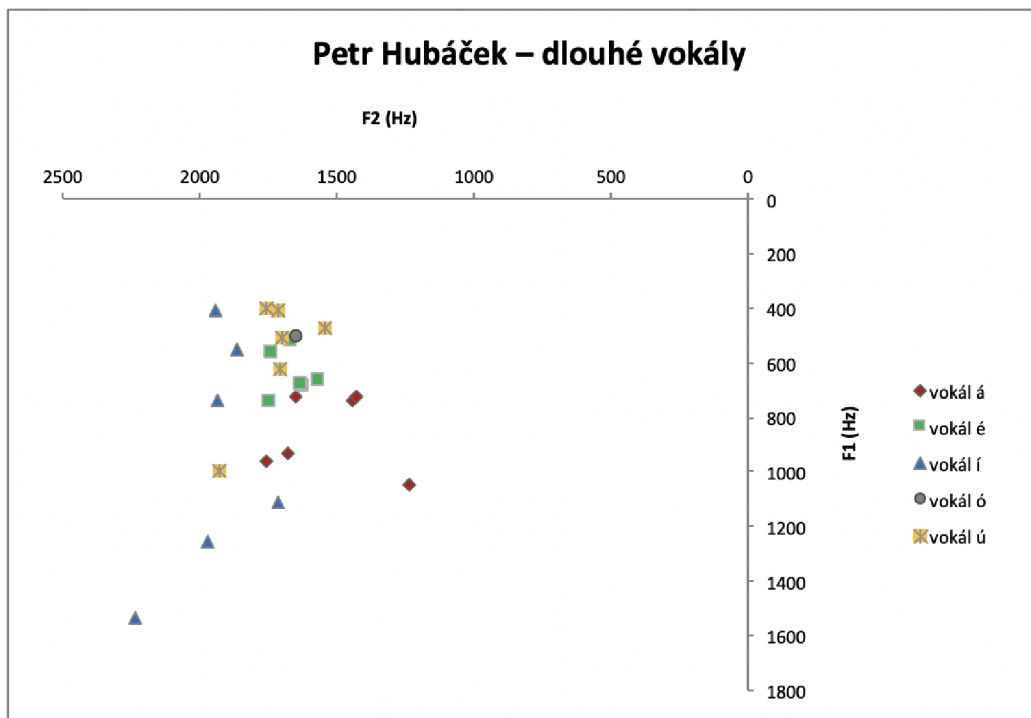
Dlouhé vokály Petra Hubáčka také dosahují mnohem vyšších hodnot, zejména realizace [í] vyslovovaná po sonoře *neúprosný* a po konsonantu [ř] ve slově *říká*. Podobnou tendenci jako u výslovnosti iniciály [u] má mluvčí i u jeho dlouhého protějšku. Ve slově *útočníkem* je hláska realizována velmi otevřeně, přitom je ale zkrácená. Jak lze vidět z Obrázku 16, tak i tady vokály [é] a [í] dosahují podobných hodnot.

Dloužení i krácení vokálů tohoto mluvčího se projevilo i na vokalických trojúhelnících. Komentátor má tendenci při výslovnosti mediálních a finálních vokálů je vyslovovat velice otevřeně. Naopak u iniciál jsou velice kráceny až skoro redukovány. Z tohoto důvodu působí projev nedbale a v určitých situacích až „protáhle“, pokud se jedná o variantu dloužení vokálů.

Obrázek 15 – Realizace krátkých vokálů Petra Hubáčka

Obrázek 16 – Realizace dlouhých vokálů Petra Hubáčka

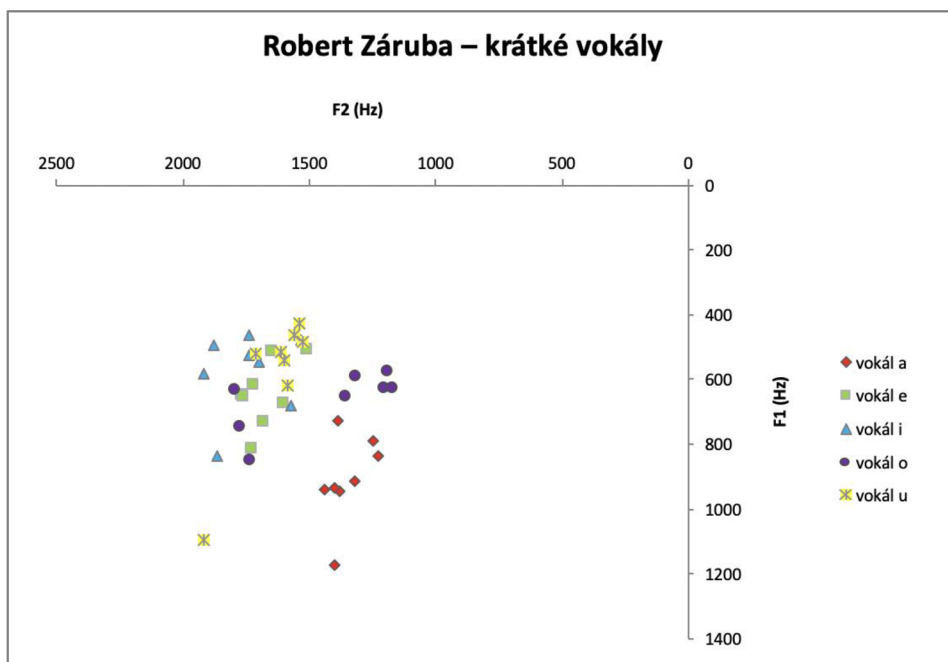
Robert Záruba

Z Obrázku 17 v komparaci s Obrázkem 18 lze zaznamenat, že výslovnost vokálů krátkých a dlouhých je odlišná. Největší rozdíl shledávám u vokálů [u] a [ú], které dosáhly průměrně vyšší hodnoty F1. Zřetelně vyčnívající [u] na Obrázku 17 je vysloveno ve slově *utkáni*, naopak odchylka [ú] se týká slova *piil*. Robert Záruba má na rozdíl od ostatních hokejových komentátorů vcelku systematickou realizaci hlásky [o], avšak i u této samohlásky se vyskytly odchylky, zejména v pozici iniciální a finálové např. *jeho* a *opustit*. Vokály [e] a [i] se svými hodnotami překrývají. I když se vokál [e] pouze dvakrát realizoval ve svém frekvenčním pásmu pro hodnotu F1, mluvčí tuto hlásku vyslovuje vcelku systematicky.

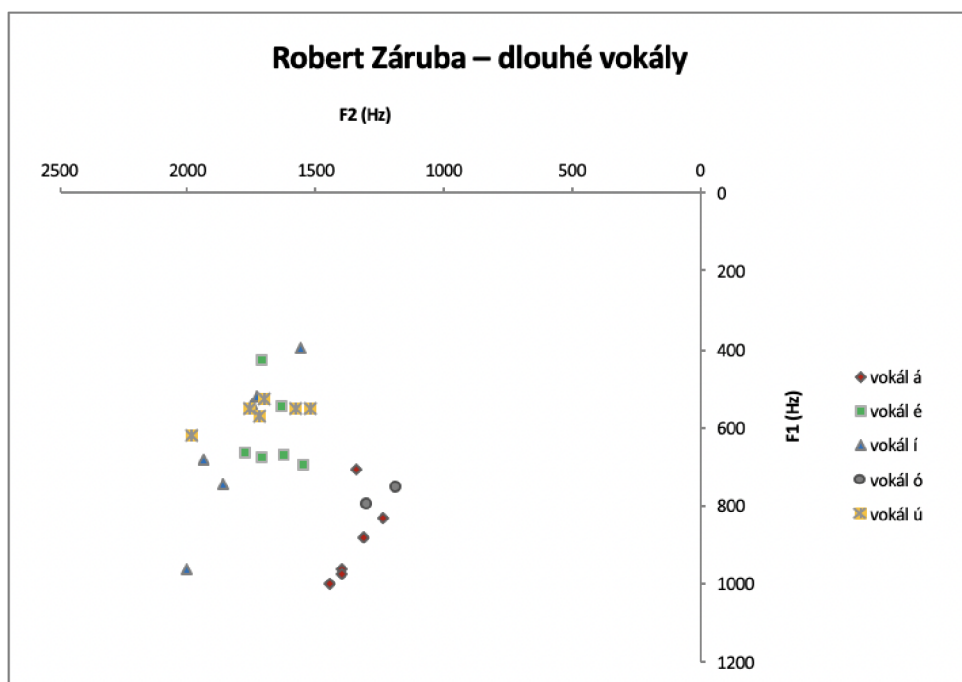
Odchylky se objevily i ve dlouhých vokálech, a to u již zmíněného [ú], [é] a [í]. Hláška [é] ani jednou nedosáhla ke svým hodnotám frekvenčního pásma formantu F2. Vyčnívající vokál [í] byl vysloven ve slově *nejdřív* a jak lze sledovat z Obrázku 18, mluvčí tuto hlásku nerealizuje příliš systematicky. Nejprecizněji jsou vyslovovány vokály [ó] a [á], které téměř vždy spadají svými hodnotami do frekvenčních pásem.

Projev Roberta Záruby je svým zapálením do hry a „prací s hlasem“ velmi podobný projevu Ondřeji Zamazalovi. Také si lze povšimnout častého zrychlování mluvního tempa, kterému se budu věnovat více v Podkapitole 2.2.3.

Obrázek 17 – Realizace krátkých vokálů Roberta Záruby

Obrázek 18 – Realizace dlouhých vokálů Roberta Záruby

Jelikož je podle mého názoru u tohoto segmentálního jevu náročné vyhodnotit sportovní komentátory v rámci skupin, vyjmenuji obecné tendence. Ani jeden mluvčí nerealizoval hlásky dle normy. Téměř u všech analyzovaných mluvčích se stává nejstabilněji vyslovovaná dvojice hlásek *a/á*. U vokálů *u/ú* můžeme pozorovat výrazné posunutí na levou stranu vokalického trojúhelníku a u několika mluvčích se protínají s hláskami *i/i* a *e/é*.

2.1.2. Kvantita vokálů

Vokalicou kvantitu jsem měřila již spolu s generováním hodnot F1 a F2 pro vybrané vzorky v programu *Praat*. Hodnoty kvantity vokálů jsem následně porovnávala s výsledky prezentovanými v článku *Referenční hodnoty vokalických formantů pro mladé dospělé mluvčí standardní češtiny* (Skarnitzl, Volín, 2012) a v akademických pracích M. Kopečkové (Kopečková, 2020) a také K. Kalové (Kalová, 2019). Pro zobrazení těchto hodnot využívám tabulku níže (Tab. 3), uváděná data jsou prezentovaná v milisekundách a považuji je při svém hodnocení mluvčích za noremní. Ke každému mluvčímu bude obdobně jako u kvality vokálů přiložen graf s komentářem, a navíc i tabulka směrodatné odchylky kvantity vokálů. Zároveň také v závěru této kapitoly představím poměr mezi jednotlivými vokály u mluvčích v Tabulce 13.

Tab. 3 – Referenční hodnoty kvantity vokálů dle nejnovějších studií

autor	vokál	i	í	e	é	a	á	o	ó	u	ú
	V:/V										
Skarnitzl – Volín (2012)		53,5	68,9	53,5	91,8	63,1	113,0	51,7	89,3	57,3	91,4
		1,29		1,72		1,79		1,73		1,60	
Kopečková (2020)		50,03	93,75	52,95	93,75	54,95	115,59	50,36	93,17	51,13	84,21
		1,58		1,77		2,1		1,85		1,65	
Kalová (2019)		51,38	78,54	57,3	92,87	57,52	120,32	53,69	104	58,02	87,89
		1,53		1,62		2,09		1,94		1,51	

2.1.2.1. Vlastní analýza

Kvantita vokálů sportovních komentátorů byla velmi různorodá. U Jaromíra Bosáka a Luďka Zelenky byl krátký vokál [i] ve výsledku delší než dlouhý. U čtyř mluvčích jsem vyzorovala radikální zkracování vokálu [ú]. Za nejstabilnější hlásku považuji [o], která byla na základě výše uvedených hodnot, s výjimkou realizace Jakuba Bažanta a Luďka Zelenky, správná. Pět z devíti komentátorů vokál [é] dloužilo. Kvantitu vokálů nejvíce odlišovali komentátoři ledního hokeje, až na drobné odchylky. U fotbalových mluvčích jsem z průměrných hodnot vokálů vyzorovala zkracování dlouhých i krátkých vokálů. Zkracování dlouhé samohlásky [i] je patrné také u basketbalových komentátorů.

Basketbal

U **Jakuba Bažanta** z Obrázku 19 lze pozorovat, že délka vokálů [i] a [í] je poměrně zkrácená, stejně jako výslovnost [ó] a [ú]. Naopak realizace [o], [é] a [á] je delší, než uvádějí noremní hodnoty. Délka hlásky [o] u třech případů z osmi překročila hranici 100 ms, a z toho dva vzorky této hodnoty se vyskytly v jednom sledovaném utkání. Správně dlouhý je vokál [e], což naznačuje i nejmenší směrodatná odchylka. I když je realizace [a] podle výsledku v normě, vzorky byly poměrně rozkolísané, pohybovaly se od 26,5–104,89 milisekund za sekundu. Podobně rozdílné hodnoty mají i vzorky vokálu [u].

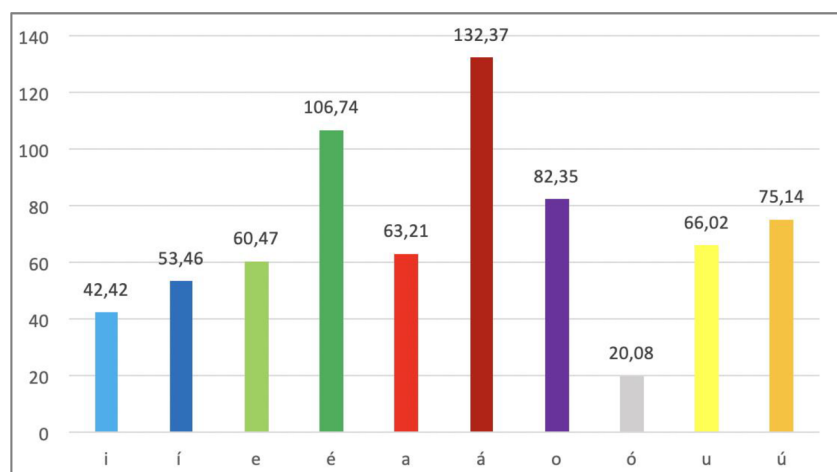
Nejvyšší směrodatné odchylky nabyly dlouhé vokály. U vokálu [é] jsou tři ze šesti naměřených hodnot vyšší až o polovinu v komparaci s výsledky v Tab. 4. Podobně tomu je i u vokálu [á], jehož vyšší směrodatná odchylka je ovlivněna pouze jedním vzorkem, který je uveden v příkladech.

Příklady:

[začíná česká: basketbalová reprezentace → /]

[to bilo akrobatické: →/ i účelné: zároveň →/]

Obrázek 19 – Realizace kvantity vokálů Jakuba Bažanta (uvedeno v ms)

Tab. 4 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Bažanta

i	21,86	í	22,94
e	17,03	é	73,77
a	34,32	á	67,77
o	38,04	ó	X
u	31,84	ú	31,82

Jan Smetana na první poslech vokály dluží. Nejlépe jsou realizovány hlásky [u] a [ú], jež se v průměru blíží hodnotám, které u tohoto vokálu naměřila M. Kopečková (2022). Výrazný rozdíl kvantity je mezi hláskami [i] a [í], kdy jejich poměr vychází téměř 1 : 1. Hodnotu [i] ovlivnily tři vzorky, které dosáhly přes 100 ms, ostatní byly podprůměrné. U dlouhého protějšku tohoto vokálu byla situace obdobná. Nejvýraznější z celého Obrázku 20 je průměrná hodnota [ó], která je zvýšená dvojnásobně. Největší směrodatná odchylka se vyskytla u vokálu [u]. Vokály [a] a [á] mají mezi sebou většinou nejzřetelnější poměr, tento mluvčí naopak vokál [a] poměrně dluží.

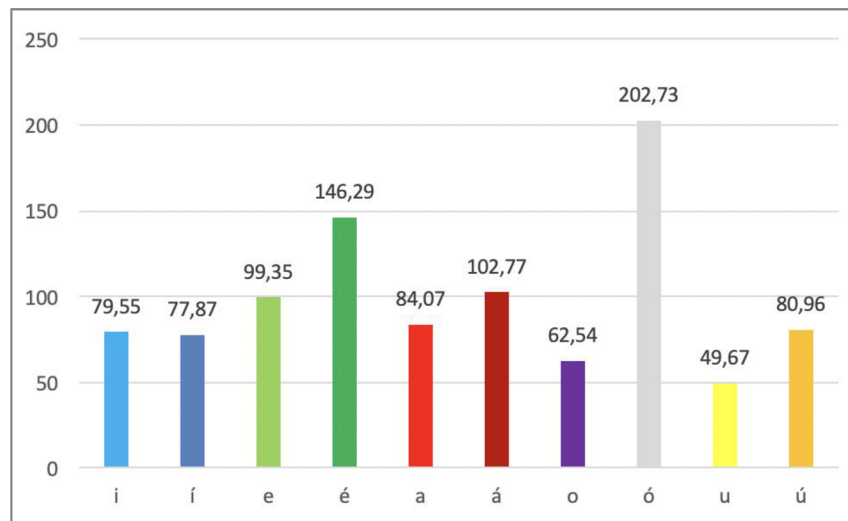
U tohoto mluvčího lze již z poslechu poznat, že značně dluží vokály. Tento jev jsem nejvíce zaznamenala u posledního analyzovaného sportovního utkání (viz Příloha 2).

Příklady:

[trefuje a promněuje hnet svoji první střelu]

[teř mí:č dobře rotoval]

Obrázek 20 – Realizace kvantity vokálů Jana Smetany (uvedeno v ms)

Tab. 5 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Smetany

i	39,78	í	55,56
e	75,01	é	72,71
a	41,30	á	46,27
o	19,69	ó	44,27
u	10,05	ú	27,52

Jiří Šebek ve svém mluvním projevu příliš nerozlišuje krátké a dlouhé vokály, zejména [i], [í] a [e], [é]. Nejlépe je kvantita rozlišena u samohlásky [a], ale jejich poměr se neshoduje s hodnotami v již zmíněných studiích. Hlávka [u] je sice nejsystematičtěji realizována, čemuž napovídá i směrodatná odchylka, ale její hodnoty jsou téměř poloviční oproti správné. I když se hlávka [i] jeví jako poměrně správně dlouhá, měřené vzorky tomu neodpovídaly. V jednom případě byla výrazně zkrácena, a naopak v dalším až příliš dlouhá, hodnota překročila hranici 100 ms.

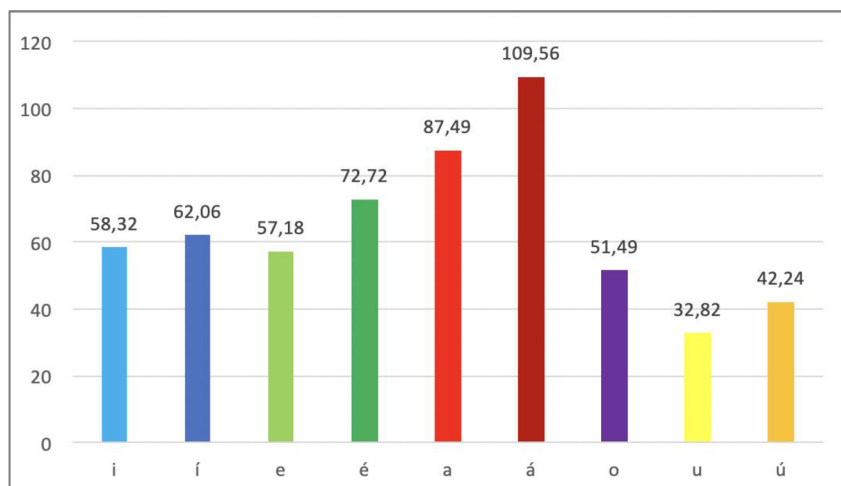
U tohoto komentátora jsou slyšet dvě rozdílné realizace vokálů. Na jedné straně má tendenci vokály zkracovat, i když se nejedná o zásadní proměnu sportovního utkání, naopak na straně druhé jsou některé vokály vyslovovány až moc dlouze.

Příklady:

[do konce **u**ltoku / uvidíme: /ještě rixle zakonče**í**:]

[vesel**í**: neom**i**lní ↑ / sedum bod**ú**]

Obrázek 21 – Realizace kvantity vokálů Jiřího Šebka (uvedeno v ms)

Tab. 6 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Šebka

i	25,62	í	33,38
e	17,51	é	29,81
a	38,11	á	67,54
o	17,42	ó	x
u	13,05	ú	14,59

Fotbal

Realizace kvantity vokálů u **Jaromír Bosáka** je zatím asi jedna z nejlepších vzhledem k normě. Hodnot srovnatelných s nejnovějšími výzkumy dosahují všechny krátké vokály kromě [i]. Mezi ty nejstabilněji vyslovované pak podle směrodatné odchylky lze zahrnout [a] a [o]. Naopak hlásky dlouhé nedosahují svých hodnot, zejména [ú] a [í] jsou celkem výrazně krácené. Z šesti vzorků [ú] se pouze jedno realizovalo správně, a to v pozici iniciální. Vokál [i] se přiblížil správné výslovnosti polovinou svých vzorků, z toho dva z nich jsou v pozici finální.

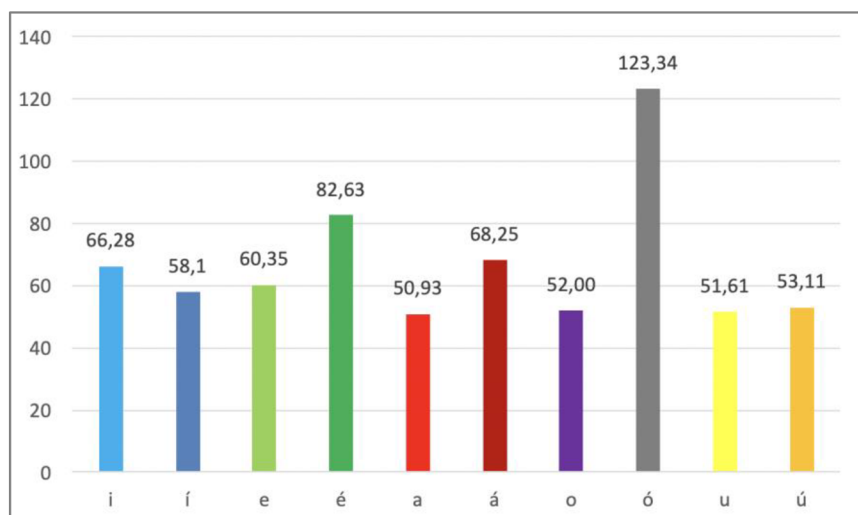
Nejvyšší směrodatná odchylka se podle Tabulky 7 jeví u hlásky [ó]. U tohoto mluvčího jsem měla možnost změřit dva vzorky, které mi podle percepce přišly mnohem delší, než ve skutečnosti jsou, protože jejich průměrná hodnota není natolik odlišná od komparovaných hodnot jako například vokál [á].

Příklady:

[první: **ú!**toč**á a!**kc**e!** slávis**tú** / začne u golmana]

[bilo to s obrovskou **klíko**→ / protože nevím / jestli xťel hr**át** hoo**us**lemi]

Obrázek 22 – Realizace kvantity vokálů Jana Smetany (uvedeno v ms)

Tab. 7 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů u J. Bosáka

i	21,67	í	34,84
e	28,57	é	16,46
a	13,08	á	33,78
o	19,00	ó	52,13
u	27,47	ú	21,46

Luděk Zelenka je specifický častým zkracováním dlouhých vokálů [ú] a [í]. Polovina vzorků u hlásky [í] je velice nízká a zpravidla se jedná o finály. Vokál [ú] je naopak nejvíce zkracován v pozici iniciální, kdy dosahuje hodnoty 22–24 ms. Z Obrázku 23 si lze nejvíce povšimnout realizace vokálů [i] a [í], vokál [i] je mnohem více dlužen oproti jeho zkrácenému dlouhému protějšku. Podobně to lze pozorovat i u dvojice vokálu [u] a [ú], u které se tato tendence děje méně výrazněji. Mluvčí má tendenci dlužit tuto hlásku ve slově bez rozdílu předcházející hlásky, a i když se tento jev potvrdil u tří vzorků z osmi, výrazně to ovlivnilo průměr i hodnotu směrodatné odchylky. U dlouhého [é] se u dvou ze tří vzorků potvrdila tendence dlužit vokál v závislosti na pozici finální.

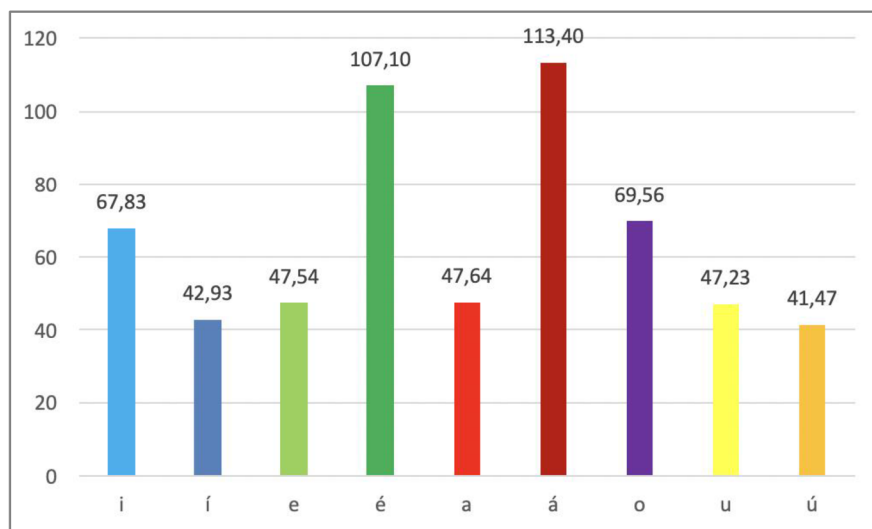
Jak lze vidět z Tabulky 8 jsou hodnoty směrodatné odchylky v celku vysoké. Pouze vokál [a] je realizován systematicky a v jeho výslovnosti nejsou žádné výrazné rozdíly.

Příklady:

[reklamují / **a**bi se roshočí! vrátil]

[teprve živá: s tou druholigovou atmosférou / a hlavně **u**!rovňí]

Obrázek 23 – Realizace kvantity vokálů Ludka Zelenky (uvedeno v ms)

Tab. 8 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů u L. Zelenky

i	47,54	í	19,34
e	11,19	é	62,59
a	5,87	á	46,57
o	46,07	ó	X
u	41,47	ú	19,06

Podle Obrázku 24 kvantita vokálů **Vlastimila Vláška** je výrazně lepší než u Ludka Zelenky. Průměrné hodnoty vokálů se téměř blíží k normě v porovnání s nejnovějšími studii. Výjimku tvoří [ú] a [i]. Naměřené hodnoty hlásek [ú] se pouze jednou shodovaly se správnou realizací kvantity, ostatní vzorky se pohybují kolem 40 ms. Hlávka [i] se svým prodloužením stala nestabilní, hodnoty v průměru nejsou tak vysoké, ale u tří vzorků z osmi překročily hranici 80 ms. U těchto dvou případů ze tří se potvrdilo, že hodnota je vyšší kvůli předcházející hláskce [r].

Směrodatná odchylka je nejvyšší u vokálu [ó], který jsem měla možnost změřit dvakrát, a vzorky se od sebe liší o 30 ms. Vyšší hodnota je také u jedné hlávky [i], což zapříčinilo i

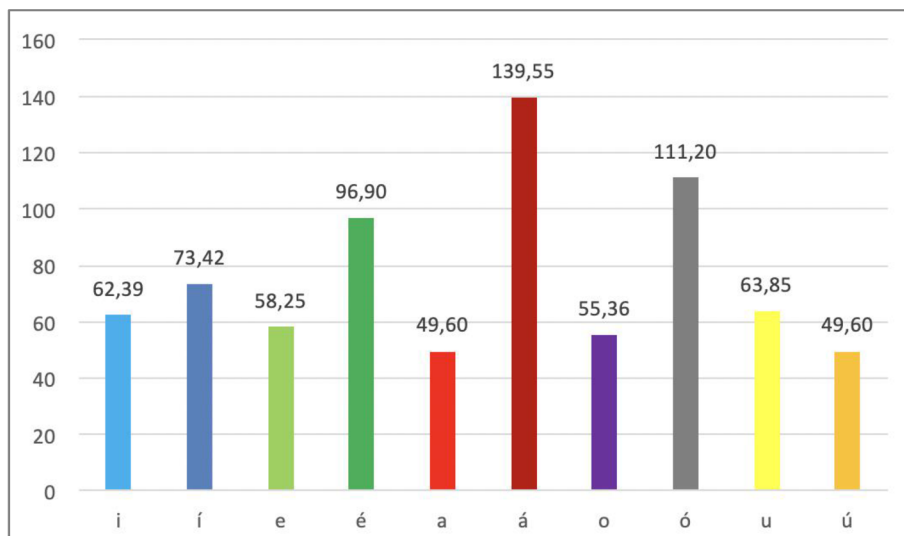
vysokou směrodatnou odchylku, kterou uvádím v příkladu. Na druhé straně je potřeba upozornit na vokál [o], který je velmi systematicky dloužený.

Příklady:

[na začátku utkání jeho dvjě si!tuace znamenali dva góli]

[tak se mu ten úhel trošku zmenšoval]

Obrázek 24 – Realizace kvantity vokálů Vlastimila Vláška (uvedeno v ms)

Tab. 9 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů u V. Vláška

i	26,65	í	45,86
e	22,83	é	24,38
a	15,55	á	33,56
o	8,57	ó	61,89
u	29,52	ú	18,87

Lední hokej

U **Ondřeje Zamazala** pozorují největší odchylku v kvantitě středového vokálu [é], který má průměrně mnohem vyšší hodnotu přibližně o 30 ms. Tento jev je podmíněn dvěma vzorky, jež výrazně ovlivnily výsledek kvantity. Velmi nízkými hodnotami se vyznačují hlásky [u] a [ú], které jsou radikálně kráceny, pouze dva vzorky každého vokálu dosahovaly průměrných hodnot dle nejnovějších studií. Mluvíci během svých projevů vyslovil hlásku [ú] pouze pětkrát, tudíž mi k celkovému vyhodnocení chyběla jedna hodnota.

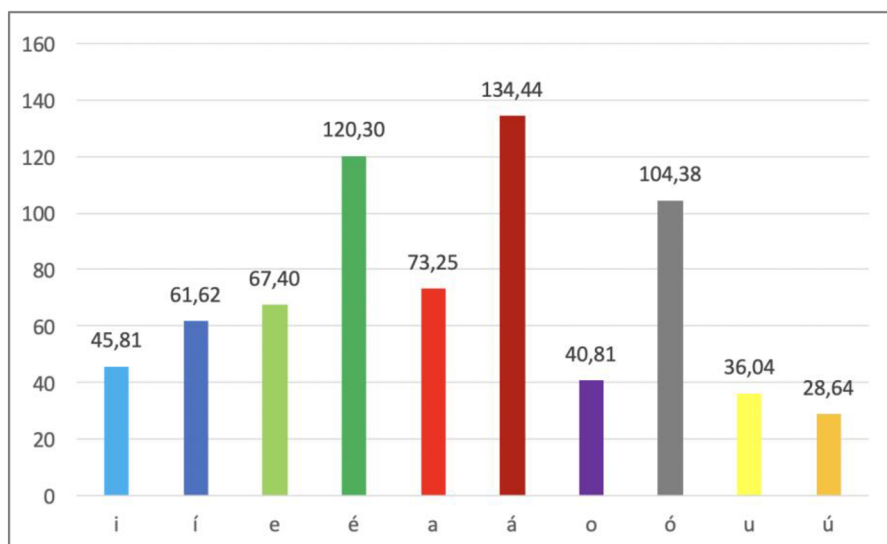
S přihlédnutím k směrodatným odchýlkám jsou nejméně stabilní samohlásky [ó], [í] a [é]. Dva ze šesti vzorků vokálu [í] dosáhly hodnoty 140 ms, celkovou hodnotu dorovnal vzorek ostatní, které jsou systematicky kráceny.

Příklady:

[ktere!ho hoste! polnexas!li na střídačce]

[nutno podotknout ú!spješně / je!denáct sekunt]

Obrázek 25 – Realizace kvantity vokálů Ondřeje Zamazala (uvedeno v ms)

Tab. 10 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů u O. Zamazala

i	21,98	í	61,55
e	49,33	é	52,71
a	24,61	á	34,11
o	24,14	ó	91,29
u	16,91	ú	17,85

Petr Hubáček stejně jako Jiří Šebek od sebe výrazně rozlišuje kvantitu [u] a [ú]. U jiných mluvčích se tato správná realizace zatím nepotvrdila. Průměrné hodnoty odpovídají většinou výsledkům komparovaných studií, zvýšené hodnoty jsou znázorněné na Obrázku 26 u vokálů [e], [é] a [a]. U samohlásek [e] a [a] se jedná o systematické prodloužení vokálu, to se opakovalo i u kvantity [é], kde výraznější prodloužení bylo podmíněno finální pozicí vokálu.

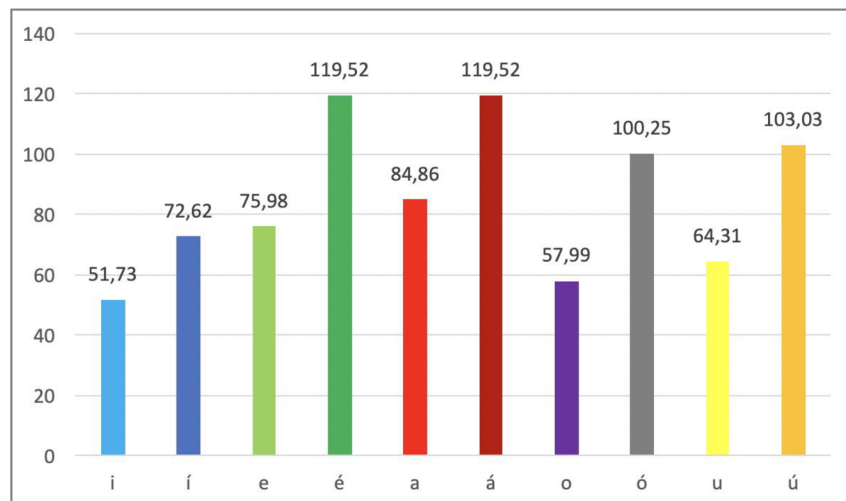
Nejvyšší směrodatnou odchylku nacházím u vokálu [ó], u něhož jsem měla dostupné dva vzorky. Vysoká je také hodnota vokálu [ú], u kterého je to z důvodu nesystematické výslovnosti. Mluvčí má poměrně rychlé mluvní tempo (více v Podkapitole 2.2.3.), tudíž jsem spíše očekávala zkracování vokálů. Toto se nepotvrdilo a ve výsledku jsou hlásky spíše prodlouženy.

Příklady:

[co bude potrestán velice zá:hi / nebo! kterím se sta!l potrestaní]

[d'íki té své zdravé sportovní drzost'í]

Obrázek 26 – Realizace kvantity vokálů Petra Hubáčka (uvedeno v ms)

Tab. 11 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů u P. Hubáčka

i	19,77	í	57,77
e	20,28	é	41,25
a	26,76	á	38,26
o	20,28	ó	66,80
u	29,49	ú	56,49

Robert Záruba nejvíce zkracuje vokály [u], [ú], [é] a [ó]. Kvantita hlásky [ú] je nižší přibližně o 40 ms, správné hodnotě odpovídal pouze jeden vzorek ze šesti. Realizace hlásky [u] je velmi odlišná, čtyři hodnoty vzorků jsou opravdu nízké a další čtyři zase příliš vysoké, přičemž se nevyskytuje žádná systematická tendence založená na pozici vokálů. Hodnoty samohlásky [é] jsou patrně ovlivněny pozicí ve slově, vzorky v pozici mediální jsou téměř o polovinu kratší.

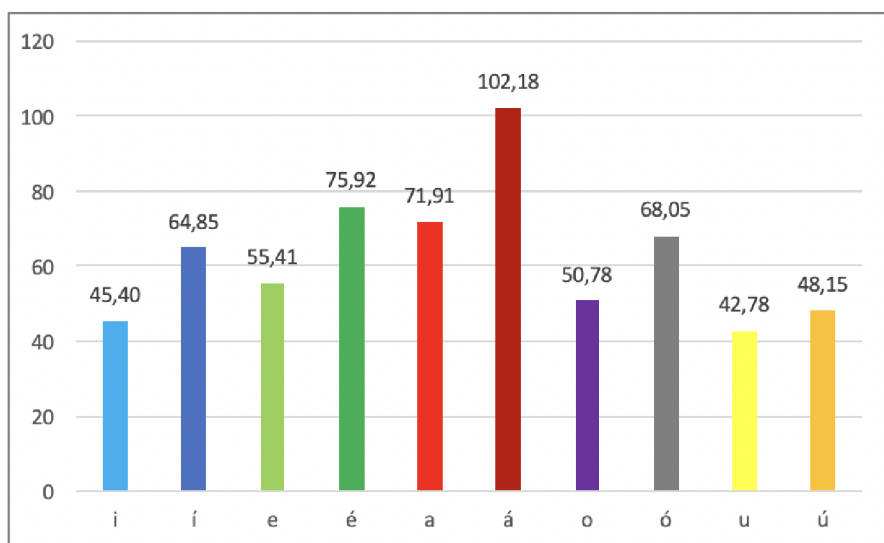
Nejvyšší směrodatná odchylka se vyskytla u vokálu [á]. Ze šesti měřených vzorků jsou dva velmi zkrácené a realizovaly se v posledním analyzovaném přenose. Odchylka vokálu [ó] je také vyšší, a to v tomto případě z důvodu projevených emocí.

Příklady:

[první stře**la!** na braňku **témněř** od **pu!**lící čáři]

[dostane míčem tvrdí náras tak → / jako to bilo f **ú**tkání]

Obrázek 27 – Realizace kvantity vokálů Roberta Záruby (uvedeno v ms)

Tab. 12 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů u R. Záruby

i	19,24	í	30,64
e	13,60	é	28,39
a	24,62	á	58,86
o	25,70	ó	55,37
u	29,06	ú	24,06

Jak lze vidět z celkové tabulky poměru kvantity vokálů (Tab. 13), až na **Petra Hubáčka** je kvantita vokálu *ó/o* rozkolísaná. Mezi nejčastější slovo, u kterého jsem měla možnost změřit vzorky [ó], bylo *gól*, z čehož lze odvodit, že bylo vyslovené velice dlouze, protože mluvčí byli pod vlivem emocí. U **Lud'ka Zelenky** si můžeme všimnout, že velice zkracuje vysoké vokály [i] a [u] a podobná tendence se projevila i u **Jaromíra Bosáka**. U hokejového komentátora **Roberta Záruby** se kvantita vokálů vzhledem k průměrům realizuje vcelku systematicky, i když jeho hodnoty se v komparaci se studii neshodují. Ačkoliv se u vokálů *á/a* nevyskytovaly tak výrazné odchylky, poměr mezi těmito hláskami je u poloviny mluvčích značně nižší, než jsem očekávala. Problematická se stala i dvojice *ú/u*, jejichž správný poměr délky se vyskytl pouze u **Jana Smetany** a **Petra Hubáčka**.

Tradičně uváděná délka konsonantů, tj. poměr dlouhých a krátkých vokálů 2 : 1 se naplnila u středového vokálu *a/á* **Jakuba Bažanta** a u zadních samohlásek *ó/o* **Vlastimila Vláška**. Hodnoty se jinak spíše pohybovaly v poměru kolem 1,5 : 1.

Tab. 13– Poměr mezi dlouhým a krátkým vokálem u jednotlivých mluvčích

Mluvčí	J.	J.	J.	J.	L.	V.	O.	P.	R.
V:/V	Bažant	Smetana	Šebek	Bosák	Zelenka	Vlášek	Zamazal	Hubáček	Záruba
í:i	1,26	0,97	1,06	0,87	0,63	1,17	1,34	1,4	1,42
é:e	1,76	1,47	1,27	1,62	2,25	1,66	1,78	1,57	1,35
á:a	2,09	1,22	1,25	1,34	2,38	2,81	1,83	1,4	1,42
ó:o	0,24	3,24	X	2,37	X	2,00	2,55	1,72	1,34
ú:u	1,13	1,62	1,28	1,02	0,87	0,77	0,79	1,6	1,12

V zobrazené tabulce (Tab. 13) lze sledovat, že nejlepší realizaci kvantity v poměru krátkých a dlouhých samohlásek, mají pravděpodobně mluvčí basketbalového sportu. Z jejich mluvního projevu je kvantita vokálů vcelku jasně rozlišená, což se nedá říct o následujících dvou skupinách. Komentátoři ledního hokeje a fotbalu mají tendenci výrazněji měnit své mluvní tempo (viz Podkapitola 2.2.3.), a z toho důvodu následně zanedbávají kvantitativní rozlišování samohlásek.

2.1.3. Výslovnost konsonantů

U tohoto segmentálního jevu jsem svou pozornost zaměřila nejvíce na asimilaci znělosti a redukci hlásek. U všech mluvčích jsem se rozhodla uvést také příklad spodoby hlásek artikulační, protože i tyto odchylky jsem v mluvených projevech zaznamenala.

2.1.3.1. Znělostní asimilace

Asimilaci znělosti jsem pozorovala u hlásek jedinečných ([m], [n], [ň], [j], [r], [l]) a hlásky [v]. K výrazné asimilaci však docházelo méně, než jsem předpokládala, a nedocházelo k ní systematicky. Nejčastěji se asimilace realizovala na hranicích slov.

Basketbal

Jak lze sledovat z příkladů, komentátoři basketbalu mají nejvíce tendenci asimilovat na hranici slova. Jako pravidelnou odchylku bychom to mohli charakterizovat u Jakuba Bažanta, u ostatních dvou mluvčích tato tendence nebyla tak výrazná.

Příklady:

[teř skusili střelit přez lougena rou̇ta →/] (Jakub Bažant)

[uvidíme / jestli ho vůbež jan šotnar] (Jan Smetana)

[ale zařím to tag nevipadá: /] (Jiří Šebek)

Fotbal

Znělostní asimilaci jsem u těchto mluvčích zaznamenala nejčastěji před konsonantem [n]. Tato spodoba sice byla častější než už komentátorů basketbalu, ale nejevila se jako pravidelná. Níže také demonstрую příklad desonorizace, který se stal ojedinělým jevem.

Příklady:

[a to tag →/ že slavičky kluže] (Jaromír Bosák)

[přexodová fáze mo3 nefunguje] (Luděk Zelenka)

[glig neňí u!plně ten tip] (Vlastimil Vlášek)

Lední hokej

U komentátorů ledního hokeje jsem nejvíce zaznamenala znělostní asimilaci na předhláskou [m]. Ani u těchto mluvčích se však nedá hovořit o systémové podobě.

Příklady:

[možná ve druhém případě → / gdi už mu tam] (Ondřej Zamazal)

[višle pug nat bránu soupeře /] (Petr Hubáček)

[tag mu zhruba na pú!l minuti vipne → /] (Robert Záruba)

Asimilace znělostní se projevovala u každé skupiny mluvčích, ale ani u jedné jsem ji nevyozorovala jako systematickou a pravidelnou. Nejvíce jsem zaznamenala podobu předhláskami [m], [n], [l] a [r]. Tato tendence se projevila u komentátorů fotbalu a basketbalu zejména při útočných akcích, u mluvčích hokeje podoba znělosti nastala i při klidném projevu. Jak jsem zmínila výše, tato tendence se nejvíce projevila na hranici slov.

2.1.3.2. Artikulační asimilace

Jak uvádím v metodologii, prezentuji i časté odchylky u podoby artikulační. Ta se nejvíce projevila ve spojení sykavek a hlásek [d] a [t] u všech pozorovaných mluvčích. Každá skupina moderátorů je svou neortoepickou výslovností specifická, jak dokládají níže uvedené příklady.

Basketbal

Basketbaloví komentátoři disimulovali hláskové spojení [čt]. V znázorněných příkladech lze pozorovat problematické vyslovování číslovek u všech mluvčích. Tato tendence se jeví jako systematická, protože se projevila téměř u všech slov.

Příklady:

[třicet ʔo:sum dvacet štiri→/] (Jakub Bažant)

[scelé první štvrt'ini] (Jan Smetana)

[jeho ještě štíři asistence→/] (Jiří Šebek)

Fotbal

U těchto mluvčích jsem zaznamenala nestandardní asimilace a níže uvádím jednotlivé změny. U Lud'ka Zelenky demonstruji příklad elize, což způsobilo nejasnost výpovědi. Reciproční asimilace se projevila u dvou slov Jaromíra Bosáka a Vlastimil Vlášek disimiloval hláskové spojení [čt] podobně jako basketbaloví komentátoři.

Příklady:

[je přece jenom vječ'í] (Jaromír Bosák)

[se teprve živá: stou→ / druholigovou atmosfe!rou] (Luděk Zelenka)

[štrnáct střel slovácka: /] (Vlastimil Vlášek)

Lední hokej

Níže vyjmenované příklady demonstrují spodobu hlásky [n] se sykavkami, jež se změnily v polosykavky u dvou ze tří komentátorů. U Roberta Záruby můžeme sledovat spodobu způsobu, která se stala výjimkou.

Příklady:

[naposledí se kladenč'tí prosadili f oslabeňí] (Ondřej Zamazal)

[mezi slovenck'ím jedňím útočňíkem /] (Petr Hubáček)

[nejlepč'í obrana sparti ↑ /] (Robert Záruba)

Jak lze z uvedených příkladů sledovat, žádná skupina sportovních komentátorů nerealizuje souhlásky dle ortoepických pravidel. Rušivým dojmem tato výslovnost působila zejména u basketbalových mluvčích, u kterých jsou tyto odchylky velmi zřetelně slyšet. U ostatních dvou skupin je tato artikulační spodoba méně nápadná, protože se „ztrácí“ vlivem rychlejšího mluvního tempa (viz Podkapitola 2.2.3.).

2.1.3.3. Redukce konsonantů

Stejně jako v kapitole výše, tak i zde se redukce konsonantů lišila v závislosti na skupině sportovních komentátorů. U basketbalových mluvčích docházelo k oslabené výslovnosti nejvíce, a to bez rozdílů herních úspěchů. Fotbaloví a hokejoví komentátoři redukovali hlásky spíše ve výjimečných případech.

Basketbal

Analyzování mluvčích z basketbalového sportu mají tendenci výrazně redukovat hlásky [j] a [t]. U této skupiny ani jeden z mluvčích nevyslovil hlásku [t] ve slově *trestný*. Jan Smetana také systematicky vypouští [j] ve slově *jme* a Jiří Šebek redukuje i hlásku [l].

Příklady:

[jak to skončilo! +ste viděli →/] (Jakub Bažant)

[budou to tři tresn+é: hodi] (Jan Smetana)

[a+e k bodu!m to zař!m nevedlo] (Jiří Šebek)

Fotbal

U fotbalových mluvčích jsem nenaznamenala redukci hlásek ve větší míře, uvedené příklady jsou ojedinělé a nestávají se pravidelným jevem.

Příklady:

[teř př!i: + de na řadu ta pŕvň!i tič] (Jaromír Bosák)

[ne že bi u!p +ně potporoval hru dopředu → /] (Luděk Zelenka)

[a ta spartánská střela / vlas +ně všexi bili nebespečné →/] (Vlastimil Vlášek)

Lední hokej

Podobné tendence jsem zpozorovala i u hokejových komentátorů, kteří i při napjatých herních zvratech nemají výraznou tendenci hlásky redukovat.

Příklady:

[to +sou vjeci → / které ho dokážou skoncentrovat] (Ondřej Zamazal)

[tohleto olomou:c +neska předvedla už nekolikrát] (Petr Hubáček)

[se mu snažil potom to strčení oplati + → /] (Robert Záruba)

V této segmentální rovině si nejlépe vedli mluvčí ledního hokeje a fotbalu, není tendence k redukci hlásek častá. Výrazně oslabená artikulace se však projevila u basketbalových komentátorů, u nichž k zániku konsonantů dochází poměrně často a zejména uprostřed slov. Mezi redukované hlásky patřily zejména [j], [t], [d] a také [l]. Stejně redukce zaznamenala také M. Kopečková (2022) u televizních moderátorů a J. Kučera (2023) u politiků.

2.2. Suprasegmentální rovina

V této rovině se zaměřím na výsledky zjištěných dat k jevům suprasegmentálním, tj. intonace, frázování a mluvní tempo. Jak je zmíněno v metodologii (Kapitola 1, praktická část), v této rovině již budu vyhodnocovat sportovní moderátory pouze v rámci skupin.

2.2.1. Intonace

Při vyhodnocování vhodného užití intonace jsem svou pozornost zaměřila především na správnou realizaci kadence na místech ukončení výpovědi, polokadence uvnitř výpovědi a antikadence. Stoupová kadence se u sportovních komentátorů vyskytovala odlišně, zpravidla na konci výpovědi u dvou ze tří basketbalových mluvčích a uvnitř výpovědi také u dvou ze tří zástupců hokejových komentátorů. Důležité je zde připomenout, že se většinou jedná o projev improvizovaný, tudíž mluvčí musejí být připraveni reagovat na aktuální vývoj hry. Výjimečně komentátor předčítá statistiky, tzn. že „má kontrolu“ nad melodií hlasu, resp. intonací. Tyto čtené úseky jsem se pro svou analýzu snažila minimalizovat, aby hodnoty vypovídaly o reálném stavu mluvního projevu vybraných sportovních komentátorů.

U mluvčích si lze povšimnout, že v některém utkání je intonace realizována poměrně lépe, což je znázorněno v Příloze 4. Nejvíce chybné intonace jsem zaznamenala na konci výpovědi, kdy se jako správná realizace považuje pokles hlasu (v případě zjišťovacích otázek antikadence), avšak mluvčí zpravidla své výpovědi zakončují polokadencí. Podobné tendence zaznamenal u politiků J. Kučera (2023), K. Bujoková (2022) u youtuberů a M. Kopečková (2022) u televizních moderátorů.

Basketbal

Dva ze tří basketbalových mluvčích realizovali intonaci poměrně podobně. Hodnoty správné užití kadence u **Jakuba Bažanta** a **Jiřího Šebka** jsou v procentuálním vyjádření přibližně ze 60 % správné, tj. ve větší polovině uskutečňují kadenci vhodnou. Odchyly jsem

zaznamenala nejvíce na konci výpovědi, kdy se na místo klesnutím hlasem objevila polokadence a antikadence. Toto vede posluchače k tomu, že si nejsou jistí, kdy jednotlivé výpovědi končí. Se stejným problémem jsem se potýkala i já, protože jedna výpověď navazovala na druhou bez výrazné změny hlasu. Výsledky zkoumání **Jana Smetany** ukázaly, že realizace intonace je u něj z poloviny chybná, z toho jsem nevhodnou realizace zaznamenala zejména ve druhém utkání (Příloha 2). Odchytky u tohoto mluvčího jsou nejvíce realizovány uvnitř výpovědí, kde hojně užívá antikadence, což negativně ovlivňuje jeho mluvní projev. Naopak jsou jeho výpovědi nejlépe ukončeny klesavou kadencí.

Příklady:

[nic to nemňeňí natom → /co + si ří!kal jiří ↓ / obrana ↑ /] (Jakub Bažant)

[+ eště vihazuje na jaromíra bohatčika ↑ / ten bude střílet za tři bodi ↑ /] (Jan Smetana)

[nepřijeli s tímem → /a u!vidíme → / jak na tom bulharský tým bude → /] (Jiří Šebek)

Fotbal

Výpovědi mluvčích z fotbalového odvětví byly mnohem delší oproti basketbalovým komentátorům, což může být dáno tím, že fotbal není tak rychlý sport. Tudiž mluvčí nemají tolik podnětů, na které mohou reagovat. Správná intonace u všech těchto mluvčích dosáhla přes 60 %, i když odchytky užití vhodné kadence byly výrazné.

Jaromír Bosák zejména v prvním utkání realizoval koncovou kadenci jako polokadenci. V dalších utkáních se tento jev tolik neopakoval, a proto jsou jeho výsledné hodnoty (při srovnání jednotlivých utkání) oproti ostatním mluvčím poměrně podobné. Realizace intonace **Lud'ka Zelenky** je zatím nejlepší ze všech mluvčích. K hodnotě 72 % správné kadence přispěly zejména koncové úseky výpovědí, jež byly realizované vcelku správně. Odchytky jsem zaznamenala v utkání druhém, při němž mluvčí nevhodně užíval antikadenci uprostřed výpovědi. **Vlastimil Vlášek** nevhodně užíval intonaci zejména ve třetím utkání, ale výsledné hodnoty ovlivnily i zbývající zápasy, u nichž je realizace podstatně lepší. Projev tohoto mluvčího v již zmíněném třetím utkání byl melodicky výraznější a podmíněn emocemi.

Příklady:

[šťěstí v nešťestí → / protože to nakonec to gólem tedi nedopadlo ↓ /] (Jaromír Bosák)

[zezačátku na hřišti jsem ho trochu hledal ↑ / ale potom tu svoji: levačku projevil → /] (Luděk Zelenka)

[mesi: ↑ / a to bude na střelu / mesi ↑ ještě si hledá pozici ↑ /] (Vlastimil Vlášek)

Lední hokej

U zástupců hokejových komentátorů pozoruji dva rozdílné jevy. Projev **Petra Hubáčka** je monotónní a melodii svého hlasu užívá pouze v případech, kdy neví, jak na výpovědi navázat. K hodnotě 79 % správné realizace přispěla zejména polokadence uvnitř výpovědních úseků, která byla téměř vždy vhodně zvolena. Tento jev je patrně u mluvčího stálý, protože u všech pozorovaných utkání jsou výsledky téměř shodné. Na druhé straně **Ondřej Zamazal** a **Robert Záruba** užívají příliš mnoho antikadence výhradně uvnitř výpovědí, což je dáno hlavně emocemi. Tito dva komentátoři nadmíru prožívají každý zápas, a to ovlivnilo jejich procentuální výsledky. **Robert Záruba** své výpovědi neukončuje, což se projevilo i na hodnotě nesprávné realizace intonace, tj. 46 %. **Ondřej Zamazal** nejlépe uskutečňoval intonaci na konci výpovědí. Průměrný výsledek je způsoben nadměrným užíváním antikadence.

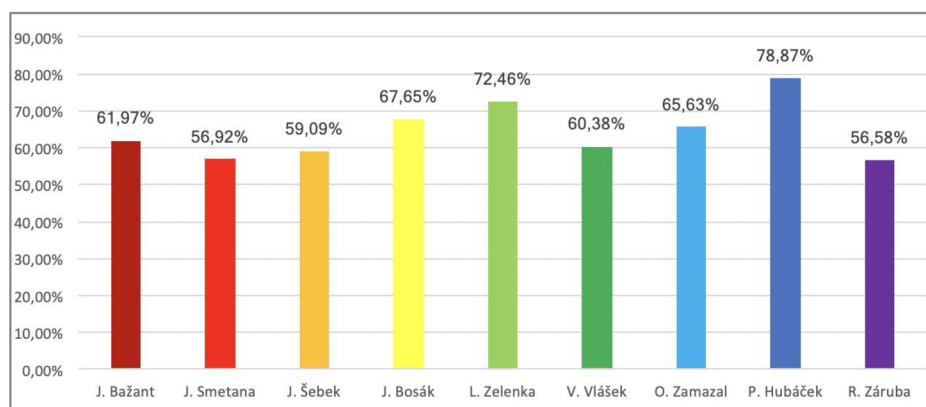
Příklady:

[orsava si hledá prostor → / dostal přihrádku ↑ / tři nula pro moru ↑ /] (Ondřej Zamazal)

[plekanec víborne tu situaci přečetl tag → a:bi jel sám → / ale příliš pozdě] (Petr Hubáček)

[teť kombinace sparti → / a plzeň odvolává branžaře pavláta ↑ /] (Robert Záruba)

Obrázek 28 – Procentuální správnost intonace u jednotlivých mluvčích

Z Obrázku 28 lze vypožorovat, že fotbaloví a hokejoví mluvčí dosahují poměrně stejných výsledků. Nejlépe užívají klesavou kadenci komentátoři fotbalu, protože svým mluveným projevem nejsou tak emočně zainteresováni, a tedy neuvžívají příliš mnoho stoupavé kadence. U hokejových mluvčích je to naopak. I když jejich procentuální hodnoty jsou téměř shodné s fotbalovými moderátory, nadbytečně užívají antikadenci. Basketbaloví mluvčí ve svém mluvním projevu nejvíce realizují polokadenci namísto kadence klesavé, a proto dosahují nejnižších výsledků v rámci sportovního odvětví.

Nejvýraznější melodii hlasu jsem zaznamenala u dvou hokejových komentátorů – **Ondřeje Zamazala** a **Roberta Záruby**. Jak jsem zmínila výše, jejich emotivní mluvní projevy výrazně snížily jejich procentuální úspěšnost v realizaci intonace. Podobné výškové změny jsem pozorovala také u **Jiřího Šebka**. Z percepčního hlediska v určitých situacích byla jeho řečová melodie mnohdy rušivější než u hokejových komentátorů. U mluvčích lze předpokládat vyšší tónovou modulaci při úspěšné herní situaci, ale již zmíněný komentátor svou melodii měnil bez závislosti na stavu a výsledku utkání. Naopak percepčně klidná tónová melodie se mi jeví u fotbalového mluvčího **Lud'ka Zelenky**.

2.2.2. Frázování

Při určování správnosti či nesprávnosti frázování jsem vysledovala dvě různé realizace výpovědi. Mluvčí na jedné straně užívali velmi dlouhé výpovědi, které na sebe často nenavazovaly kvůli hernímu vývoji. Na straně druhé komentátoři užívali krátká souvětí, což jim ve výsledku pomohlo k lepším průměrným hodnotám.

Nejvýraznější tendence, která se projevila u všech mluvčích, je realizovat pauzu až po spojce. Mezi další jevy, kterými lze charakterizovat mnou vybrané sportovní moderátory, je i nevhodná realizace důrazů, jež zaznamenávám v uvedených příkladech níže. Z tohoto důvodu se procentuální úspěšnost ve frázování pohybuje od 44–70 %. Úspěšnost frázování v jednotlivých utkání se nachází v Příloze 5.

Basketbal

Komentátoři basketbalu měli v průměru nejpomalejší mluvní tempo (Podkapitola 2.2.3.). Z toho tedy vyplývá, že mají větší kontrolu nad svým frázováním a jejich výpovědi jsou logičtěji členěné.

Jakub Bažant správně frázoval v 62 %. Jeho správné členění výpovědi se projevilo v případech, kdy se přímo věnoval komentování zápasu. Problematické se staly úseky, při nichž diváky informoval o statistikách jednotlivých hráčů. Výpovědní úseky **Jana Smetany**

byly mnohem delší než u jeho dvou kolegů, tudíž bylo náročnější odhadnout začátek a konec jeho výpovědi. Vcelku frázoval správně, někdy až více, než by posluchač očekával. Frázování **Jiřího Šebka** je na poměrně dobré úrovni, tj. 70 %. Nesprávné členění uskutečňoval zejména u spojek. U tohoto mluvčího lze vysledovat, že lépe člení celky v momentech, kdy přímo nekomentuje utkání.

Příklady:

[náderná přihrávka ↑ Ø ot veselého → / který uš se ukázal /] (Jakub Bažant)

[samozřejmě su!perstřelec → / který má / ti souboje] (Jan Smetana)

[při bráňení xcete / abi / visokí hráč bil blízko ke koši /] (Jiří Šebek)

Fotbal

Jaromír Bosák realizoval pauzy nejlépe v prvním analyzovaném utkání, poté začal svůj mluvní projev poměrně více členit a tím se stal nesoudržným. U tohoto mluvčího se projevila tendence nadechovat se až po spojkách nejvýrazněji, a proto jeho správné frázování je v hodnotě 55 %. U **Lud'ka Zelenky** se na hodnotě nevhodného frázování podílelo zejména mluvní tempo. Mluvčí užívá vcelku rychlejší mluvní tempo (Podkapitola 2.2.3.), a tudíž pauzy realizoval až v místech, kdy se to bylo z fyziologických potřeb nutné. Procentuální výsledky **Vlastimila Vláška** naznačují, že jeho frázování je správné pouze u poloviny případů. Tento komentátor realizoval pauzy mnohem více, než bylo nutné, a jeho výpovědní úseky nebyly mnohdy srozumitelné.

Příklady:

[usora: jenom do míst → / kde stál kupés Ø a / usor se drží: za hlavu] (Jaromír Bosák)

[tadi vidíme → / že je u!plně sám → / lexce se optočí /] (Luděk Zelenka)

[zvolil přední tič / samozřejmě → / jak ho vitlačovali poláci → /] (Vlastimil Vlášek)

Lední hokej

Hokejoví komentátoři mají nejrychlejší mluvní tempo ve srovnání s ostatními sportovními mluvčími. **Ondřej Zamazal** správně realizoval pauzy před spojkami, a i když jeho chybná průměrná hodnota frázování dosáhla 46 %, považuji jeho projev za percepčně systematicky členěný. V situacích, kdy mluvčí výrazně zrychlil tempo řeči, jeho frázování je stále velmi zřetelné, což nemohu konstatovat u ostatních komentátorů. Dloužení vokálů

Petra Hubáčka přispělo k malému procentu úspěšnosti ve frázování, tj. 44 %. Tento mluvčí výrazně dlouží vokály v místech, kde by měla být ukončena fráze, a následně kvůli fyziologickým potřebám je nucen realizovat pauzu nevhodně. Frázování **Roberta Záruby** má stejnou průměrnou hodnotu jako u předchozího mluvčího. Lépe člení své výpovědi v případech, kdy se jeho mluvní projev zaměřuje na utkání.

Příklady:

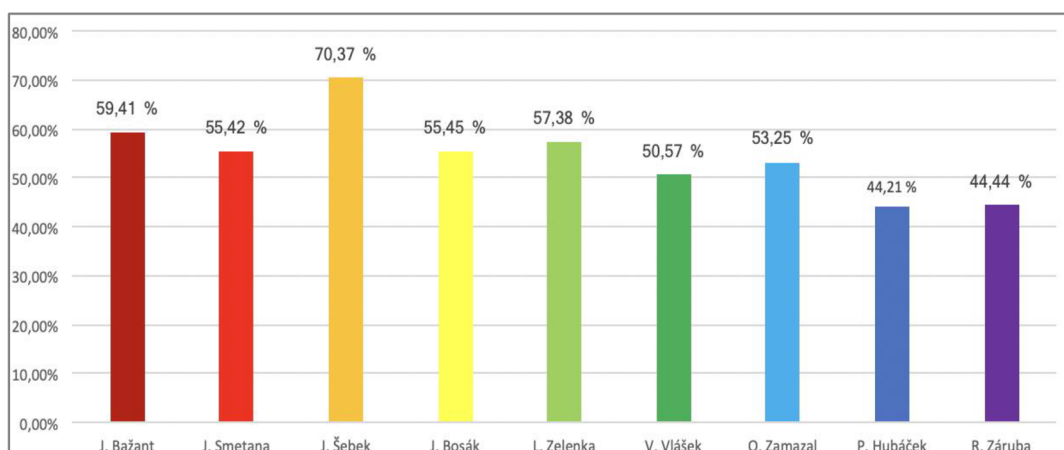
[a te:t přēsna rána ↑ / kotouč přišpendlil pot horňi tičku / gó:l silinžr →/] (Ondřej Zamazal)

[pokut vidíte Ø že má golman zakřití ↑ / puk Ø vedete: vo dva góli /] (Petr Hubáček)

[dostává o!pravdu / rání ↑ / ftědle třetiňe → Ø hlavňe abi to nešlo na pravou nohu →/]

(Robert Záruba)

Obrázek 29 – Procentuální správnost frázování u jednotlivých mluvčích

Hokejoví komentátoři nerealizovali pauzy v místech, kde bychom je očekávali, a proto je jejich výsledná procentuální správnost nejnižší. Nevhodná realizace pauz může být i podmíněná jejich rychlejším mluvním tempem (viz Podkapitola 2.2.3.). Naopak basketbaloví a fotbaloví mluvčí své výpovědi člení logičtěji, avšak tendence realizovat pauzu po spojkách tu pozoruji jako nejsilnější. Z Obrázku 29 vidíme, že nejlépe frázují basketbaloví komentátoři, kteří i vcelku systematicky užívají slovní důraz.

2.2.3. Mluvní tempo

Tempo řeči (MT) jsem u každého utkání sledovala zvlášť a následně zprůměrovala, jak uvádím v metodologii. Tento způsob jsem zvolila mj. pro komparaci MT mezi jednotlivými utkáními, protože mnou zvolení mluvčí komentovali zápasy domácí, zahraniční a také více

či méně „důležitější“ pro český národ. Tato tendence se u několika komentátorů projevila viz Příloha 6.

Naměřené tempo řeči je uváděno v sl/s. Výsledné průměrné hodnoty jsou v komparaci se studii M. Kopečkové (2022) a J. Bartošky (1991) nižší a spíše odpovídají hodnotám J. Kučery (2023) a P. Skalského (2002).

Pomalejší tempo řeči vzniklo v důsledku velkých rychlostních rozdílů ve výpovědích, jež se střídaly v závislosti na aktuálních situacích v utkání.

Basketbal

Basketbaloví mluvčí mají celkové tempo řeči vcelku pomalé, tj. 4,21–4,34 sl/s. U **Jakuba Bažanta** se ve všech sledovaných utkáních pohybovalo tempo ve stejných hodnotách. Způsobeno je to pravděpodobně nevhodným frázováním (viz Podkapitola 2.2.2.), a užíváním dlouhých pauz. U ostatních dvou komentátorů se projevila změna MT v závislosti na významnosti zápasu. **Jan Smetana** měl rychlejší tempo řeči v jednom ze dvou mezinárodních zápasů přibližně o 0,4 sl/s, jinak je jeho projev spíše pomalejší. Řečové tempo **Jiřího Šebka** je naopak rychlejší v domácím zápase (viz Příloha 2). Průměrná hodnota MT u jednoho ze tří měřených utkání dosáhla velmi nízké hodnoty, tj. 3,77 sl/s, a to z důvodu nesystematického prodloužení vokálů a také delších pauz.

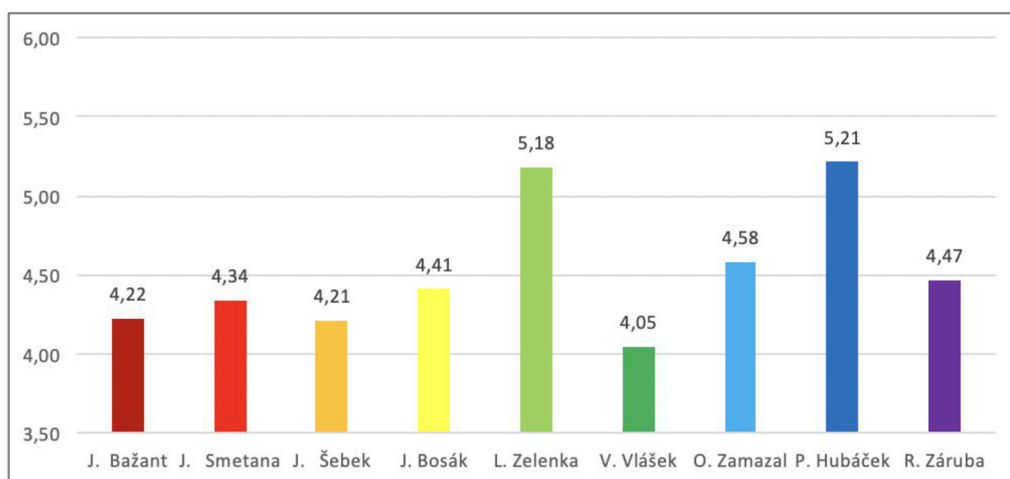
Fotbal

Fotbalový komentátor **Luděk Zelenka** se jako jediný z tohoto odvětví přiblížil svým MT k hodnotám, které naměřil J. Bartošek (1992), tedy průměrně 5,18 sl/s. Jeho tempo řeči je neproměnné v závislosti na utkání a v některých úsecích je natolik rychlé, že způsobuje nepochopení. Mluvní tempo **Jaromíra Bosáka** je průměrně pomalejší. Nejvyšší MT, tj. 4,51 sl/s, dosáhl jeho komentovaný projev zahraničního zápasu. Ostatní utkání měla hodnotu ještě nižší, proto je jeho průměrné tempo řazené k těm pomalejším. **Vlastimil Vlášek** disponuje nejpomalejším MT ze všech ostatních komentátorů. Jeho projev u zahraničního utkání dosáhl hodnoty pouze 3,74 sl/s, a to z důvodu velkého emočního zainteresování ve vypjatých situacích, kdy mluvčí prodloužil téměř každé slovo.

Hokej

Nejvyšších hodnot dosahují hokejoví komentátoři, u kterých je MT v některých výpovědích opravdu výrazně rychlejší, tj. 5,4 sl/s²¹, což způsobilo nesrozumitelnost některých slov. Nejvyšší hodnotou MT se prezentuje **Petr Hubáček**, který svůj projev realizuje vcelku monotónně, takže pokud zrychlí své mluvní tempo a přestane rozeznávat kvantitu vokálů, dochází ke špatné artikulaci, což znesnadňuje percepci. Pokud divák nevěnuje zápasu plnou pozornost, může se poměrně rychle v jeho komentáři ztratit. Emočně nejzajímavější projev má **Ondřej Zamazal** a **Robert Záruba**, a i přesto, že se průměrnou hodnotou řečového tempa oba blíží k průměrné hodnotě udávané Z. Palkovou, tj. 4,89 sl/s. I u nich bylo mluvní tempo z vlastní percepcie rychlejší, stejně jako u jiných mluvčích se „dorovnálo“ pomalejšími výpověďmi a delšími pauzami.

Obrázek 30 – Průměrné výsledky mluvního tempa u jednotlivých mluvčích v (sl/s)

Rozdílné tempo jednotlivých výpovědí způsobilo průměrně pomalejší tempo řeči celkové. Toto se projevilo výrazně u hokejových komentátorů. Jejich řečové tempo je v útočných situacích tak rychlé, že pokud člověk nesleduje hru, je velice pravděpodobné, že se v mluvním projevu přestane orientovat. Basketbalovým mluvčím je naopak vlastní spíše pomalejší MT, což způsobily pravděpodobně dlouhé pauzy, tudíž by bylo vhodnější měřit tempo artikulační. Ačkoliv je basketbal považován za „rychlejší“ sport, mnou vybraní komentátoři neměli potřebu přizpůsobovat své řečové tempo hře. U fotbalových mluvčích je náročnější hodnotit z důvodu velkých rozdílů, jak demonstruje Obrázek 30. Jejich mluvní

²¹ Naměřeno z jedné výpovědi P. Hubáčka, utkání 3 (viz Příloha 2 a Příloha 6).

projevy nebyly tímto pomalejším/rychlejším MT ovlivněny a byly mnohdy srozumitelnější než u hokejových mluvčích.

2.2.4. Hezitační a parazitní zvuky

Během percepcce nahrávek jsem u třech mluvčích zaznamenala hezitační zvuky, které působily rušivým dojmem a v mluvených projevech jsou hodnoceny spíše negativně. Jmenuji tedy komentátory, u kterých byl tento jev shledáván jako pravidelný. Podle mého názoru je nutné připomenout, že se jedná o projevy improvizované, ale stále mluvíme o profesionálních mluvčích, tudíž by se tyto rušivé prvky v jejich veřejném vystupování objevovat neměly.

U basketbalových komentátorů jsem tyto zvuky nezaznamenala, proto uvádím z fotbalového odvětví mluvčího **Vlastimila Vláška**, který ve svém mluvním projevu užívá systematicky dlouhé [é] a většinou před spojkami. Kromě těchto zvuků se také často přeřikává, a proto jeho mluvní projev zněl téměř vždy nekultivovaně. U hokejových mluvčích jsem tyto rušivé zvuky zaznamenala u dvou mluvčích. **Petr Hubáček** je užívá pouze v případech, kdy pravděpodobně neví, jak navázat na následující výpověď. Navíc realizuje vokály poměrně dlouze, a proto i jeho projev shledávám jako nekultivovaný. Podobná tendence se projevila i u **Roberta Záruby**, i když není tak častá. Tento mluvčí užívá také [é], a to v případě, pokud informuje o hráčích či aktuální herní situaci.

[tip fotbalisti →/ kteří je odvážní → # a nebojí se # jít] (Vlastimil Vlášek)

[dostat se přes tu: → # přecunoutou: # → hrañici slovákú: →/] (Petr Hubáček)

[no a vipadá to → # že po tomhle dalším trestu] (Robert Záruba)

2.3. Shrnutí analýzy

Podle mého očekávání se ani jeden mluvčí (ani skupina mluvčích jednoho sportovního odvětví) příliš neshoduje v souladu s ortoepickou normou češtiny. Některé mé domněnky jsem si touto analýzou vyvrátila (např. rychlejší mluvní tempo), a naopak u některých jsem byla překvapena, a to zejména intonací. Důležité je říci, že i přes tři sledované intervaly těchto mluvčích se jejich mluvní projevy nevyvíjely. Jediný rozdíl, který

jsem zaznamenala, je v komentování zahraničního či domácího utkání spolu s významností pro naši zemi.

K obecným tendencím v projevu sportovních komentátorů lze řadit posunutou výslovnost zejména hlásky [u], kterou ani jeden mluvčí nevyslovoval ortoepicky správně. U kvantity vokálů se projevilo spíše zkracování dlouhých samohlásek. Ze suprasegmentálních jevů pro mě byly překvapivé hodnoty mluvního tempa, které jsem očekávala vyšší. U intonace se jeví jako nejvíce problematická polokadence na místech koncových úseků, a i antikadence uprostřed výpovědi.

I zde budu pokračovat v hodnocení v rámci sportovních odvětví.

Basketbal

Mluvčí tohoto sportovního odvětví nejlépe členili výpovědi. Jejich mluvní projev tím zůstával srozumitelný, což lze doložit i na hodnotě mluvního tempa, které bylo v rámci skupin nejpomalejší, tj. 4,21–4,34 sl/s. Naopak z hlediska artikulace segmentů jsou patrné značné odchylky. Neortoepická výslovnost číslovek se projevila jako systematické pravidlo a tento jev narušoval pozornost posluchače. Výrazně také redukovali hlásky [t] a [j] a u vokálů [o] a [u] docházelo k výraznému posunutí do levé části vokalického trojúhelníku. Nejlépe vynikli v realizaci kvantity vokálů, která je na nejlepší úrovni z těchto tří porovnávaných skupin.

Fotbal

Vybraní sportovní komentátoři této skupiny mají společnou tendenci v redukci hlásek a také velmi nízké emotivní zainteresování. Jejich realizace pauz a slovních důrazů je naopak na horší úrovni než u basketbalového odvětví, správné frázování v procentech dosáhlo hodnot 50–55 %. Nejodlišnější se v rámci této skupiny stalo mluvní tempo, které má jeden z mluvčích výrazněji rychlejší, tj. 5,18 sl/s, ale k nedorozumění nedocházelo. Naopak kultivovanost mluvního projevu narušilo nesprávné dodržování kvantity vokálů. Již z poslechu bylo slyšet výrazné dloužení a zároveň i krácení samohlásek.

Lední hokej

Mluvčí tohoto sportovního odvětví byli nejvíce ovlivněni emocemi, a to se následně projevilo na výsledcích z jednotlivých sledovaných segmentů. Jejich frázování je realizováno velmi náhodně a pauzy jsou kladeny většinou v případech, kdy už jim dochází dech. Z tohoto důvodu dosahují nejmenších hodnot správné realizace tohoto segmentu, tj.

44–53 %. Specifičtí jsou také hojným užíváním polokadence a antikadence na místech, kde by se dala očekávala kadence klesavá.

Jejich mluvní tempo je z hlediska percepce nejrychlejší, i když to zpravidla dorovnávají pomalejší výpovědi, takže ho lze obecně hodnotit pouze jako rychlejší. Toto náhlé střídání mnohdy vyvolávalo rušivý dojem.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit popis mluvního projevu sportovních komentátorů s ohledem na ortoepickou normu. Zvoleno bylo devět mluvčích, z toho vždy tři zástupci jednoho sportovního odvětví, kteří v roce 2022 nejčastěji působili na televizní stanici veřejnoprávní televize. Podstatou bylo zjistit, jaká je řečová úroveň těchto vybraných zástupců ze sportovního zpravodajství.

V teoretické části jsem nejprve definovala pojem veřejnoprávní média, veřejný projev a také jsem charakterizovala projev sportovních komentátorů. Následně jsem se věnovala základním pravidlům ortoepie, a to v segmentální i suprasegmentální rovině. V segmentální rovině jsem se zabývala správnou výslovností vokálů z hlediska kvality i kvantity, výslovností konsonantů a asimilacím. Zjevu suprasegmentálních se moje pozornost zaměřila zejména na mluvní tempo, frázování a intonaci. Téměř všechny jevy byly vyhodnocovány pomocí vlastní percepce a programu *Praat*.

K této analýze jsem přistupovala s určitými předpoklady, a téměř všechny byly potvrzeny s výjimkou mluvního tempa. Mluvní projev komentátorů nebyl ani v jedné ze zvolených sportovních skupin v souladu s ortoepií češtiny, ale u jednotlivých jevů lze spatřovat rozdíly v závislosti na komentovaném sportu. Výsledky jsem vždy komparovala jak s tradičnějšími popisy, tak i novějšími studiemi.

Vlivem rychlejšího řečového tempa jsem očekávala neortoepickou výslovnost vokálů i konsonantů, což se následně podílelo i na nevhodné realizaci pauz, ale samotné hodnoty mluvního tempa nejsou tak vysoké, jak jsem se domnívala.

Mezi obecné tendence, které jsem zaznamenala, patří nesprávná realizace hlásky [u] z hlediska její kvality, která se projevila u všech komentátorů. Naopak rozdíl u mluvčích nastává z hlediska kvantity vokálů, ti měli tendenci samohlásky prodloužit i krátit. Redukce konsonantů převládá u všech sledovaných sportovních odvětví spolu se spodobou artikulace i znělosti, jež je ale u každé skupiny realizována jiným způsobem. Basketbaloví mluvčí téměř systematicky disimilovali hláskové spojení [čt] a u hokejových komentátorů jsem zaznamenala neortoepickou výslovnost zejména hlásky [n] se sykavkou. Z hlediska suprasegmentální roviny, se jako problematické jeví užití stoupavé kadence a polokadence na konci výpovědních úseků zároveň s nesprávným členěním výpovědí.

Basketbaloví mluvčí se vyznačují pomalejším tempem řeči, tj. 4,21–4,43 sl/s, které přispělo k nejlepším výsledkům správného frázování v rámci sportovních skupin. Naopak jejich artikulace hlásek a hláskových spojení je výrazně oslabena, a to zejména u výslovnosti

číslovek. Ze všech tří skupin měli nejvýraznější tendenci systematicky redukovat souhlásky [t] a [j]. Realizace vokálů [o] a [u] je u nich značně posunutá do levé části vokalického trojúhelníku. Naopak se u této skupiny komentátorů jeví jako nejpreciznější rozlišování kvantity vokálů.

U fotbalových komentátorů lze pozorovat pravidelné dloužení samohlásek. Mezi časté neortoepické změny patřily elize a disimilace. Nejvíce se odlišovali mluvním tempem, které bylo pro každého mluvčího jiné, v hodnotě slabik za sekundu 4,05–5,18. Naopak lépe realizovali klesavou kadenci, což značí hodnota vhodně zvolené intonace, tj. 60–72 %.

Hokejoví mluvčí jsou nejvíce emočně zainteresovaní. Svě výpovědi zpravidla neukončují a příliš málo je člení, hodnoty správného frázování se pohybovaly v rozmezí 42–55 %. Zajímavé je, že i přes rychlejší mluvní tempo (4,58–5,21 sl/s), neredukují příliš souhlásky, avšak neortoepicky vyslovují pravidelně slovo [nejlepčí]. Jejich vokály se kvalitativně často prolínají, zejména [a], [o] a [e], z hlediska kvantity pak dochází k jejich krácení.

Mluvčí jsem zvolila z veřejnoprávní televize, protože jsem očekávala větší kultivovanost jejich mluvního projevu. Komentátoři sportovních skupin se shodovali s ortoepickou normou v dílčích jevech, ale celkově lze jejich projev hodnotit jako neortoepický, v některých případech až nedbalý. Objevily se i případy, kdy jsem mluvčím neporozuměla a jisté výpovědní úseky jsem byla nucena poslouchat vícekrát, což by se u tzv. mluvních vzorů nemělo stát.

Jak jsem již zmínila, u těchto mluvčích jsem nepředpokládala striktní dodržení ortoepické normy, i přes to jsem byla překvapena značnými rozdíly v rámci sportovních skupin. Naměřené hodnoty se spíše shodují s posledními výzkumy, včetně práce J. Bartoška (1991), která upozorňuje na přehlacené lexikum a následnou nesrozumitelnost výpovědí, což shledávám aktuálním i dodnes. Mluvčí jsem analyzovala i v rámci časových intervalů, a to z důvodu srovnání, zda se jejich projev vyvíjí. Odlišnost jsem zaznamenala pouze v komentování domácího či zahraničního zápasu.

Podle mého názoru by tito mluvčí měli více dbát na způsob předávání informací ve svých mluvních projevech, nejen z hlediska usnadnění percepce, ale také pro zajištění kultivovanosti vystupování.

ANOTACE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Cejpová Adéla

Název práce: Analýza mluvního projevu sportovních komentátorů

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.

Anotace: Bakalářská práce se zaměřuje na fonetickou analýzu současných sportovních komentátorů, kteří vystupují ve veřejnoprávním médiu. Zvoleno bylo devět mluvčích, z toho vždy tři mluvčí z jednoho sportovního odvětví (hokej, fotbal, basketbal). V teoretické části budou stručně vymezena specifika tohoto mluvního projevu, vybrané složky zvukové roviny a s nimi související pravidla ortoepie. V analytické části budou zkoumány segmentální i suprasegmentální jevy zvukové roviny. Na základě jednotlivých dílčích výsledků analýzy bude porovnán mluvní projev vybraných mluvčích, mj. z hlediska ortoepické normy češtiny.

Klíčová slova: ortoepie, výslovnost, analýza, mluvený projev, sportovní komentátoři, profesionální mluvčí

Počet znaků: 121 322

Počet použitých zdrojů: 23 odborných zdrojů, 11 internetových zdrojů, 27 videí

Počet příloh: 1 tabulka konsonantů, 9 ortografických transkripcí, 1 tabulka průměrných výsledků, 3 tabulky s výsledky, 1 tabulka sledovaných utkání

RESUMÉ

The bachelor thesis examines the analysis of segmental and suprasegmental components of in the speeches of TV sports commentators of selected sports (hockey, football, basketball). I have chosen nine speaker, who regularly appear on public television. This thesis aimed to describe how they deliver speeches and to find out if the results correspond with the traditional description of the Czech language or the latest analyses.

This group of speakers (so-called speech patterns) has been the subject of many analyses. The speech patterns of television presenters have been studied by J. Janoušková and J. Veroňková (2008) and M. Kopečková (2022), while a specific group of speakers – youtubers, has been studied by K. Bujoková (2022) and contemporary politicians by J. Kučera (2023). Specifically, sports commentators were dealt with by J. Bartošek (1991), P. Skalský (2002) and, in terms of linguistic means, T. Rais (2010).

In the theoretical part the specifics of this speech will be briefly defined. In the analytical part, a total of 9 speakers will be analyzed, 3 of them from one sport area each time. The aim of the bachelor's thesis is to compare the speech of the selected speakers, among other things, in terms of the orthoepic norm of Czech.

In conclusion, I can say that these speakers do not comply with the orthoepic rules. Sports commentators should focus more on the clarity of their speech and be less influenced by emotion so that their listeners are not distracted by their pronunciation. Their speech correlate with the latest findings in the Czech republic, with also of the work of J. Bartosek (1991), who points out the overloaded lexicon and the consequent incomprehensibility of speech, which I find relevant to the present day.

BIBLIOGRAFIE

Odborné zdroje

BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.

Bartošek, J.: Ke srozumitelnosti rozhlasových sportovních zpráv. In: Všeobecné a specifické otázky jazykové komunikace. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, 1991, str. 150-158.

BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Středisko distančního vzdělávání UP, 1997.

BARTOŠEK, Jaroslav a Univerzita Palackého. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0235-1. Dostupné také z: <https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:97591010-e1a5-11e8-a5a4-005056827e52>

BUJOKOVÁ, Kateřina. *Analýza mluvního projevu tvůrců na platformě YouTube*. Olomouc, 2022. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. 1. vyd. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X.

JANOUSHKOVÁ, J. – VEROŇKOVÁ, J. Moderátoři večerního televizního zpravodajství 2003. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. Dostupné také z: <https://sites.ff.cuni.cz/ucjtk/wp-content/uploads/sites/57/2015/11/CDS2008-12.pdf>

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

KALOVÁ, Kateřina. *Kvantita českých vokalických monoftongů a diftongů*. Olomouc, 2019. Nepublikovaná magisterská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KOPEČKOVÁ, Michaela. *Mluvní vzory v televizním zpravodajství*. Olomouc, 2014. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

KOPEČKOVÁ, Michaela. *Mluvní vzory v hlavním televizním zpravodajství: analýza zvukové roviny v projevu vybraných moderátorů*. 1. vyd. V Olomouci: Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Palackého, 2022. ISBN 978-80-88278-82-5.

KRČMOVÁ, Marie. *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-636-9.

KUČERA, Jakub. *Analýza mluvního projevu současných českých politiků*. Olomouc, 2023. Nепublikovaná bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2309-8.

MATHESIUS, V.: *Řeč a sloh*. Praha: Československý spisovatel. 1966. ISBN: 22-086-66
Krčmová, M.: Výslovnost ve veřejném projevu.
<https://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-015.pdf>

PALKOVÁ, Zdena. *Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-843-1.

SKALSKÝ, Petr.: *K tempu řeči rozhlasových a televizních sportovních reportérů*.
Magisterská diplomová práce. Ústí nad Labem, PF UJEP, 2002.

SKARNITZL, R. a VOLÍN, J. *Referenční hodnoty vokálních formantů pro mladé dospělé mluvčí standardní češtiny*. In: Akustické listy, č. 18, 2012. s. 7–11. Dostupné také z:
<https://fonetika.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/104/2015/10/SkaVol12-formanty.pdf>

SKARNITZL, R., ŠTURM, P. a VOLÍN, J. *Zvuková báze řečové komunikace: fonetický a fonologický popis řeči*. 1. vyd. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3272-8.

ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Vývoj kodifikace české výslovnosti*. Praha: Academia, 2019. s. 207. ISBN 978-80-200-2900-3

VEROŇKOVÁ, Jiřina. *Tempo řeči ve zpravodajství Českého rozhlasu a České televize v časovém průřezu*. In: Spisovná čeština a jazyková kultura. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018. ISBN 978-80-244-5465-8.

VLČKOVÁ-MEJVALDOVÁ, Jana. *Prozodie, cesta i mříž porozumění: experimentální srovnání příznakové prozodie různých jazyků*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2006. s. 26–27. ISBN 80-246-1266-6.

ZEMAN, Jiří. *Základy české ortoepie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-778-2

Internetové zdroje

BIČAN, Aleš (2017): SONORIZACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: <https://www.czechency.org/slovník/SONORIZACE> (poslední přístup: 28. 6. 2023)

Česká televize: Vše o ČT. Ceskatelevize.cz [online]. Praha: 2023 [cit. 2023-06-22]
URL: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>

Česká televize: Vše o ČT: Kodex ČT. Ceskatelevize.cz [online]. Praha: 2023
[cit. 2023-06-22]
URL: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

KRČMOVÁ, Marie, 2005. Výslovnost ve veřejném projevu. Linguistica ONLINE [online]. (1), s. 1–2. [cit. 2023-06-22]. ISSN 1801-5336. Dostupné z:
URL: <https://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-015.pdf> (b)

KRČMOVÁ, Marie (2017): ORTOEPIE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: <https://www.czechency.org/slovník/ORTOEPIE> (poslední přístup: 22. 6. 2023)

KRČMOVÁ, Marie (2017): ASIMILACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: <https://www.czechency.org/slovník/ASIMILACE>
(poslední přístup: 26. 6. 2023)

KRČMOVÁ, Marie (2017): PORUCHY ŘEČI. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.
URL: [https://www.czechency.org/slovník/PORUCHY ŘEČI](https://www.czechency.org/slovník/PORUCHY_ŘEČI)
(poslední přístup: 22. 6. 2023)

MACHAČ, Pavel a SKARNITZL, Radek. Míra rušivosti parazitních zvuků v řeči mediálních mluvčích. *Naše řeč* [online]. 2012, 95(1) [cit. 2023-06-22].
URL: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=8230>

Mediální slovník: Medium. Mediaguru.cz [online]. Praha: PHD, 2023. [cit. 2023-06-22].
Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/medium/>

Televize 2022: ČT nejsilnější, Nova vede u mladších, posílila Prima. Mediaguru.cz [online]. Praha: PHD, 2023. [cit. 2023-06-22].
<https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/12/televize-2022-ct-nejsilnejsi-nova-vede-u-mladsich-posilila-prima/>

ZIMA, Jaroslav. Sportovní televizní komentář (K jeho stránce jazykové a slohové). *Naše řeč* [online]. 1972, 55(4) [cit. 2023-04-16].
URL: <http://naserec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5636>

Zvukový materiál k analýzám

Jakub Bažant

Utkání 1 (ERA Basketbal Nymburk–BK Opava)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10162222914-basketbal/222471291032022/>

Utkání 2 (Česko–Maďarsko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10162222914-basketbal/222471291032307/>

Utkání 3 (Česko–Izrael)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15043205436-me-v-basketbalu-2022-cesko-gruzie-italie-nemecko/222471291031314/>

Jan Smetana

Utkání 1 (SLUNET A Ústí nad Labem–ERA Basketbal Nymburk)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10162222914-basketbal/222471291032009/>

Utkání 2 (Česko–Bulharsko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10162222914-basketbal/222471291032501/>

Utkání 3 (Česko–Řecko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15043205436-me-v-basketbalu-2022-cesko-gruzie-italie-nemecko/222471291031023/>

Jiří Šebek

Utkání 1 (SLUNET A Ústí nad Labem–ERA Basketbal Nymburk)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10162222914-basketbal/222471291032009/>

Utkání 2 (Česko–Bulharsko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10162222914-basketbal/222471291032501/>

Utkání 3 (Polsko–Izrael)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15043205436-me-v-basketbalu-2022-cesko-gruzie-italie-nemecko/222471291031310/>

Jaromír Bosák

Utkání 1 (1. FC Slovácko–Fenerbahce Istanbul)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10213448544-evropska-liga-uefa/222471291126016/>

Utkání 2 (CFR Kluž–SK Slavia Praha)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14458810118-evropska-konferencni-liga-uefa/222471291126022/>

Utkání 3 (Wales–Anglie)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15379701460-fifa-mistrovstvi-sveta-ve-fotbale-2022-katar/222471291120030/>

Luděk Zelenka

Utkání 1 (SK Slavia Praha B–AC Sparta Praha B)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10114956110-fotbal/222471291122513/>

Utkání 2 (1. FC Slovácko–1. FC Köln)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14458810118-evropska-konferencni-liga-uefa/222471291126027/>

Utkání 3 (Austrálie–Dánsko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15379701460-fifa-mistrovstvi-sveta-ve-fotbale-2022-katar/222471291120031/>

Vlastimil Vlášek

Utkání 1 (SK Slavia Praha B–AC Sparta Praha B)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10114956110-fotbal/222471291122513/>

Utkání 2 (1. FC Köln–1. FC Slovácko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14458810118-evropska-konferencni-liga-uefa/222471291126021/>

Utkání 3 (Polsko–Argentina)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/15379701460-fifa-mistrovstvi-sveta-ve-fotbale-2022-katar/222471291120032/>

Ondřej Zamazal

Utkání 1 (HC Oceláři Třinec–BK Mladá Boleslav)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10120914283-buly-hokej-zive/422232401162008/>

Utkání 2 (Německo–Kanada)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14934896540-ms-v-lednim-hokeji-2022-finsko/222471291160002/>

Utkání 3 (HC Olomouc–Rytíři Kladno)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10120914283-buly-hokej-zive/422232401162012/>

Petr Hubáček

Utkání 1 (HC Oceláři Třinec–HC Sparta Praha)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10120914283-buly-hokej-zive/422232401162011/>

Utkání 2 (Finsko–Slovensko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14934896540-ms-v-lednim-hokeji-2022-finsko/222471291160058/>

Utkání 3 (HC Olomouc–Rytíři Kladno)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10120914283-buly-hokej-zive/422232401162012/>

Robert Záruba

Utkání 1 (HC Sparta Praha–HB Motor České Budějovice)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10120914283-buly-hokej-zive/222471291162011/>

Utkání 2 (Kanada–Česko)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/14934896540-ms-v-lednim-hokeji-2022-finsko/222471291160062/>

Utkání 3 (HC Sparta Praha–HC Škoda Plzeň)

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10120914283-buly-hokej-zive/222471291162030/>

SEZNAMY

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Realizace krátkých vokálů J. Bažanta.....	41
Obrázek 2 – Realizace dlouhých vokálů Jakuba Bažanta	41
Obrázek 3 – Realizace krátkých vokálů Jana Smetany	43
Obrázek 4 – Realizace dlouhých vokálů Jana Smetany	43
Obrázek 5 – Realizace krátkých vokálů Jiřího Šebka	45
Obrázek 6 – Realizace dlouhých vokálů Jiřího Šebka	45
Obrázek 7 – Realizace krátkých vokálů Jaromíra Bosáka	47
Obrázek 8 – Realizace dlouhých vokálů Jaromíra Bosáka	47
Obrázek 9 – Realizace krátkých vokálů Luďka Zelenky	49
Obrázek 10 – Realizace dlouhých vokálů Luďka Zelenky	49
Obrázek 11 – Realizace krátkých vokálů Vlastimila Vláška	51
Obrázek 12 – Realizace dlouhých vokálů Vlastimila Vláška	51
Obrázek 13 – Realizace krátkých vokálů Ondřeje Zamazala.....	53
Obrázek 14 – Realizace dlouhých vokálů Ondřeje Zamazala.....	53
Obrázek 15 – Realizace krátkých vokálů Petra Hubáčka.....	55
Obrázek 16 – Realizace dlouhých vokálů Petra Hubáčka.....	55
Obrázek 17 – Realizace krátkých vokálů Roberta Záruby	57
Obrázek 18 – Realizace dlouhých vokálů Roberta Záruby	57
Obrázek 19 – Realizace kvantity vokálů Jakuba Bažanta (v ms).....	59
Obrázek 20 – Realizace kvantity vokálů Jana Smetany (v ms)	61
Obrázek 21 – Realizace kvantity vokálů Jiřího Šebka (v ms).....	62
Obrázek 22 – Realizace kvantity vokálů Jana Smetany (v ms)	63
Obrázek 23 – Realizace kvantity vokálů Luďka Zelenky (v ms).....	64
Obrázek 24 – Realizace kvantity vokálů Vlastimila Vláška (v ms).....	65
Obrázek 25 – Realizace kvantity vokálů Ondřeje Zamazala (v ms)	66
Obrázek 26 – Realizace kvantity vokálů Petra Hubáčka (v ms)	67
Obrázek 27 – Realizace kvantity vokálů Roberta Záruby (v ms)	68
Obrázek 28 – Procentuální výsledek správného užití intonace u všech mluvčích	76
Obrázek 29 – Procentuální správnost frázování u jednotlivých mluvčích	79
Obrázek 30 – Průměrné výsledky mluvního tempa u jednotlivých mluvčích v (sl/s).....	81

Seznam tabulek

Tab. 1 – Základní klasifikace českých vokálů, (Palková, 1994, s. 171)	15
Tab. 2 – Souhrn frekvenčních pásem F1 a F2, (Palková, 1994, s. 174).....	16
Tab. 3 – Referenční hodnoty kvantity vokálů dle nejnovějších studií	58
Tab. 4 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Bažanta.....	60
Tab. 5 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Smetany	61
Tab. 6 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Šebka.....	62
Tab. 7 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů J. Bosáka.....	63
Tab. 8 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů L. Zelenky	64
Tab. 9 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů V. Vláška.....	65
Tab. 10 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů O. Zamazala.....	66
Tab. 11 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů P. Hubáčka.....	68
Tab. 12 – Směrodatná odchylka kvantity vokálů R. Záruby.....	69
Tab. 13 – Poměry mezi dlouhým a krátkým vokálem u jednotlivých mluvčích.....	69

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 – TABULKA KLASIFIKACE ČESKÝCH KONSONANTŮ	99
PŘÍLOHA 2 – PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH SLEDOVANÝCH UTKÁNÍ	100
PŘÍLOHA 3 – PRŮMĚRNÉ HODNOTY FORMANTU F1 A F2	101
PŘÍLOHA 4 – VÝSLEDKY INTONACE V JEDNOTLIVÝCH UTKÁNÍCH.....	102
PŘÍLOHA 5 – VÝSLEDKY FRÁZOVÁNÍ.....	103
PŘÍLOHA 6 – PŘEHLED MLUVNÍHO TEMPA U JEDNOTLIVÝCH ZÁPASŮ (v sl/s).....	104
PŘÍLOHA 7 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU J. BAŽANTA	105
PŘÍLOHA 8 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU J. SMETANY	106
PŘÍLOHA 9 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU J. ŠEBKA	107
PŘÍLOHA 10 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU J. BOSÁKA	108
PŘÍLOHA 11 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU L. ZELENKY	109
PŘÍLOHA 12 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU V. VLÁŠKA.....	110
PŘÍLOHA 13 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU O. ZAMAZALA.....	111
PŘÍLOHA 14 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU P. HUBÁČKA	112
PŘÍLOHA 15 – ORTOGRAFICKÝ PŘEPIS MLUVNÍHO PROJEVU R. ZÁRUBY.....	114

+ CD s audiozáznamy projevů

klasifikace českých konsonantů

způsob artikulace	místo artikulace										akustické/auditivní hledisko O = obstruent S = sonora			
	labiální		alveolární				palatální		velární				laryngální	
	bilabiální		prealveolární		postalveolární									
	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+		
znělost (+ znělé, – neznelé)														
okluzivy	orální	p	b		t	d			ʈ	ɟ	k	g		
	nazální		m	ɱ		n				ɲ				
semiokluzivy					ç	ʃ	ʒ							
	konstruktivy				s	z	ʂ	ʐ			x	ɣ	h	
vibranty	frikativní						ɹ							
	aproximativní													
aproximanty	laterální					l								
	centrální									j				

česká terminologie
 okluzivy = závěrové
 semiokluzivy = polozávěrové
 konstruktivy = úžinové
 vibranty = kmitavé
 laterální = bokové
 glide = klouzavé
 likvidy = plynné

bilabiální = obouretné
 labiodentální = retozubné
 prealveolární = přední dásňové
 postalveolární = zadní dásňové
 palatální = tvrdopatrové
 velární = měkkopatrové
 laryngální = hrtanové

explozivny = ražené
 afrikáty = polotřené
 frikativny = třené
 orální = ústní
 nazální = nosní

²² Převzato z: <https://fon.webnode.cz/vyukove-materialy/>

PŘÍLOHA 2 – PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH SLEDOVANÝCH UTKÁNÍ

	Mluvčí	Datum (2022)	Celkový záznam nahrávky	Zápas
Basketbal	Jakub Bažant	20. 5.	1:01:47	ERA Basketbal Nymburk–BK Opava
		27. 8.	1:01:73	Česko–Maďarsko
		8. 9.	0:59:25	Česko–Izrael
	Jan Smetana	9. 5.	1.04:02	SLUNETÁ Ústní nad Labem–ERA Basketbal Nymburk
		12. 8.	1:02:27	Česko–Bulharsko
		11. 9.	0:59:20	Česko–Řecko
	Jiří Šebek	9. 5.	0:59:27	SLUNETÁ Ústní nad Labem–ERA Basketbal Nymburk
		12. 8.	0:57:01	Česko–Bulharsko
		6. 9.	1:02:18	Polsko–Izrael
Fotbal	Jaromír Bosák	11. 8.	1:05:32	1.FC Slovácko–Fenerbahce Istanbul
		6. 10.	1:02:00	CFR Kluž –SK Slavia Praha
		29. 11.	1:02:18	Wales–Anglie
	Luděk Zelenka	13. 8.	1:03:15	SK Slavia Praha B–AC Sparta Praha B
		28. 10.	1:01:45	1. FC Slovácko–1. FC Köln
		30. 11.	1:00:38	Austrálie–Dánsko
	Vlastimil Vlášek	13. 8.	1:04:03	SK Slavia Praha B–AC Sparta Praha B)
		16. 9.	1:01:59	1. FC Köln–1. FC Slovácko
		30. 11.	0:59:47	Polsko–Argentina
Hokej	Ondřej Zamazal	3. 4.	1:02:13	HC Oceláři Třinec–BK Mladá Boleslav
		13. 5.	0:59:59	Německo–Kanada
		9. 10.	0:56:42	HC Olomouc–Rytíři Kladno
	Petr Hubáček	26. 4.	1:06:45	HC Oceláři Třinec–HC Sparta Praha
		26. 5.	1.04:44	Finsko–Slovensko
		9. 10.	1:07:24	HC Olomouc–Rytíři Kladno
	Robert Záruba	4. 4.	1:05:57	HC Sparta Praha–HB Motor České Budějovice
		28. 5.	1:15:22	Kanada–Česko
		26. 9.	1:03:17	HC Sparta Praha–HC Škoda Plzeň

PŘÍLOHA 3 – PRŮMĚRNÉ HODNOTY FORMANTU F1 A F2 U JEDNOTLIVÝCH MLUVČÍCH

		é	e	í	i	á	a	ó	o	ú	u
J. Bažant	F1	559	530	650	573	920	875	644	580	535	597
	F2	1706	1679	1808	1959	1459	1615	1519	580	1729	1807
J. Smetana	F1	724	680	870	504	1709	817	670	649	463	644
	F2	1609	1778	1971	1736	1692	1481	1860	1663	1775	1701
J. Šebek	F1	670	653	856	563	904	858	x	683	522	552
	F2	1545	1560	2003	1613	1448	1418		1654	1668	1576
J. Bosák	F1	518	607	529	515	780	739	627	534	559	501
	F2	1514	1601	1783	1660	1408	1468	1325	1363	1494	1548
L. Zelenka	F1	555	594	536	514	794	691	564	523	634	475
	F2	1730	1706	1819	1666	1528	1553	1582	1525	1611	1606
V. Vlášek	F1	583	535	836	438	867	676	556	550	479	452
	F2	1602	1591	1994	1656	1401	1402	1507	1471	1734	1515
O. Zamazal	F1	765	645	660	599	1000	840	755	762	746	626
	F2	1670	1715	1891	1975	1480	1446	1448	1582	1768	1655
P. Hubáček	F1	644	637	934	427	856	757	507	570	569	556
	F2	1661	1564	1945	1816	1553	1461	1643	1587	1724	1750
R. Záruba	F1	619	646	641	576	893	907	777	666	563	583
	F2	1657	1675	1805	1734	1357	1350	1235	1441	1710	1630

Jakub Bažant			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	26	16	8
Utkání 2	23	12	11
Utkání 3	22	16	6
Dohromady	71	44	25
Procenta		61,97 %	35,21 %

Jaromír Bosák			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	19	10	9
Utkání 2	27	19	8
Utkání 3	22	17	5
Dohromady	68	46	22
Procenta		67,65 %	32,35 %

Ondřej Zamazal			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	20	14	6
Utkání 2	22	14	8
Utkání 3	22	14	8
Dohromady	64	42	22
Procenta		65,63 %	34,38 %

Jan Smetana			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	18	11	7
Utkání 2	28	15	13
Utkání 3	19	11	8
Dohromady	65	37	28
Procenta		56,92 %	43,08 %

Luděk Zelenka			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	24	20	4
Utkání 2	21	13	8
Utkání 3	24	17	7
Dohromady	69	50	19
Procenta		72,46 %	27,54 %

Petr Hubáček			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	22	17	5
Utkání 2	21	16	5
Utkání 3	28	23	5
Dohromady	71	56	15
Procenta		78,87 %	21,13 %

Jiří Šebek			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	23	13	10
Utkání 2	16	9	7
Utkání 3	26	17	9
Dohromady	65	39	26
Procenta		60,00 %	40,00 %

Vlastimil Vlášek			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	18	12	6
Utkání 2	17	13	4
Utkání 3	17	7	10
Dohromady	52	32	20
Procenta		61,54 %	38,46 %

Robert Záruba			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	22	10	12
Utkání 2	23	15	8
Utkání 3	31	18	13
Dohromady	76	43	33
Procenta		56,58 %	43,42 %

Jakub Bažant			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	30	21	9
Utkání 2	38	20	18
Utkání 3	33	19	14
Dohromady	101	60	41
Procenta		59,41 %	40,59 %

Jaromír Bosák			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	32	19	13
Utkání 2	35	18	17
Utkání 3	34	19	15
Dohromady	101	56	45
Procenta		55,45 %	44,55 %

Ondřej Zamazal			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	26	15	11
Utkání 2	28	11	17
Utkání 3	23	15	8
Dohromady	77	41	36
Procenta		53,25 %	46,75 %

Jan Smetana			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	30	16	14
Utkání 2	30	15	15
Utkání 3	23	15	8
Dohromady	83	46	37
Procenta		55,42 %	44,58 %

Luděk Zelenka			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	43	29	14
Utkání 2	42	19	23
Utkání 3	37	22	15
Dohromady	122	70	52
Procenta		57,38 %	42,62 %

Petr Hubáček			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	31	16	15
Utkání 2	31	13	18
Utkání 3	33	13	20
Dohromady	95	42	53
Procenta		44,21 %	55,79 %

Jiří Šebek			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	34	18	16
Utkání 2	27	19	8
Utkání 3	27	19	8
Dohromady	54	38	16
Procenta		70,37 %	29,63 %

Vlastimil Vlášek			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	28	15	13
Utkání 2	31	12	19
Utkání 3	28	17	11
Dohromady	87	44	43
Procenta		50,57 %	49,43 %

Robert Záruba			
	Celkem	Správně	Špatně
Utkání 1	33	12	21
Utkání 2	26	13	13
Utkání 3	31	15	16
Dohromady	90	40	50
Procenta		44,44 %	55,56 %

PŘÍLOHA 6 – PŘEHLED MLUVNÍHO TEMPŮ U JEDNOTLIVÝCH ZÁPASŮ (v s/s)

	Utkání 1	Utkání 2	Utkání 3	Průměr
J. Bažant	4,26	4,21	4,2	4,22
J. Smetana	4,18	4,66	4,18	4,21
J. Šebek	4,66	3,77	4,2	4,14
J. Bosák	4,24	4,48	4,51	4,41
L. Zelenka	5,3	5,24	5,01	5,18
V. Vlášek	4,14	4,26	3,74	4,05
O. Zamazal	4,61	4,71	4,42	4,58
P. Hubáček	5,31	4,98	5,35	5,21
R. Záruba	4,21	4,49	4,71	4,47

20. května 2022

Ono se zdá, že ta agresivní obrana vzejde hráče s míčem, bude pokračovat respektive, že ji uvidíme i v dnešním utkáním. Jakub Širina vyslal první střelu a skvěle tam úřadoval pod košem Nymburku Markusson, který dává první koš tohoto druhého finálového utkání. No tak podívejte se Jiří Štěpánek, devátý zápas v tomto ligovém ročníku, a teď zvyšuje na třicet jedna dvanáct. Harding se snažil hrát hodně těsně na Lud'ka Jurečku, teď dokázal přihrát na Širinu a Širina skóruje za tři body. Třicet osm dvacet čtyři. Teď zkusili střelit přes Lougena Routta a budou to tedy tři, po faulu tedy nymburského pivota, to budou tři trestné hody pro Lud'ka Jurečku, a teď to byl úspěšný dopich, zřejmě Petr Benda, ano, Petr Benda to byl, který dopíchnul míč do koše, sedmdesát šedesát sedm.

27. května 2022

V utkání kvalifikace mistrovství světa s Maďarskem vyhráli Češi, a mají první příležitost skórovat nádherná přihrávka od Veselého, který už se ukázal jako skvělý přihrávající hráč v tom utkání s Francií, našla Kyzlinka, a ten otevírá skóre. Pokud jsem dobře viděl, tak Kizlinkovi byl ještě navíc odpískán faul, ano je to tak. Opět snaha o rychlou střelu od Tomáše Kizlinka našťestí se českému týmu povedlo doskočit, takže je to další šance, pět vteřin, Jan Veselý vystřelil a udělal dobře. Jan Veselý, hezká akce. Skóroval i s trošku možná pomocí stojícího hráče Ondřej Sehnal, ale byl to dobrý nájezd. Ale myslím, že Vojtěch Hruban byl u něj dostatečně blízko, Ondra byl naopak poměrně daleko od koše. Ne že by se to nedalo dát, ale jak to skončilo jste viděli, příležitost pro Česko.

8. září 2022

Začíná Česká basketbalová reprezentace svůj poslední zápas ve skupině D na mistrovství Evropy 2022, jejich soupeřem je reprezentace Izraele. V modrých dresech Izraelci vybojovali první šanci skórovat, Ondřej Balbín dal pět bodů proti Polsku, devět proti Srbsku, tři proti Nizozemsku a pět proti Finům, ale k tomu doskočil, pardon, doskočil sedm bodů, doskočil pět míčů a sedm bodů dal tak. Tomáš Satoranský, bohužel tam neviděl Kizlinka, který byl velice dobře naběhnutý, tak to bylo to bylo akrobatické i účelné zároveň. Madar, nechá si vyklidit prostor, Levi mu stavěl clonu, stále Madar, a uplatnil svou rychlost. A rychlá hra nám pomůžou zdvihnout hlavu, samozřejmě nic to nemění na tom, co si říkal Jiří obrana, obrana, obrana.

9. května 2022

Tváří v tvář proti sobě na úvodním rozkoku. U míče je Lamb Autrey, to znamená, že úvodní koš mohou střelit domácí hráči týmu Sluneta Ústí nad Labem, Petr Svejcar. Tak ani jeden trestný hod Harding neproměnil, teď už zase Cole Birós. Trefuje a proměňuje hned svoji první střelu po příchodu na palubovku, tam od něj Dalibor Fait trochu odstoupil, a tak toho Lukáš Palyza okamžitě využil. Cole Birós a proti němu Joseph Cale, ale u míče už je Martin Kříž, Cole Birós, Kříž si říká o balón, bude hrát v souboji jeden na jednoho proti Peckovi, ne hledal pod košem Vojtěcha Hrubana, nakonec ho s trochou štěstí našel, jenomže koš neplatí. Uvidíme, jestli ho vůbec Jan Šotnar, ještě pošle do dnešního duelu, přece jenom Ústí nad Labem mělo nejlepší tu druhou čtvrtinu, a zatím tedy nenašlo recept na to, jak ji zopakovat.

13. srpna 2022

Samozřejmě superstřelec, který má ty souboje jeden na jednoho natrénované, v NBA se tak zakončuje pochopitelně velmi často, tak sledujme, ale český tým, Tomáš Satoranský ještě vyhazuje na Jaromíra Bohačíka, ten bude střílet za tři body, druhá střela Jaromíra Bohačíka a je to koš. David Jelínek si jde pro balón, vrací ho Sehnalovi, Sehnal na Peterku, teď dobrá kombinace, nebo snaha o dobrou a rychlou kombinaci. Bylo výborné sledovat ten přehled Tomáše Satoranského, nadřibloval přes celou šíři hřiště, našel spoluhráče a míč šel pak hned velmi rychle pod koš na Jana Veselého, a tady přišel ten foul od Daria Čariče, Jan Veselý bude střílet. Teď už zase zpátky v akci český tým, David Jelínek, Sehnal, Hruban a spol. pomohl zvýšit dvoubodový náskok, padesát devět padesát sedm, minuta třicet do konce třetí desetiminutovky. Sehnal, tohle jsme potřebovali.

11. září 2022

A Satoranský teď míč dobře rotoval, a znovu Jan Veselý, ale ani na podruhé to českému hráči nevyšlo, rozběhnutý Giannis ještě dokázal dostat míč na Nica Calatese, a hledá pod košem Ondřeje Balvína, a to se i s trochou štěstí povedlo. Český tým znovu v drobném náskoku, dvacet ku osumnácti v závěru úvodní desetiminutovky, ve hře Ondřej Balvín volil střelu bohužel tam nebyl nikdo připravený na doskok. Z celé první čtvrtiny byl s deseti body Jan Veselý, otevřený prostor před ním, tohle je Giannis, který se snaží obejít Veselého i Balvína, ale byl zastavený teď Češi dobře brání, přesto se nakonec Giannis Antetokounmpo dostal ke střele, ale znovu neproměnil střelu z dlouhé vzdálenosti, kombinuje, a nakonec se Sehnal dostal ke střele.

9. května 2022

Pouze jediná vteřina chybí do konce útoku, uvidíme ještě rychlé zakončení, teď Haiblík Johan, velmi odvážně najel, v klidu své rychlosti proti Ruttovi, a byl jasný faul, trošku tam kulhal doufám, že se mu nic nestalo, je to mladý kluk. Haileb Joseph, první neúspěšná střela, včera to byl on, kdo zvedl Slunetu, přišel z lavičky, zaznamenal šestnáct bodů při včerejším utkání. Ale potom při bránění chcete, aby vysoký hráč byl blízko ke koši, aby nemusel použít více jak dva driblingy. Dalibor Fait, ten ubránil nižší Vojta Hruban byl za opravdu tím obloukem, a to je velice těžké se dostat až ke koši, Vojta Hruban mu hned atakoval ten míč, vypíchl mu ho tři vteřiny na zakončení. Před zápasem jsem volal po tom, aby Sluneta neměla těch jednadvacet ztrát ze včerejšího zápasu, už jich má na svém kontě osmnáct, a ještě se bude celých šest minut hrát.

12. srpna 2022

Hvězdy v tomto utkání nepřijeli s týmem a uvidíme, jak na tom bulharský tým bude, bez zahraničního hráče Dee Bosta a jejich nejlepšího hráče Vezenkova. Stolijov proti Honzovi Veselému, netroufl si hrát jedna na jedna, těžká střela přes Tomáše Satoránského, ohromná výhoda našeho středního rozehrávače, přes dva metry, těžko se střílí. Se výrazně zrychlila na začátku druhé čtvrtiny, ale k bodům to zatím nevedlo, teď je tam je tam Ondra Balbín na jasně menšího hráče. Výborně stavěl v tomto útoku asi dvě nebo tři clony.

Veselý neomylný, sedm bodů na jeho kontě, tři trestné hody, tohle jsou kroky, naskočení z jedné nohy na stejnou.

6. září 2022

Hraje skvěle Ondro hledá, své spoluhráče, dobře kontroluje míč, výborně střílí, a ještě k tomu výborně doskakuje, je to opravdu hvězda tohoto turnaje. Dva hráči se po něm vrhli, hned od první minuty vidíme, že žádný míč pro něj není ztracený. Roman Sorkyn, nejlepší střelec Izraelců, šest bodů, výborný vstup do zápasu, zatím Izraelci hůře střílejí z pole, pouze třicet dva procent, devatenáct šest, jsou slabší i na doskoku. Tamir Blatt první minutu trestný hod, na kontě devět bodů, tři úspěšné tři bodové střely, proměnil jeho ještě čtyři asistence, a vždy doskočené míče. Šest minut, to je ohromné číslo, tady se musí něco změnit, jestli Izraelci chtějí pomýšlet na svoji třetí výhru, ale zatím to tak nevypadá. Pokud náš tým by chtěl postoupit z druhého místa, tak pro nás lepší, když vyhrají vyhraje polský tým.

11. srpna 2022

Julian Peres předvede zjevně hodně dlouhý aut má na to figuru, přes sto devadesát centimetrů vysoký hráč. Trávník se pokusil okamžitě z jedničky najít Holzera, ale Osayi-Samuel svůj gras prostor pohlídal. K míči má nejbliž Lemos, urugvajský fotbalista, také už dvojnásobný reprezentant této jihoamerické země na Seuneniorském poli. Á to je faul. Tohle musel Dosi vědět, že Rossiho prostě sestřelí. Trenér Svědík teď nebyl spokojený s tím, že jeho hráči poměrně pomalu obsazovali polovinu soupeře. Zase zbrklý nesmyslný nákop do nikam, když už takhle v pokutovém území jediný Daniel Holzer proti třem urostlým obráncům. Tohle je ta předcházející situace, kdy Holzer přihrával, a nakonec byl faulován Trávník. Postaral se o to Dosi, mimochodem nejlepší nahrávač Fenerbahce z minulé ligové sezóny, připsal si sedm asistencí na gól.

6. října 2022

První útočná akce slávistů začne u golmana Koláře. Kolářovi, který se bude muset rychle zbavit balónu a bylo to s obrovskou klikou, protože nevím, jestli chtěl hrát houslemi, jestli tohle byla první myšlenka. Nakonec z toho bylo i zakončení, které připravil Boateng a uvidíme rohový kop, a to je nepříjemnost pro Slávii, protože poslouchajte dobře, Kolinger sto devadesát devět centimetrů, Janga sto dvaadevadesát centimetrů, Muhar sto devadesát centimetrů. Tohle všechno musí obstarat bránící hráči Slávie. Teď přijde na řadu ta první tyč, i když to bylo díky šťastné teči Stanislava Kozla, i když šťastné, štěstí v neštěstí, protože nakonec to gólem tedy nedopadlo. Usora jenom do míst, kde stál Kupéz a Usor se drží za hlavu. No a z lavičky teď přiletěl do hry balón a to tak, že z lavičky kluže a úmyslně, to nebyl žádný podavač.

29. listopadu 2022

A ty jako zkušený trenér, a hlavně bývalý vynikající fotbalista, vidíš tudle variantu i proto přijatou Pagem, protože je přece jenom větší obava z rychlých útočníků Anglie a bude snaha o to víc zahustit prostor před vápnem? Bellingham, úplně mu nevyšel zápas se spojenými státy, ale já to tak nějak dávám za vinu i tomu způsobu hry, který Angličané předváděli, protože on tam zas tak moc co hrát neměl, ale zároveň dvakrát po sobě dokázali Angličané předvést trošku rychlejší přechod do útoku a bylo to poté, co vlastně nechali trošku přijít Welšany, připravili o míč na vlastní polovině a Welšané najednou měli lehké problémy s tím ubránit anglické útočné hráče. Nakonec jede Rashford napřímo a tys to přivolal, Anglie vede jedna nula, Ward sice plachtil vzduchem, leč nedoletěl na místo určení včas. Rashford trefil balón náramně.

13. srpna 2022

Ale myslím, že to vysvětlili oba dva trenéři, že Sparta strašně obměnila kádr a je to vlastně jiný tým, který nastupoval loni a Slávie, jako nováček se teprve sžívá s tou druholigovou atmosférou, a hlavně úrovní. Jsou kluci, který prostě už si myslí, že mají na áčko nechci říct, že vypouští zápasy béčka, ale berou to jako trest a jako že sice si můžou zahrát fotbal, ale na té úrovni, kde oni nechtějí a je to hodně o povaze, ne všichni hráči áčka, kteří byli posláni za béčko, byli posilou historicky. Ale kde byli teď oba dva stopeři sparty poté kombinaci, kdy oba dva vystoupili vlastně na ty narážející hráče a na konec Fila vysouval Valentu do sólového úniku, navíc ho ještě zase doplnil tak, že se dostal k držení míče. Tady vidíme že je úplně sám, lehce se obtočí a vychází na něj nakonec stoper vydra který vystupuje. Od začátku jsem ho trochu hledal na hřišti, ale potom tu svoji levačku projevil a byl dokonalý v té koncovce.

28. října 2022

No taky jsme to s ním řešili před zápasem, samozřejmě, nechtěl to prozradit úplně naplno, ale teď je to jasné, že Velinčík se zatáhne mezi stopery mezi Kadlece a Hufmana a vlastně krajní beci Kalabiška s Tomičem půjdou výš. Kolín se pustil do riskantní rozehrávky stejně tak, jako v tom první vzájemném zápase je vidět, že prostě zadarmo to hráči Kolína neodehrají a tady jsme viděli, dobré rozhodnutí z pohledu Slovácka utkanice, že to nechtěl zakončovat, že chtěl přece jenom ještě centrovat a hledat někoho lépe postaveného.

Tady asi to volalo po střele, a nakonec potom bloku ještě fauloval. Přitom jediným rohu, který se uskutečnil včera, který byl přes celé hřiště, že vlastně vůbec nic nevěděli, nevěděli, co se tam děje, takže ten zápas se logicky byl odložený dneska je to úplně jiná káva. Hráče FC Köln jak reklamují, aby se rozhodčí vrátil k tomu faulu, myslím Kalabiška se pokoušel zastavit rychlý brejk. V téhle fázi zápasu už ten prostě balon do vápna letět musí.

30. listopadu 2022

Ta výchozí pozice je samozřejmě pro dány složitější, protože mají na kontě pouze jeden bod, ještě se celkem snaží kritika nad jejich výkony třetí zápas a třetí rozdílné sestavení tady to vidíte, jak mu to skočilo přímo do běhu samozřejmě byl z úhlu, a potom co se dvakrát podíval, že nemá kam přihrát, tak se rozhodl správně zakončovat, mířil velmi dobře na přední tyč, ale Ryan byl připravený. Ty defenzivní hráči kteří, se pouštějí do té rozehrávky cítí, že přechodová fáze moc nefunguje, a teď to zkazil Eriksen. Vlastně to bylo to jediné pozitivní, co tady v té mlze bylo vidět, nebo slyšet, to, jak fandili a jak se těšili na ten zápas.

Má to těžký, protože se tam na něm střídají rychlostní typy hráčů, a opravdu piluje tu lajnu, ne že by úplně podporoval hru dopředu, ale dozadu je výborný. Písknout za tohle faul je necitlivé, protože Damsgaard se tam jenom postavil, samozřejmě bylo to výrazný.

13. srpna 2022 – Sk Slavia Praha B–AC Sparta Praha B

Favorizovat některý z týmů, protože obzvláště v béčkách velkých klubů se hráči mění docela často. Rozhlíží se komu by přihrál, Novotný se hlásí vpravo o balón, sklepává do druhé vlny Kedeon dobrá rána, ještě dorážka Novotného, no první velká šance hned na konci první minuty. A ta spartánská střela, vlastně všechny, byly nebezpečné, na branku letěli dokonce čtyři z nich, takže takovýle zápas bychom si přáli vidět, řekněme v každém kole. No sparta má vepředu dva urostlé hráče Schánělce a Novotného, ale zatím úplně nedokázala dostat míč do těch míst, ze kterých by oni dokázali zužitkovat svoji postavu. Takový útočník typu, že třeba není tolik vidět jako taku tolik nemá, ale když se dostane do šance, tak byl hodně platný a na začátku utkání jeho dvě situace znamenali dva góly.

16. září 2022 – FC Köln–FC Slovácko

A pokud si Luďku vzpomínáš, on měl také šanci proti Fenerbahce v Istanbulu, hned zpočátku a je to možná, i protože je to typ fotbalisty, který je odvážný a nebojí se jít do koncovky a snad se to dneska ještě ukáže. Na druhou stranu, když se člověk podívá na sestavu Kolína, dopovím potěhle akci Havlíka a možná střele Petržela, která sice tolik nevyšla, ale tím že, byla tečovaná tak Slovácko zůstane u branky soupeře. No a bohužel tadle standartka byla rozehraná přímo do malého vápna, kde hlídkoval Florian Dietz a pro něj už bylo relativně snadné dostat míč do sítě. Tady se díváme na první gól Slovácka po průniku Petrželi, ho dal Kalabiška, no a pak po dobrém obléhání branky Marvinu Schwebeho, napálil míč do sítě Milan Petržela. Čtrnáct střel Slovácka, deset Kolína.

30. listopadu 2022 Polsko–Argentina

Angel Di Maria trefil Messiho. Messi, a to bude na střelu, Messi, ještě si hledá pozici, Lionel Messi, nakonec zvolil přední tyč, samozřejmě jak ho vytlačovali Poláci, tak se mu ten úhel trošku zmenšoval.

Navedl balón na prostředek tentokrát levačkou, Glik není úplně ten typ, který by takým takovýdle způsobem zakončoval. Mac Allister krásné převzetí Álvarez, Szczesny chytá ještě Julian Álvarez. Szczesny nedosáhnul a Lionel Messi se drží za obličej, on netradičně zakončoval hlavou. Tady to ještě vyčapal Szczesny, Messi si nabíhal hlavičkoval a podle všeho Szczesny zasáhnul do obličeje po odehrání balónu, což by VAR mohl zkoumat jako možný penaltový prohřešek.

3. dubna 2022

Jeho rituál, před utkáními pustil si doma seriál, potom luští křížovku třeba i po cestě do dějiště utkání. To jsou věci, které ho dokážou zkoncentrovat na chvíli mimo hokej, a pak ho zase vrátit zpátky, k přípravě na zápas. To byl kotouč nad úroveň horní tyčky. No a teď dohra do Pavla Kousala, pod boleslavskou střídačkou. V poslední minutě druhé třetiny, ve které Oceláři zařizují první gól konkrétně Michal Kovařík. Tahle přihrávka letěla vzduchem, těžko zpracovatelná nebo vůbec zasažitelná a Ondřej Kacetl odklepává poslední sekundy pro Tomáše Knotka, který odseděl trest za Martina Ševce a v tu chvíli zachytil kotouč Kašper. Krošel, kterého hosté ponechali na střídačce se bude muset vrátit zpátky na své místo. V základní části získala Boleslav jediný bod ve vzájemných zápasech s Třincem. A gól netradičního střelce nejčastějšího dresu Třince v tomto play-off.

13. května 2022

A narazil do mantinelu, ale tohle nebyl faul. Možná ve druhém případě, kdy už mu tam nasadil Josh Andreson. Rozhodčíni zatím nevyklučují v tomhle zápase a Bitner vrací kotouč za německou branku. Jeho šikovná přihrávka znovu na Petersna, který si teď vytvořil dvě velmi zajímavé možnosti. A teď přesnou rána, kotouč přišpendlil pod horní tyčku, gól Silinger, jedna nula pro Kanadu. Registrujeme v kanadském týmu samé prvostřelce, debutanty na světovém šampionátu. Ale vrátil puk jenom za sebe Fredrik Tibua, á dva nula pro Kanadu, Fredrik Tibua, čas sedmnáct dvacet dva. Deset metrů z brankoviště, a znovu se lapačkou hlásí Tony Selebrouhovy, je v kontaktu s finským trénerem německé reprezentace, Plachta jeho nastřelení, a právě teď se Dahoum odvolal Grubauera ze hry. Němci to tři a půl minuty před koncem třetí třetiny zkoušejí v šesti hráčích.

9. října 2022

Pět výher a pouze dvě prohry na startu sezóny, tedy lepší začátek ročníku v extralize. Orsava si hledá prostor, dostal přihrávku, tři nula pro Moru, jednadvacátá sekunda druhé třetiny a druhá využitá přesilovka v zápase Jakub Orsava. A znovu Brízdala, puk se odrazil od spodní hrany zadního mantinelu, to všechno čtyři sekundy a sedm desetin před koncem druhé části. Jsem zmiňoval, že naposledy se kladenští prosadili v oslabení, předtím v prodloužení v Litvínově při hře tři na tři, takže v klasické situaci pět na pět, Kladno neskórovalo už téměř dvě stě čtyřicet pět minut. Veze kotouč do bezpečí, ale nevyhodil ho ven z obraného pásma domácí si tedy musí pomoci blokem a nutno podotknout úspěšně. Jedenáct sekund chybí do konce třetí třetiny.

9. října 2022

Todleto Olomouc dneska předvedla už několikrát, rychlý transfer puku a dobrou nahrávkou o nějakých patnáct dvacet metrů před sebe, tady Lukáš Kučera byl zastaven kladenskými obránci a nedostal se do zakončení. V posledních dvou minutách kladenští šli třikrát do rychlého brejku, kdy hráč na kotouči poprvé Martin Procházka, Matyáš Filip výborně na zadní tyčku se chtěl utrhnout Švrček perfektním zákrokem zastavil Martina Procházku a potom kladenští ještě dvakrát rychlým výpadem ve dvojici útočníků tak, aby utrhli olomouckou defenzivu. Teď aformace Matyáše Filipa, dělal všechno pro to, aby ten kotouč dostal do brány Branislava Konráda, ten byl proti za pomoci svých obránců Kladno je pořád na nule. Možná díky té své zdravé sportovní drzosti, kterou v sobě má, že si s ničím moc nedělá hlavu a prostě hraje hokej a hraje ho dobře. Tomáš Plekanec přebíral kotouč na červené čáře, tak byla nějaká vteřina a půl do konce výborná práce jeho spoluhráčů v obraném pásmu, vystrčení kotouče Plekanec výborně tu situaci přečetl tak, aby jel sám, ale příliš pozdě, ten čas byl neúprosný a gól padl po závěrečném klaksonu.

26. dubna 2022

Což je na Třinec velká změna, jágrovec říká, reakce na nepovedené poslední utkání, zefektivnit trošku útočnou fázi, vnést nějaká impuls pro své hráče, a i pro tým sparty na je to hráč, který je vysoký ho dobře bruslí často stílí právě z těch nájezdových pozic, že si našlápne, a z křídla vyšle puk na bránu soupeře, jako v tomto případě Čech, samozřejmě přichází v zápase, ale třeba teď z pohledu Třince nechcete plýtvat energií tam, kde nemusíte, pokud vidíte, že má gólman zakrytý puk, vedete o dva góly, přistoupíte ke golmanovi, okamžitě odcházíte, šetříte ty síly a energii, který samozřejmě ubývá v průběhu té sezóny. Čeká na střelení Míry Formana, prostě ty drobnosti čím dál tím více jdou na stranu hráčů v červených barvách prakticky jenom logické vyústění v průběhu tohoto utkání. Na Spartě je naprosto jasně patrný v posledních třech čtyřech minutách chce vyslat naprosto jasný vzkaz, že se nevzdávají dohrávají všechny souboje, dobrušují všechny situace. Tendleten zákrok kolem modré čáry byl ten, co bude potrestán velice záhy, nebo kterým se stal potrestaný Michal Řepík.

26. května 2022

Finové, Finové mají zatím problém dostat se přes tu předsunutou pětici Slováků, když mají kotouč na hokejkách ta přechodová fáze jim zatím vážně maximálně nějakým nahozeným pukem se dostanou do útočného pásma zatím až na jednu výjimku se nedokázali v něm udržet. A hlavně eliminovali tímto hokejem hlavní zbraně Finů, to znamená přechodovou fázi a potom dostání se to útočného pásma a kontrolu nad kotouči a rotace Finů, Finové v podstatě neměli vůbec žádnou mezihru a do toho si myslím já Roberte ten tlak toho domácího mistrovství světa. Herman byl o něco později na těle přístupu Hoferu Arminovi, který si bekendem zpracoval kotouč, a tady to vidíme, ta pravá ruka a v ní hokejka zaklíněna pod tělem Arnim. Výborně Marinen na kotouči hledal tu mezeru mezi slovenským jedním

útočníkem a druhým, aby mu udělal ten manévr za tudle slovenskou dvojici, kam pak Marinen adresoval žabkou nahrávku přímo na střelu.

4. dubna 2022

Ten bruslí do souboje s obráncem Persim, stále Pavelka, Pavelka teď chytře vyřešil situaci přihrávkou na Poláška a před brankou obrovská šance a gól který dává Michal Řepík. A tentokrát po dvaceti pěti sekundách, výměna na obou stranách, včera si motor trochu prodloužil ten první interval na ledě. Na ledě už jsou druhé pětky, Pavelka a Polášek, z hlediska plus mínus nejlepší obrana sparty. Přestože motor má v záloze mladé hráče, už nemá, kde brát a včera i dnes musel naskočit z juniorky Jaroslav Pouzar, který samozřejmě nemůže být vytižen tak, jako řádný člen kabiny. A za ním jede za pukem Gulaš a ještě Hanzl, znovu Guláš, Hanzl a před brankou velká šance, ale Vráblík minul, Řepík už je na ledě. No vypadá to, že po tomhle dalším trestu tentokrát pro Jakuba Valského, Jaroslav Modrý nezavře vrátka střídačky, dokud k němu nepřijede hlavní rozhodčí.

28. května 2022

A Matěj Blümel se mu snažil potom to strčení oplatit, čarový to rychle roztrhli. Na ledě jsou třetí útoky kanadské nahození, Smejkal, jsou stále v našem pásmu. Tak Jiří Černoch dostává opravdu rány v téhle třetině, hlavně aby to nešlo na pravou nohu, kterou chrání železná ortéza, do ní, když dostane Jiří Černoch opravdu tvrdý náraz tak, jako to bylo v utkání s Německem, tak mu zhruba na půl minuty ta noha úplně vypne. Ne tentokrát ho nenechal zakončit, dobře vybruslil ten manévr znovu po ruce. Doktor Chuchula říkal, že nemáme žádný zásadní problém, ale že práci mají doktoři a maséři dost s různými šrámy a mně se zdá, že v téhle formaci něco úplně není v pořádku, že Hynek Zohorna má nějaký hendikep, který mu brání v obvyklém pohybu. Sedm minut a deset sekund před koncem, už můžeme opustit variantu na nějaký obrat, tohle už je příprava na zítřejší utkání o bronz.

26. září 2022

První střela na branku téměř od půlící čáry, Kryštof Hrabík, který se prosadil v minulém zápase a kořenář má problémy a měl obrovské štěstí, že jich nedokázala plzeň využít, Kořenář posunul branku, ale ta dorážka Filipa Suchého. Řepík, Horák a dnes poprvé v sezóně Vladimír Sobotka, který se teď nabízí Řepíkovi, Řepík ale nakonec zvolil přihrávkou na Krejčíka spolu sním i Zámorský, který diriguje z levé strany útočného pásma, čeká na přihrávkou, teď ji dostal ale netrefil ji do pořádné střely, Suchý u pravého mantinelu, Baránek stále na modré čáře, připravený do kombinace jeho nahození Svazil, teď Vitouch. Pavlát a šance a gól Ostapa Safina Sparta vede dva nula, zaváhání v rozehrávce Safin se ještě zdržel na ledě. Nejdřív rána Alexiho Rekonera, a teď kombinace Sparty a Plzeň odvolává brankáře Pavláta a současně s tím dává znovu kontaktní gól a opět Alexi Rekonen.